

Monitor antisemitische incidenten 2020

Antisemitisch behandeld of
ooggetuige van een incident?

Maak hier altijd melding van! Dit
kan telefonisch of door een
formulier in te vullen op onze
website.

Stichting Centrum Informatie
en Documentatie Israel

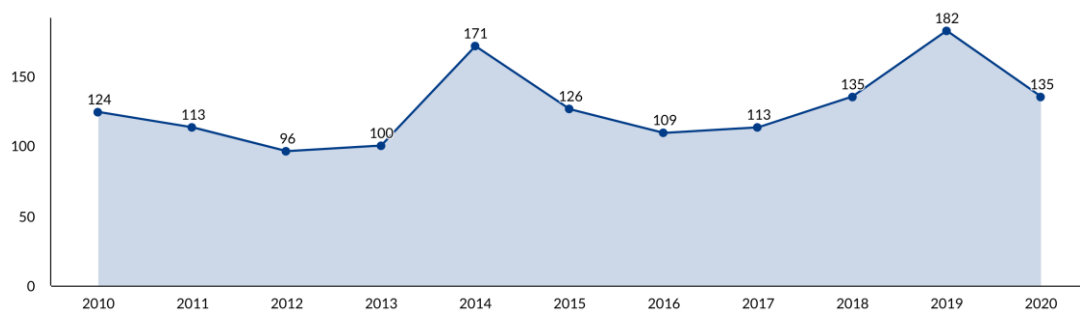
Postbus 11646
2502 AP Den Haag
070 364 686 2
www.cidi.nl
cidi@cidi.nl
[@cidi_nieuws](https://www.instagram.com/cidi_nieuws)

Samenvatting

CIDI registreerde in 2020 **135 antisemitische incidenten** in Nederland. Hiermee zijn we terug op hetzelfde niveau als de door ons geregistreerde anti-Joodse incidenten in 2018. 2019 was wat aantal gemeten incidenten betreft een triest dieptepunt in de jaarlijkse CIDI-monitor, die dit jaar voor de 37^e keer verschijnt.

Helaas zagen we het afgelopen jaar het aantal volgers van complottheorieën ernstig toenemen, zowel op sociale media als daarbuiten. Niet zelden worden Joden aangewezen als veroorzaker en/of belanghebbende bij het coronavirus. Het is goed te zien dat antisemitismebestrijding op de politieke agenda is gekomen, zowel landelijk als in sommige gemeentes. Er is nog veel werk te doen, maar de ingeslagen weg stemt hoopvol.

Totaal antisemitische incidenten gemeld bij CIDI vanaf 2010

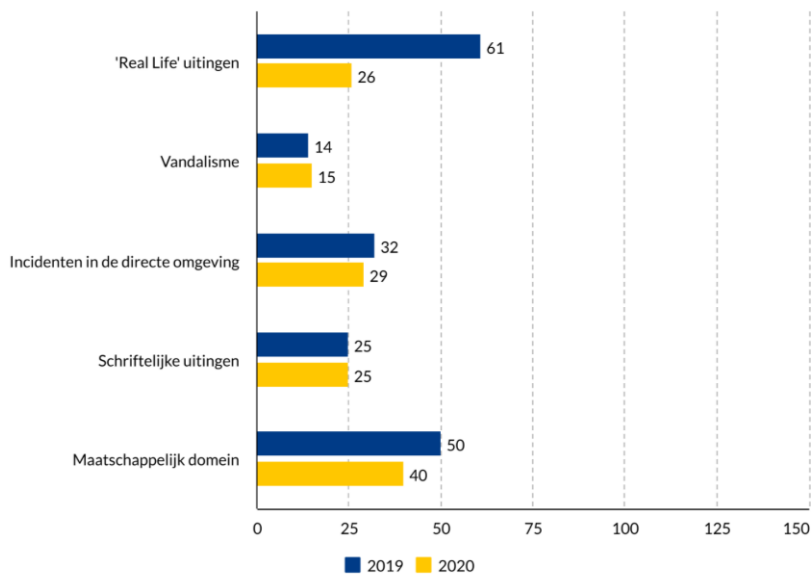
Op het eerste gezicht oogt de gemeten afname natuurlijk positief. Echter worden lang niet alle incidenten gemeld bij CIDI, waardoor een groot deel buiten beeld blijft. De Monitor Antisemitische Incidenten signaleert wel duidelijke trends, en 2020 was een uitzonderlijk jaar. Door de lockdowns en de afwezigheid van evenementen was de interactie in de fysieke sfeer zeer beperkt. Juist daar vinden normaal gesproken vaak incidenten plaats, bijvoorbeeld wanneer mensen als Joods herkend worden in het openbaar. Nog in 2018 bleek driekwart van de Joden in Nederland zijn of haar Joodse identiteit in de openbare ruimte regelmatig te verbergen om dreiging te voorkomen. Het is daarom niet geheel onverwacht dat in 2020 minder incidenten zijn voorgekomen in het fysieke domein.

Met 26 incidenten in het domein 'real life', waarbij een directe confrontatie tussen slachtoffer en dader is, laat 2020 een afname van 57% zien ten aanzien van 2019. Er is weinig reden om te vermoeden dat deze trend zich doorzet zodra de samenleving weer uit de lockdown komt.

Een nadere bestudering van de incidenten wijst er bovendien op dat het **antisemitisme in kwalitatieve zin giftiger is geworden**. Er is veel meer aan de hand dan schelden met het woord 'k-Jood' of het bestaan van latente vooroordelen die leiden tot antisemitische incidenten.

Complotmythes over 'Joodse overheersing', inclusief de beschuldiging dat Joden het coronavirus zouden hebben gemaakt, schoten als paddenstoelen uit de grond – vooral, maar beslist niet uitsluitend, op sociale media. Het aantal incidenten waar **politiek en media** een rol spelen, nam toe. Het **rechtsextremisme** lijkt te profiteren van maatschappelijke onrust over de coronamaatregelen, terwijl de inlichtingendiensten niet of nauwelijks afname zien bij **radicaalislamitische groeperingen** – twee vormen van extremisme waarbij antisemitisme dikwijls de ideologische kern vormt.

Incidenten naar categorie, 2019-2020

De 135 door CIDI geregistreerde incidenten laten nadrukkelijk antisemitische uitingen op sociale media buiten beschouwing. De reden is simpel: online haatspraak is te veel om handmatig bij te houden, zelfs als we ons beperken tot de Nederlandse context. Toch speelt de digitale wereld een belangrijke rol, bijvoorbeeld in de radicalisering van jongeren en het verspreiden van complotmythes. Doorgaans gesloten omgevingen, zoals school of werkvloer, zijn vatbaarder voor haatspraak via appverkeer. Dergelijke trends zijn te herkennen in de in dit rapport vermelde incidenten.

CIDI maakt zich hard voor onderzoek waarmee online antisemitisme in Nederland op structurele manier in kaart kan worden gebracht. Afgelopen jaar gaven we onderzoeksbureau Kantar de opdracht de situatie in Nederland in kaart te brengen. Zij vonden in Nederland 747 antisemitische tweets en 286 websites met antisemitische inhoud (waarvan 78% blogs onderhouden met structureel antisemitische commentaren). Dergelijk onderzoek naar haatspraak op onder meer Facebook en Instagram, twee van de meest gebruikte platforms in Nederland, is vooralsnog niet mogelijk door de opgelegde beperkingen van deze platforms.

De trend van toenemend antisemitisme, die door de vorige CIDI-monitor werd bevestigd, is niet onopgemerkt gebleven door de politiek. Dat is een belangrijke eerste stap naar een betere aanpak van het probleem. Zo zijn belangrijke maatregelen opgenomen in de

Initiatiefnota van de VVD en ChristenUnie in de Tweede Kamer voor een betere aanpak van antisemitisme. In 2020 schaarde een Kamermeerderheid zich achter deze nota.

Ook zijn er steeds meer gemeentes die op eigen initiatief lokaal maatregelen treffen om samen met hun Joodse gemeenschap een vuist te maken tegen Jodenhaat. En ook de vele initiatieven op scholen en uit het maatschappelijk middenveld spelen een niet te miskennen rol in antisemitismebestrijding.

Om het tij echt te keren en het probleem bij de kern aan te pakken is echter meer nodig. CIDI doet daarom onder andere de volgende aanbevelingen:

- Investeer in de capaciteit van de Nationale Politie om discriminatiezaken beter op te volgen, onder meer door gespecialiseerde rechercheurs vrij te maken;
- Geef de politie meer ruimte om discriminatiedelicten op te volgen door opsporingsbevoegdheden te verruimen;
- Dwing sociale mediaplatforms om een gedegen beleid te hebben tegen de verspreiding van haatspraak, en dat ook daadwerkelijk uit te voeren;
- Investeer meer in onderwijs over wat Joods zijn is. Leerlingen moeten meekrijgen dat Joden deel uitmaken van de Nederlandse maatschappij, en dat het Jodendom niet alleen iets uit het verleden is;
- Bied docenten ruimschoots handvatten, zowel op hun opleiding als daarna in de vorm van bijscholing, om 'moeilijke onderwerpen', zoals lesgeven over de Jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog, niet uit de weg te hoeven gaan;
- Hanteer de IHRA-werkdefinitie van antisemitisme binnen maatschappelijke instanties en de overheid zodat functionarissen antisemitisme tijdig kunnen herkennen.

Naast de zorgelijke trends, ziet CIDI ook veel bereidheid in de maatschappij om antisemitisme tegen te gaan. Die bereidheid is van levensbelang om verdraagzaamheid en wederzijds respect te vergroten, en moet dan ook vergezeld worden van concrete daden. CIDI juicht deze initiatieven toe en biedt hulp en advies aan eenieder die een bijdrage wil leveren aan de strijd tegen haat.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	7
Voorwoord	10
1 Inleiding	11
1.1 Leeswijzer	11
1.2 De IHRA-werkdefinitie van antisemitisme	11
1.3 Methode en begrippen.....	14
1.4 Bronnen van geregistreerde incidenten.....	15
1.5 Tellingssystematiek van deze Monitor	16
1.6 Meldingsbereidheid.....	17
1.7 Bronnen van geregistreerde incidenten.....	17
1.8 Online antisemitisme.....	18
2 Antisemitisme in 2020.....	20
2.1 Antisemitisme: een muterend virus.....	20
2.2 Complotmythes en antisemitisme	20
2.3 Corona en antisemitische clichés	22
2.4 Extreemrechts antisemitisme.....	24
2.5 Holocaustbagatellisering	25
2.6 Antisemitisme en Islam	26
2.7 Extreemlinks	27
2.8 Vergelijkingen Israel en nazi-Duitsland	29
2.9 Antisemitisme en antizionisme: wat is het verschil?	30
2.10 Voetbal: antisemitisme verhinderd, maar niet uitgeroeid door COVID..	30
3 Antisemitisme in de VS, VK en Duitsland	31
3.1 Verenigde Staten	31
3.2 Verenigd Koninkrijk	31
3.3 Duitsland.....	32
4 Politie en Justitie	33
4.1 Aangiftebereidheid laag bij antisemitisme.....	33
4.2 Antisemitismecijfers politie en OM.....	34
4.3 Registratiesysteem politie	35
4.4 Discriminatiezaken in de strafrechtketen	36
4.5 Antisemitisch schelden.....	37

5	Aanbevelingen.....	38
5.1	Onderwijs.....	38
5.2	Veiligheid	39
5.3	Internet en sociale media	40
5.4	Inburgering	41
5.5	Voetbal	41
6	Overzicht antisemitische incidenten.....	43
6.1	'Real life'-incidenten.....	44
6.1.1	Geweld	44
6.1.2	Bedreigingen	44
6.1.3	Schelden	46
6.1.4	Telefoon	50
6.2	Vandalisme	52
6.2.1	Vernieling van Joodse doelen	53
6.2.2	Bekladdingen van Joodse doelen	55
6.2.3	Overige vernielingen en bekladdingen	57
6.3	Incidenten in de directe omgeving.....	60
6.3.1	Buren, kennissen en familie	60
6.3.2	School.....	66
6.3.3	Werk.....	67
6.4	Schriftelijke uitingen.....	70
6.4.1	Brieven, stickers en flyers	70
6.4.2	Digitaal.....	75
6.5	Incidenten in het maatschappelijk domein.....	84
6.5.1	Sport.....	84
6.5.2	Demonstraties.....	87
6.5.3	Extreemrechts	90
6.5.4	Media	92
6.5.5	Boeken, films, exposities en theater	99
6.5.6	Muziek.....	101
6.5.7	Politiek.....	101
7	Bijlagen.....	105
	Bijlage I: Uitgangspunten meldingsregistratie	105
	Bijlage II: Incidenten in cijfers en tabellen	107

Voorwoord

In het leeuwendeel van het coronajaar 2020 bleven we thuis en werden fysieke activiteiten en ontmoetingen uitgesteld. Het 'echte' leven ging door in de vorm van onlineactiviteiten en -belevingen.

De verschuiving van activiteiten van de 'echte' naar de virtuele wereld is al jaren gaande, en daarmee ook de steeds vervaagde scheidslijn tussen de twee. In 2020 – het coronajaar – is deze trend versneld. Niet alleen zijn internet, en in het bijzonder de sociale media niet meer uit ons leven weg te denken, ze vormen het hart van onze sociale interacties. En – tot onze grote zorg – niet vrij van antisemitisme. Samenzweringsideeën over de rol van de Joden, 'de zionisten' of de staat Israel in het verspreiden van het coronavirus, bijvoorbeeld, deden oude beelden herleven. Beledigingen, bedreigingen, ongepaste vergelijkingen met de Holocaust, scheldkanonnades, aanzet tot haat – alles kwam langs, soms in een lange reeks reacties.

CIDI is al 37 jaar hét meldpunt voor antisemitische incidenten in Nederland en publiceert jaarlijks de Monitor Antisemitische Incidenten. Hiermee schetsen we een beeld van de stand van antisemitisme in Nederland.

Het monitoren, oftewel structureel in kaart brengen van online antisemitisme, stelt ons voor nieuwe uitdagingen. Niet omdat antisemitisme op het web moeilijk te vinden is – integendeel. Ook wie er totaal niet naar op zoek is, stuit helaas bijna gegarandeerd vroeg of laat op antisemitische haatspraak en waanideeën op het scherm.

Juist omdat Jodenhaat zo prevalent is in onze digitale communicatie, geeft het echter al snel een vertekend beeld indien alleen die incidenten vermeld worden, die dankzij oplettende internetgebruikers hun weg vinden naar het CIDI-meldpunt voor antisemitische incidenten.

Het onderzoeken van online antisemitisme vergt dan ook een andere aanpak dan van het fysieke. Met behulp van data-analysetechnologie willen wij het antisemitisme van internetgebruikers in Nederland op structurele wijze in kaart brengen. In 2020 publiceerden wij een [eerste onderzoek](#), op basis van data uit het jaar 2019. Een vervolgonderzoek, over het jaar 2020, zullen we in de loop van dit jaar publiceren. We hopen voldoende middelen te vinden om dit onderzoek systematisch te kunnen voortzetten en uitbreiden om de voorlopige beperkingen te overwinnen. Dit doen we met partners uit de academische wereld en met collega's uit het buitenland.

De beperkingen van communicatietechnologie (of juist haar kracht) onderstrepen het belang van het melden van incidenten, in de echte wereld evenals online. Alleen zo kunnen we tijdig aan de bel trekken. CIDI blijft dit doen, met het oog op een samenleving vrij van antisemitisme, discriminatie en haat.

1 Inleiding

1.1 Leeswijzer

Deze inleiding geeft inzicht in de werkwijze waarmee de Monitor Antisemitische Incidenten tot stand komt: de gebruikte definitie van antisemitisme, wat er precies bedoeld wordt met een incident en welke methodologie wordt gehanteerd voor het registreren van incidenten. Online antisemitisme wordt kort behandeld aan het eind van het hoofdstuk.

[Hoofdstuk 2](#) geeft een overzicht van de verschijningsvormen van het antisemitisme in onze tijd. Hoewel de wortels van het antisemitisme teruggaan tot in de Oudheid, heeft antisemitisme de eigenschap steeds nieuwe verschijningsvormen aan te nemen, waardoor het soms moeilijk is te herkennen. De vormen die vandaag een rol spelen, komen hier beknopt aan bod. Ook wordt er ingegaan op *nieuw antisemitisme*, het verschijnsel van anti-Israëlretoriek die zich als politieke uiting voordoet, maar een antisemitische boodschap verhuult.

[Hoofdstuk 3](#) behandelt in vogelvlucht trends op het gebied van antisemitisme wereldwijd, inclusief trends die ook hun weerslag vinden in de Nederlandse maatschappij.

In [hoofdstuk 4](#) worden rapportages van het Openbaar Ministerie, politie en antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) kort behandeld. De meest actuele rapporten van deze instanties gaan over het jaar 2019 zijn. Ook wordt een overzicht gegeven van actuele knelpunten in het beleid met betrekking tot strafbare antisemitisme en discriminatie.

De aanbevelingen die daaruit voortkomen, komen aan bod in [hoofdstuk 5](#). Naast politie en justitie hebben aanbevelingen onder meer betrekking op het onderwijs, sociale mediabedrijven en het voetbal.

Tenslotte bevat [hoofdstuk 6](#) de omschrijvingen van alle door CIDI als antisemitisch geregistreerde incidenten in 2020 in Nederland. Dit hoofdstuk vormt daarmee de harde kern van deze Monitor. Slechts weinig vergelijkbare rapporten geven niet enkel aantallen, maar ook omschrijvingen van incidenten. Onderzoekers, beleidsmakers en andere geïnteresseerden vinden hierin uitgebreid antwoord op de vraag hoe antisemitisme zich in het dagelijks leven van Joden en niet-Joden voordoet.

De incidenten zijn gerubriceerd naar domein en daarbinnen naar categorie en soms naar subcategorie. In de [bijlagen](#) kunt u meer lezen over de gehanteerde definities en vindt u het cijfermatig detailoverzicht van de Monitor.

1.2 De IHRA-werkdefinitie van antisemitisme

Antisemitisme is een berucht ongrijpbaar fenomeen. De term kan dan ook op verschillende manieren worden opgevat. Om consistent te bepalen of een incident antisemitisch is of

niet, hanteert CIDI de werkdefinitie van antisemitisme zoals opgesteld door de **International Holocaust Remembrance Alliance** (IHRA). De werkdefinitie is als volgt:

“Antisemitisme is een bepaald beeld van Joden dat zich kan uiten als haat tegen Joden. Retorische en fysieke uitingen van antisemitisme worden gericht tegen Joden of niet-Joden en/of hun bezittingen, tegen instellingen van de Joodse gemeenschap, en religieuze voorzieningen.”

Deze uitingen kunnen daarbij ook gericht zijn tegen de staat Israël, die wordt gezien als een Joodse collectiviteit. In de antisemitische overtuiging worden Joden er regelmatig van beschuldigd dat zij samenzweren met als doel de mensheid schade toe te brengen. Ook wordt antisemitisme vaak gebruikt om Joden de schuld te geven van ‘waarom dingen verkeerd gaan’. Antisemitisme uit zich in spraak, tekst, visuele vorm en in daden, waarbij gebruik wordt gemaakt van kwaadaardige stereotypen en negatieve karaktereigenschappen.

Hedendaagse voorbeelden van antisemitisme in het openbare leven, in de media, op scholen, op de werkvloer en in de religieuze sfeer kunnen, de context in overweging genomen, het volgende omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

- Het oproepen tot, ondersteunen of rechtvaardigen van het vermoorden of letsel toebrengen aan Joden in naam van een radicale ideologie of een extremistische religieuze levensopvatting;
- Het uiten van leugenachtige, ontmenselijkende, demoniserende of stereotyperende beweringen over Joden in het algemeen of over de macht van Joden als collectief, met name maar niet uitsluitend de mythe van een wereldwijde Joodse samenzwering, of van Joden die de macht hebben over de media, de economie, de regering of andere instellingen binnen de samenleving;
- Het beschuldigen van Joden dat zij als volk verantwoordelijk zijn voor echte of ingebeelde wandaden gepleegd door één Joodse persoon of groep, of zelfs voor daden gepleegd door niet-Joden;
- Het ontkennen van de genocide op het Joodse volk als geheel gepleegd door nationaalsocialistisch Duitsland en haar medestanders en handlangers gedurende de Tweede Wereldoorlog (de Holocaust), en verder de omvang, de gebruikte methodes (bv. gaskamers) en het feit dat de genocide opzettelijk werd uitgevoerd;
- Het beschuldigen van het Joodse volk, of de staat Israël, van het verzinnen of overdrijven van de Holocaust; en
- Het beschuldigen van Joodse burgers dat hun loyaliteit meer ligt bij de staat Israël of bij de beweerde prioriteiten van Joden wereldwijd, dan bij de belangen van hun eigen land.

Voorbeelden van de manieren waarop antisemitisme zich, gezien de algemene context, uit in verband met de staat Israel kunnen omvatten:

- Het Joodse volk het recht op zelfbeschikking ontzeggen, bijvoorbeeld door te stellen dat het bestaan van de staat Israel een racistische onderneming is;
- Het meten met twee maten door van Israel gedrag te verlangen dat niet wordt verwacht of geëist van enig andere democratische staat;
- Het gebruiken van symbolen en beelden die verbonden zijn met klassiek antisemitisme (bv. beweren dat de Joden Jezus hebben vermoord, of het bloedsprookje) om Israel of Israëli's te typeren;
- Vergelijkingen trekken tussen het hedendaags Israëli'sche beleid en dat van de nazi's;
- Joden collectief verantwoordelijk houden voor de daden van de staat Israel. Echter, kritiek op Israel die vergelijkbaar is met kritiek tegen een ander land kan niet worden beschouwd als antisemitisch.

Antisemitische daden zijn crimineel als deze als zodanig zijn gedefinieerd in de wet (zoals de ontkenning van de Holocaust of het verspreiden van antisemitisch materiaal in sommige landen).

Criminele daden zijn antisemitisch wanneer het doelwit van de aanval, of het nu mensen of bezittingen zijn (zoals gebouwen, scholen, gebedsplaatsen en begraafplaatsen) gekozen zijn, omdat deze Joods zijn, zijn verbonden aan Joden of als zodanig worden gezien.

Antisemitische discriminatie is het Joden ontzeggen van mogelijkheden of diensten die wel beschikbaar zijn voor anderen. Antisemitische discriminatie is in veel landen verboden.

Antisemitisme-onderzoekers zijn het erover eens dat de kerndefinitie (in het cursief) zuiver, maar ook heel algemeen is. Behulpzaam is daarom vaak de lijst van elf voorbeelden van motieven die kunnen duiden op antisemitisme.

De werkdefinitie is in 2016 aangenomen door 31 landen die in de IHRA vertegenwoordigd zijn (met name EU-lidstaten, waaronder Nederland). De behoefte aan een internationaal hanteerbare werkdefinitie is voortgekomen uit het inzicht dat antisemitisme sinds de Holocaust niet alleen nog steeds voorkomt, maar zich sindsdien ook op steeds nieuwere manieren is gaan manifesteren (zie hoofdstuk 2, 'Antisemitisme in onze tijd'). Om het probleem te kunnen bestrijden moet antisemitisme daarom passend worden gedefinieerd.¹

¹ Voor meer achtergrond over de IHRA en de werkdefinitie antisemitisme zie: www.holocausteducatie.nl/holocaustontkenning/werkdefinitie-van-antisemitisme

Het Europees Parlement raadt lidstaten en EU-agentschappen aan de IHRA-werkdefinitie te gebruiken als hulpmiddel om antisemitische incidenten als zodanig te herkennen. Inmiddels hebben de meeste EU-lidstaten officieel steun uitgesproken voor het hanteren van de werkdefinitie. In december 2020 steunde een grote meerderheid in de Tweede Kamer een motie die de regering oproept om de IHRA-werkdefinitie te hanteren voor de bestrijding van antisemitisme².

De inhoud van de IHRA-werkdefinitie, en het officieel hanteren ervan, leiden soms tot misverstanden. Het moet worden benadrukt dat:

- De werkdefinitie slechts als *hulpmiddel* dient om antisemitisme te herkennen, niet als blauwdruk om incidenten te kunnen ‘bestempelen’. Daarom is expliciet vermeld dat de context van uitingen moet worden meegewogen in hun beoordeling. Deze Monitor doet dit zo veel mogelijk bij het vermelden van incidenten.
- De werkdefinitie is geen juridische definitie van antisemitisme, en ook niet als zodanig bedoeld. In het strafrecht is het uiteindelijk aan rechters om antisemitisme te toetsen aan wetten tegen discriminatie en groepsbelediging.
- De IHRA-werkdefinitie beschouwt kritiek op Israël nadrukkelijk *niet* als antisemitisme, mits Israël niet met stereotypes of vooroordelen over Joden bekritiseerd wordt, of expres gebruikt wordt om Joden te kweten, bijvoorbeeld door vergelijkingen met nazi-Duitsland.

CIDI verwelkomt de toenemende acceptatie van de IHRA-werkdefinitie in zowel binnen- als buitenland. Het moet echter niet bij symbolische steun blijven: instanties met een maatschappelijke rol moeten de werkdefinitie als hulpmiddel inzetten in concrete situaties.

In januari 2021 publiceerde de Europese Commissie een Handboek voor het praktisch gebruik van de IHRA-Werkdefinitie van antisemitisme³. Deze bevat per onderdeel van de werkdefinitie hedendaagse voorbeelden van antisemitische incidenten, om nog meer handvatten te bieden in het toepassen van de werkdefinitie. Daarnaast wordt voor verschillende maatschappelijke sectoren (politie, rechterlijke macht, overheid en gewone burgers) gericht advies gegeven over het nut en het toepassen van de IHRA-Werkdefinitie op hun verschillende vakgebieden.

1.3 Methode en begrippen

Elk jaar sinds 1984 publiceert CIDI de Monitor Antisemitische Incidenten. Een werk dat tot stand komt door het bundelen en analyseren van incidenten die bij het meldpunt van CIDI in dat jaar zijn binnengekomen.

Personen die zich tot CIDI wenden met vragen, zorgen of andere meldingen over antisemitisme worden altijd verder geholpen met advies en, waar nodig, ondersteuning bij

² Kamerstuk 35570-VI, nr. 70

³ ‘Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism’. Directoraat-Generaal voor Justitie en consumentenzaken. 7 januari 2021

het opvolgen van incidenten. Alleen als daarbij gebeurtenissen aan het licht komen die voldoen aan de definitie van een incident in deze Monitor, worden deze hier geanonimiseerd opgenomen. Hierbij wordt in het bijzonder gekeken of de melding geverifieerd kan worden, en of het incident ondubbelzinnig antisemitisch is volgens de IHRA-werkdefinitie.

Veel incidenten worden direct bij CIDI gemeld. Andere worden gedeeld bij algemene meldpunten, bij ADV's, het College van de Rechten van de Mens of via (sociale) media. Het komt voor dat incidenten bij meerdere instanties worden gemeld. CIDI bekijkt dit zorgvuldig; een gebeurtenis wordt in deze Monitor slechts eenmaal geteld als incident.

De verschillende regionale meldpunten in Nederland hanteren vaak hun eigen maatstaven waardoor per meldpunt kan verschillen wat als antisemitisch wordt beschouwd. Zo is een 'simpele' bekladding met een hakenkruis maar zonder expliciete verwijzing naar Joden voor de één wel een antisemitische uiting en voor de ander niet. Ook rapporteren ADV's in de regel meldingen, en niet zozeer incidenten. In deze Monitor wordt echter een strikt onderscheid gemaakt tussen de twee.

Bij haatspraak (ook wel 'hate speech' genoemd), mondelinge of schriftelijke uitingen van Jodenhaat, is het voornaamste criterium om te onderscheiden of iets antisemitisch is, de vraag of er daadwerkelijk iets beledigend wordt gezegd of geschreven ten aanzien van Joden als bevolkingsgroep. Kritiek op Israël valt daar niet onder. In de bijlagen staat meer informatie over de door CIDI gehanteerde definitie en uitgangspunten met betrekking tot antisemitisme, waaronder antisemitisme vermomd als kritiek op Israël.

Uitingen die online worden gedaan in openbare fora en discussiegroepen worden *niet* meegeteld als afzonderlijke incidenten. Dit is om de simpele reden dat de stroom aan antisemitische commentaren in de digitale wereld veel te groot is om bij te houden. CIDI benadrukt daarom het belang van apart dataonderzoek naar online haatspraak. Lees meer hierover in paragraaf 1.5 van dit hoofdstuk. Ook in de eerdere CIDI-Monitors wordt antisemitisme in de digitale omgeving apart behandeld.

Door onze strenge normering al 37 jaar consequent te hanteren kunnen wij een betrouwbaar beeld geven van de ontwikkelingen door de jaren heen.

1.4 Bronnen van geregistreerde incidenten

De meeste incidenten in de Monitor zijn aan het licht gekomen dankzij melding bij CIDI. Publicatie in de media is ook een bron van incidenten, hoewel ze ons meestal ook via andere wegen bereiken.

Meldingen worden zorgvuldig geverifieerd om de echtheid van het incident vast te stellen en om dubblures te voorkomen. CIDI telt elk incident slechts eenmaal, ongeacht het aantal meldingen erover, en toetst elk incident aan de IHRA-werkdefinitie. Bij twijfel over de echtheid of het antisemitische aspect worden incidenten niet in de Monitor opgenomen.

Sinds 2018 kiest de Landelijke Vereniging tegen Discriminatie, waarbij de meeste antidiscriminatiebureau's (ADV's) van Nederland zijn aangesloten, om gegevens over antisemitisme niet met CIDI te delen. De bureaus brengen later in het kalenderjaar een eigen overzichtsrapport uit. Als resultaat valt het totaal aan incidenten in deze Monitor lager uit dan wat er werkelijk in een jaar is gemeld. Uitzonderingen van ADV's die wel gegevens hebben gedeeld met CIDI zijn het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA), Den Haag Meldt, Bureau Gelijke Behandeling Flevoland en Art. 1 Midden-Nederland. Ook het College van de Rechten van de Mens heeft meldingen van antisemitisme uit 2020 gedeeld. Met deze bureaus werkt CIDI nauw samen door het jaar heen.

Tien van de in deze Monitor vermelde incidenten zijn ook gemeld bij het MDRA. Dat geldt voor één incident bij Bureau Gelijke Behandeling Flevoland en één incident bij Art. 1 Midden-Nederland. De overlapping in meldingen bij de ADV's en CIDI is groter, maar voor overige meldingen (inclusief alle meldingen over antisemitisme bij Den Haag Meldt) geldt dat ze niet als antisemitisch incident worden beschouwd volgens de werkwijze van deze Monitor.

1.5 Tellingssystematiek van deze Monitor

Voor een goed begrip van de cijfers in deze Monitor is het van belang te vermelden dat het aantal incidenten niet gelijk is aan het aantal gebeurtenissen. Eén incident kan bestaan uit meerdere voorvallen tegen één persoon: als iemand elke keer dat hij door zijn straat loopt door dezelfde buurman wordt uitgescholden, telt CIDI al deze gebeurtenissen samen als één incident. Ook alle uitingen door één persoon tegen meerdere personen tegelijk (bijvoorbeeld een e-mail die aan meerdere ontvangers wordt verstuurd) worden als één incident geteld.

Hiermee wordt voorkomen dat één 'veelpleger' in zijn eentje het aantal antisemitische incidenten in een jaar omhoog jaagt. Dit betekent echter ook dat heftige incidenten, die meerdere mensen persoonlijk raken, toch als één incident worden geteld.

Deze Monitor maakt strikt onderscheid tussen meldingen en incidenten. CIDI ontvangt vaak meerdere meldingen die betrekking hebben op dezelfde incident. Ook komt het geregeld voor dat melders raad zoeken met een subjectieve ervaring van antisemitisme, of gebeurtenissen melden waarbij een antisemitisch aspect niet kan worden vastgesteld. In die gevallen merkt CIDI meldingen niet aan als antisemitisch incident. Deze Monitor doet enkel verslag van incidenten van antisemitisme.

CIDI helpt bij het opvolgen van alle meldingen van discriminatie en antisemitisme, ook wanneer het een geval betreft dat niet als incident wordt opgenomen in de Monitor.

1.6 Meldingsbereidheid

Het Fundamentele Rechtenagentschap (FRA) van de Europese Unie publiceerde in 2018 de resultaten van een enquête onder Joden in verschillende EU-landen, waaronder Nederland. Van de Nederlandse respondenten die de afgelopen vijf jaar slachtoffer waren van antisemitisme, deed slechts één op de vier melding bij een instantie (zoals CIDI) of aangifte bij de politie.⁴ Eerder onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2014 toonde aan dat één op de acht respondenten die dat jaar discriminatie had ervaren, hiervan melding had gemaakt.⁵

Hierbij moet worden opgemerkt dat antisemitisme niet altijd tegen Joodse individuen is gericht. Denk bijvoorbeeld aan het simpele gegeven dat het woord 'Jood' in sommige kringen op zichzelf als scheldwoord wordt gebruikt. De ervaring van CIDI als waakhondinstantie en onderzoekscentrum leert dat niet iedereen antisemitisme even goed als zodanig herkent, en dus minder snel melding van incidenten maakt. Ook horen we mensen die ervoor kiezen om een gebeurtenis te negeren of zo snel mogelijk te vergeten en het dus niet melden. Vaak komen ze erop terug (soms jaren later) als het onderwerp ter sprake komt.

Deze kanttekeningen, tezamen met de lage bereidheid meldingen te doen bij de politie, ADV's of CIDI leidt tot een zogenaamd 'onderrapportage' van het totaal aantal incidenten. Dit onderstreept het belang van een meerjarig onderzoek, waarmee trends zichtbaar worden gemaakt.

1.7 Bronnen van geregistreerde incidenten

De verschuiving van activiteiten naar de virtuele wereld is al jaren gaande, en daarmee ook de steeds vervaagde scheidslijn tussen de virtuele en echte wereld, die elkaar sterk beïnvloeden. In 2020, het coronajaar, zagen we een hoge versnelling van dit fenomeen. Nóg meer dan gewoonlijk zaten we aan onze smartphones gekluisterd, en werd ons sociale contact gekanaliseerd door de algoritmes van Facebook, Twitter, Google en andere platforms. Sentimenten die alleen online een rol lijken te spelen, vertalen zich al snel naar daden in de fysieke wereld. Ideeën en gebeurtenissen aan de andere kant van de wereld zijn een slechts druk op de knop van ons verwijderd.

Het is duidelijk dat dit verstrekkende gevolgen heeft voor onze samenleving en de manier waarop antisemitisme zich blijft ontwikkelen. Die gevolgen zijn te veel om hier op in te gaan, en vormen op zichzelf een belangrijk onderwerp voor onderzoek.

Wat betreft monitoring van antisemitisme is belangrijk te benoemen dat de scheidslijn tussen traditionele en sociale media steeds vager wordt, en onze belevingswereld zich

⁴ 'Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU', Fundamental Rights Agency, december 2018

⁵ I. Andriesen, 'Discriminatie herkennen, benoemen en melden', Sociaal en Cultureel Planbureau 9 februari 2017

steeds minder van landsgrenzen aantrekt. Het is daardoor steeds moeilijker om een afbakening te maken van enerzijds de categorieën in deze Monitor en het digitale domein anderzijds.

Tegelijkertijd is het praktisch onmogelijk gebleken om handmatig alle bij CIDI gemelde incidenten die zich op sociale media voordoen, handmatig bij te houden. Van 2017 tot en met 2019 werden wel incidenten met betrekking tot de grootste sociale mediaplatforms vermeld in de CIDI-Monitor – echter alleen apart meegeteld, om vertekening van het totale aantal incidenten te voorkomen. Inmiddels heeft dataonderzoek voldoende middelen om op een gestructureerde wijze online haatspraak op individuele platforms en digitale media in kaart te brengen.

In 2017 vond een onderzoek naar sociale media plaats. Hierin werden 382,000 antisemitische berichten gevonden uit het daarop voorgaande kalenderjaar. Omgerekend komt dat neer op een nieuw antisemitisch bericht geopenbaard op het wereldwijde web iedere 83 seconden⁶.

Dergelijke hoeveelheden maken het onmogelijk om handmatig aparte online incidenten bij te houden op een manier die zinnige inzichten biedt. Daarom wordt ‘Internet’ als aparte categorie sinds 2019 niet meer gebruikt in de CIDI-Monitor. Digitale berichten worden wel vermeld in deze Monitor als ze antisemitisch zijn van inhoud én duidelijk betrekking hebben op een van de reeds bestaande categorieën. Voorbeelden daarvan kunnen zijn wanneer online berichten worden gedaan door iemand in een politieke functie, wanneer gevestigde media een rol spelen in de verspreiding van het bericht en natuurlijk wanneer het een digitaal privébericht betreft en specifiek op één persoon gericht is.

1.8 Online antisemitisme

CIDI heeft het afgelopen jaar onderzoeksbureau Kantar (voormalig TNS NIPO) opdracht gegeven om een online scan te doen naar antisemitische uitingen die in Nederland zijn gedaan over het jaar 2019⁷.

Op basis van een steekwoordenlijst zijn in totaal **747 antisemitische twitterberichten** gevonden. Nog eens **286 websites, blogs en fora** werden gevonden waar antisemitisme voorkomt, en die in Nederland gehost zijn. In 78 procent van die gevallen komt antisemitisme structureel voor, dat wil zeggen: antisemitische uitingen worden met regelmaat geplaatst en door meerdere gebruikers.

De gevonden uitingen zijn door experts beoordeeld op antisemitische inhoud.

De context van berichten weegt vaak zwaar mee in het identificeren van antisemitische uitingen op sociale media. Uitingen kunnen soms antisemitisch zijn, zonder expliciet

⁶ ‘The Rise of Antisemitism on Social Media: Summer of 2016’. World Jewish Congress, 2017

⁷ ‘Antisemitisme op Twitter, blogs en fora’. Kantar, 2020

veelgebruikte steekwoorden over Joden zoals bijvoorbeeld 'Joods', 'synagoge', 'Rothschild' of 'Soros' te bevatten. Omdat op basis van een lijst van dergelijke steekwoorden naar berichten is gezocht die vervolgens zijn beoordeeld op antisemitische inhoud, moet er rekening mee worden gehouden dat een deel van de antisemitische uitingen op de onderzochte platforms buiten beeld is gebleven.

Zo geldt bijvoorbeeld voor de meeste multimedia (zoals bijvoorbeeld afbeeldingen en video's) dat ze niet konden worden geïdentificeerd met de gebruikte onderzoeksmethode. Verder moet worden opgemerkt dat sommige grote platforms, zoals Facebook en Instagram, slechts weinig toegang verlenen aan data-analyseprogramma's. Dergelijke factoren stellen beperkingen aan de omvattendheid van onderzoek naar online antisemitisme.

Toch geeft de online scan, waarvan de [volledige versie te vinden is op de website van CIDI](#), een goede eerste indruk van Nederlandstalig antisemitisme op Twitter en websites.

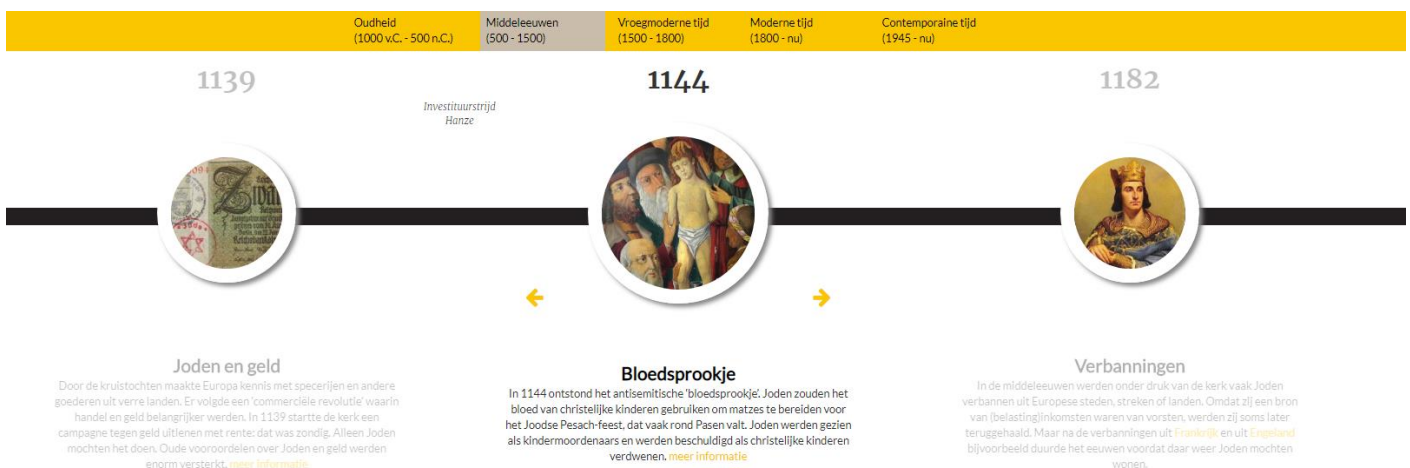
Vervolgonderzoek is nodig om bevindingen verder in een context te kunnen plaatsen, en een scherper beeld te krijgen van de aard en omvang van online Jodenhaat. CIDI werkt momenteel aan een nieuw onderzoek, dat digitaal antisemitisme uit het jaar 2020 nog omvattender in kaart moet brengen.

Alleen met goede kennis kunnen we te weten komen wat platforms, overheden en internetgebruikers het beste kunnen doen om haatspraak in te dammen voordat het een gevaar vormt voor de maatschappij.

2 Antisemitisme in 2020

2.1 Antisemitisme: een muterend virus

Antisemitisme is de benaming voor de haat en vooroordelen waar Joden al duizenden jaren mee geconfronteerd worden. Het is een historisch gevormd fenomeen, waarvan de wortels teruggaan tot in de Oudheid. Antisemitisme wordt van generatie op generatie doorgegeven, waarbij vijandige stereotypes en complottheorieën over Joden steeds worden aangepast aan de heersende denkbeelden in de samenleving op dat moment. In die zin is de mutatie van een virus een bruikbare metafoer om het voortbestaan van antisemitisme te begrijpen. Om een aantal voorbeelden te noemen: in het middeleeuwse Europa was de theologie van het christendom het overheersende denkbeeld. Joden werden toen gehaat omdat zijn 'godsmoordenaars' zouden zijn. Tijdens de Verlichting kwam het sociaal-Darwinisme op gang: Joden werden toen als gevaar gezien omdat zij het 'blanke ras' zouden ondermijnen. In communistische regimes werden Joden weggezet als 'kapitalisten' en 'racistische zionisten'.

www.antisemitismetijdlijn.nl geeft een beknopt overzicht van de herkomst van antisemitische stereotypen en is daarmee een handig referentiemiddel als context bij deze Monitor.

De rode draad hierin is dat het antisemitisme Joden of het Jodendom steeds probeert te vereenzelvigen met kwaadaardigheid, de tegenpool van wat in een bepaalde samenleving als goed en rechtvaardig wordt beschouwd. Vandaag de dag is het in extreemlinkse kringen gebruikelijk om het zionisme weg te zetten als 'racisme' (andere emancipatiebewegingen worden wel aangemoedigd). Maar ook rechts-nationalistisch antisemitisme, met stereotypes van Joden als thuisloze kosmopolieten, is weer op komst.

Antisemitisme blijft daarmee een hardnekkig, moeilijk te herkennen en alsmaar muterend fenomeen.

2.2 Complotmythes en antisemitisme

Een kenmerk dat antisemitisme (doorgaans) onderscheidt van andere vormen van racisme, is de prevalentie van Jodenhaat in de vorm van samenzweringstheorieën.

Door de geschiedenis heen zijn Joden of ‘toevallig’ Joodse individuen op talloze manieren aangewezen als zondebok voor grote problemen: voor de pestepidemie in middeleeuws Europa, voor het verliezen van de Eerste Wereldoorlog door Duitsland, voor het uitvoeren van de aanslagen van 9/11, ga zo maar door. Diepgeworteld zijn de clichés over Joden die de waterbronnen vergiftigen, kinderen vermoorden, de politiek en media beheersen met hun geld, of gewoon in het algemeen achter de schermen aan de touwtjes trekken.

De “Protocollen van Zion”

Omslag van een van de vele uitgaves van de “Protocollen”

Niets geeft de hardnekkigheid van antisemitische complotmythes meer weer dan *De Protocollen van de Wijzen van Zion*. Dit is de titel van een tekst die rond 1899 werd gepubliceerd in Tsaristisch Rusland. Het pretendeerde een letterlijk verslag te zijn van een congres van Joodse ‘wijzen’ die zouden zijn samengekomen om hun slinkse plannen voor een wereldoverheersing te bespreken.

In werkelijkheid is de tekst van begin tot eind verzonnen door geheim agenten van de Tsaar. Ze hoopten dat de publicatie (meer dan voorheen) een zondebok zou maken van de Joden, waar hun leider gebruik van zou kunnen maken om de groeiende opstanden in het Tsarenrijk te beteugelen. In de tekst fantaseren de ‘wijzen’ uitgebreid over hoe socialisten, liberalen, media, vrije markten en andere machten *allemaal* onderdeel zouden uitmaken van hun grote wereldcomplot.

De Protocollen zijn al lang door historici en zelfs rechtbanken ontmaskerd als *hoax*, maar dat heeft razendsnelle verspreiding ervan niet in de weg gestaan. Tot de Tweede Wereldoorlog maakten de nazi’s er gretig gebruik van. Sinds de oprichting van de staat Israël is het boek opvallend salonfähig in grote delen van de Arabische wereld. Het moslimfundamentalistische Hamas nam de *Protocollen* voor waarheid aan in haar handvest uit 1988.

Ook in Nederland zijn tot vandaag de dag mensen te vinden die de *Protocollen* voor waarheid aannemen. Een aantal voorbeelden van incidenten is in Hoofdstuk 6 te vinden.

Samenzweringstheorieën en antisemitisme gaan hand in hand. *jouw uitdrukking klopt niet in de context*. Waar complotmythes gedeeld en verspreid worden, komen in de praktijk vroeg of laat ook antisemitische clichés aan de oppervlakte.

Wijdverspreid geloof in complottheorieën is zorgwekkend om twee redenen. Ten eerste berust het altijd op een cirkelredenering: wie in een complot gelooft, heeft daarvoor geen ondersteunend bewijs nodig. Het wordt tenslotte ‘onzichtbaar’ en ‘achter de schermen’ voltrokken. Alles dat wel in het denkbeeld past, wordt gemakshalve aangehaald als bewijs. Zo een gedachtegang is niet theoretisch, want theorieën kunnen ontkracht worden met bewijs. Het is dan ook treffender om over complotmythes te spreken, in plaats van complottheorieën. Aanhangers van complotmythes kunnen maar moeilijk van hun foute inzicht overtuigd worden.

Ten tweede kan geloof in complotmythes zich ontwikkelen tot extremistisch gedachtegoed. Complotmythes gaan niet zomaar over kleine, alledaagse ontwikkelingen, maar komen al snel tot de conclusie dat de rechtstaat of democratisch gekozen regering in feite poppenkasten zouden zijn. Die perceptie kan ondermijnende actie tegen de beginselen van de rechtstaat voor het gevoel legitimeren.

2.3 Corona en antisemitische clichés

Joden werden al ten tijde van de builenpest in de middeleeuwen aangewezen als zondebok voor een plaag die heel Europa trof, en de maatschappij voorgoed ontwrichtte. Ze zouden de waterbronnen van steden vergiftigd hebben om de pest, volgens populaire beschuldigingen uit die tijd. Complotmythes over Joden die ziekte veroorzaken zijn hiermee een van de oudste bekende vormen van antisemitisme. Het notoire middeleeuwse bloedsprookje, dat Joden niet-Joodse kinderen zouden ontvoeren en hun bloed gebruiken voor rituelen, is nog een complottheorie pur sang.

Zulke verdachtmakingen zijn tijdens de coronapandemie opnieuw relevant en in een eigentijds jasje gegoten. Het internet wemelt van de complottheorieën over de oorzaken van COVID-19, de verregaande maatregelen wereldwijd tegen de ziekte, het testen van de bevolking en de vaccins die tegen het coronavirus ingezet worden. Joden staan bij heel veel van deze complottheorieën centraal. Al in april 2020, zo'n maand na aanvang van lockdowns en andere beperkingen van bewegingsvrijheid die wereldwijd werden ingezet om besmettingen te voorkomen, signaleerde VN-rapporteur Ahmed Shaheed een ‘schrikbarende’ toename in antisemitische haatspraak, vooral online.

De volgende tekst, afkomstig van een Nederlandse extremistische website, kan als voorbeeld dienen:

'Nog steeds is er nog maar een piepklein deel van de mensheid die doorgrondt wat de werkelijke agenda is achter de huidige nep coronapandemie, wie de krachten in de achtergrond zijn en wat er allemaal op het spel staat.

De drijvende kracht achter alles wat er nu gebeurt wordt gevormd door mensen die horen bij een levensgevaarlijke satanische sekte. Een groepering die in de volksmond vaak de Illuminati wordt genoemd.

De oorsprong van deze sekte is te vinden bij het volk van de Chazaren.'

De Illuminati-complottheorie is de angst voor een wereldwijd Joods complot in zijn huidige gedaante. De zogenaamde Chazarenmythe maakt hier vaak deel van uit: de Joden van tegenwoordig zouden niet de 'echte' Joden uit de Bijbel zijn, maar een satanische sekte die afstamt van het middeleeuwse steppekoninkrijk van de Chazaren, waarvan de heersende klasse zich tot het Jodendom bekeerde rond het jaar 800 van de gewone jaartelling. Dit unieke koninkrijk, gelegen in de huidige Oekraïne, verdween rond het jaar 1000 van het wereldtoneel, maar is volgens veel fantasten de oorsprong van een Joods complot om de wereld te overheersen. De coronapandemie zou een middel zijn om de wereldbevolking in hun macht te krijgen.

2.4 Extreemrechts antisemitisme

Samenzweringstheorieën over Joodse manipulatie vormen ook de basis van extreemrechts antisemitisme. Opvallend wijdverspreid is het idee van ‘omvolking’: Joden worden ervan beschuldigd het ‘blanke ras’ te willen ‘omvolken’ door immigratie uit niet-Westerse landen te bevorderen. De Joodse filantroop George Soros wordt vaak hierbij aangehaald als boeman, zoals de Rothschilds voor klassiekere vormen van het antisemitisme genoemd worden, om het maar niet expliciet over ‘de Joden’ te hebben.

Twee varianten van dezelfde cartoon: rechts het origineel, klassiek antisemitisch door een gemene Jood af te beelden als verantwoordelijke voor alles wat rechts-nationalistisch niet zint. Links de variant waarbij de karikaturale Jood simpelweg door Soros is vervangen. Deze afbeelding is afkomstig van een Nederlandse website.

In 2017 marcheerden Amerikaanse witte suprematiedenkens (*white supremacists*) door Charlottesville, en scandeerden zij “Jews will not replace us!”. Gedurende het presidentschap van Amerikaans president Donald Trump, die van extreemrechtse talking points de kern van zijn campagne en persoonlijkheidscultus maakte, ontstond de complottheoristenbeweging QAnon. Volgens deze online ontstane sekte van fanatieke Trump-aanhangers wordt de wereld geleid door een Satanische sekte pedofielen, niet toevallig geleid door onder meer de Rothschilds en George Soros, waar Trump tegen zou vechten.

Soortgelijke ideeën worden aangehangen door andere pro-Trump-groeperingen als de Proud Boys, die hun afkeer van Joden explicieter maakten met de leus “6 Million Wasn't Enough”, vaak afgekort tot ‘6MWE’. Allebei deze groepen waren betrokken bij de bestorming van het Amerikaanse Capitool op 6 januari 2021, in een poging om de bevestiging van de verkiezingsoverwinning van Joe Biden over Trump te voorkomen. Er werd een galg opgezet om politici mee op te hangen, die door beveiligers in het gebouw verborgen moesten worden en vreesden voor hun leven. Daarbij was ‘6MWE’ prominent te zien op spandoeken en T-shirts van de relschoppers. Ook QAnon kreeg een bekend gezicht: de zogenaamde QAnon sjamaan, met hoorns op zijn hoofd en ondergetatoëerd met neonazistische symbolen.

Hoewel het in de VS is ontstaan, heeft QAnon wereldwijd volgers. In Nederland gaat het om naar schatting tienduizenden mensen die geloven in de complotmythes van de beweging.

In Nederland

Ook in de Nederlandse politiek was extreemrechts antisemitisme prominent aanwezig in 2020. Al in mei 2020 werd duidelijk dat de Whatsapp-groep van de jongerenafdeling van de FVD, JFVD, een verzamelplaats was voor extreem racistische, antisemitische, homo- en transfobe humor. CIDI trok aan de bel en bood hulp aan (om het probleem aan te pakken), maar het aanbod is door de partij genegeerd. Uiteindelijk zijn niet degenen die de kwalijke berichten en plaatjes plaatsten geroyeerd, maar de klokkenluiders die de waarheid aan het licht brachten. De FVD barstte later in het jaar uiteen, toen partijleider Thierry Baudet's schokkend antisemitische uitspraken bij een partijbijeenkomst aan het licht kwamen.

Tijdens de bewuste bijeenkomst beweerde Baudet dat de auteurs van de racistische appjes *"een heel hoog IQ [hadden], daarom zeggen ze zulke dingen ook."* Ook meende Baudet dat "bijna iedereen die ik ken" antisemiet was, en dat de coronapandemie de schuld van "Soros en anderen" was: *"Ik mag niet zeggen wie, want dan vindt Nicki [Pouw Verweij] me een antisemiet."* Verder meende hij dat Holocaustontkenning onder vrijheid van meningsuiting zou moeten vallen.

In maart van 2020 bleek uit een Amerikaans onderzoek dat de internationaal opererende extreemrechtse groepering Feuerkrieg Division deels geleid werd door mensen in Nederland⁸. Eind oktober werden twee leden van extreemrechtse terreurgroep The Base aangehouden. Een groot aantal nazi-memorabilia en steekwapens werd daarbij in beslag genomen, meldde het Openbaar Ministerie⁹. De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid waarschuwt voor online radicalisering in extreemrechtse netwerken¹⁰. Daarbinnen zijn eenlingen moeilijk te volgen, waardoor dreiging blijft uitgaan van kopieergedrag van aanslagen zoals die in Halle en Christchurch (beide in 2019).

2.5 Holocaustbagatellisering

Naast de Holocaustontkenning en –verheerlijking door extreemrechts in 2020, ontstond een nog veel grotere en haast even kwetsende trend: het gebruik van gele sterren, met het motto "ongevaccineerden zijn de nieuwe Joden". Een groeiende sociale beweging verzet zich tegen maatregelen om de volksgezondheid te beschermen. Lang voordat vaccinaties verkrijgbaar waren, begonnen velen al te klagen dat ze gediscrimineerd werden, en zich op volkomen smakeloze wijze te vergelijken met Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Andersom worden uitvoerders van het vaccinatie- en lockdownbeleid soms botweg op één lijn gezet met de uitvoerders van de Holocaust. Zulk gebruik van deze zwaarbeladen symbolen komt erg schokkend over op mensen die de Sjoa hebben meegemaakt, of hun

⁸ "Neonazi-club geleid vanuit Nederland". NRC, 25 maart 2020

⁹ 'Jongemannen aangehouden voor rechts-extremistische misdrijven'. Openbaar Ministerie, 30 oktober 2020

¹⁰ 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 53'. NCTV, oktober 2020

nakomelingen. De ervaring die deze zwaarbeladen symbolen bij hen oproepen, wordt met leuzen als “ongevaccineerden zijn de nieuwe Joden” volledig weggewimpeld.

Hoewel dit geen antisemitisme is zoals omschreven door de IHRA-werkdefinitie, is het

Deze man draagt tijdens de demonstratie op het #Plein een Jodenster met de tekst 'ongevaccineerd'...

Fort Oranje
@fortoranjenuw
@viruswaanin @viruswaarheid

trivialiseren en bagatelliseren van de Holocaust bijzonder kwetsend voor grote delen van de Joodse gemeenschap en anderen die herinnering aan de Tweede Wereldoorlog serieus nemen.

2.6 Antisemitisme en Islam

In grote delen van de islamitische wereld kent het antisemitisme een zeer breed draagvlak, en wordt het zelfs door regeringen uitgedragen. Vijandige stereotypen van Joden zijn wijdverbreid in schoolboeken, media of de staatspropaganda van landen als Iran en Syrië. Volgens een enquête uit 2014 in de meeste landen van Noord-Afrika en het Midden-Oosten houdt zo'n 74% procent van de volwassen bevolking er antisemitische opvattingen op na, ruim drie keer zo veel als die van de bevolking van West-Europa of Noord-Amerika¹¹.

De fixatie in de Arabische wereld met Israël en haar vermeende misdaden worden regelmatig uitgedrukt in antisemitische termen, bijvoorbeeld aan de hand van *De Protocollen van Zion* (zie de kadertekst hierover boven). Vergelijkingen tussen Israëls behandeling van de Palestijnen en de Holocaust zijn de rigueur. Iran, een land met veel invloed in het Midden-Oosten en daarbuiten, heeft antisemitisme zelfs tot staatsraison verheven.

¹¹ 'ADL Global 100 Survey, Middle East & North Africa'. Anti-Defamation League

In januari 2020 werd bij de Amerikaanse ambassade in Wassenaar gedemonstreerd naar aanleiding van de liquidatie van Qassem Soleimani, een generaal van de Iraanse Revolutionaire Garde. Demonstranten droegen verschillende borden, waarvan een met een cartoon van een pro-Assad cartoonist uit Syrië. Op de tekening, met als titel “The makers of terrorism”, zijn Uncle Sam die de VS moet voorstellen en een stereotype Jood afgebeeld die grijnzend naar elkaar kijken. De twee zitten bovenop een houten kruis met daarop een doodshoofd en ervoor het woord “Terrorism”. De cartoon stelt dat de VS en Joden de grootste verspreiders van terrorisme zouden zijn.

Dergelijke verschijnselen lenen zich geenszins voor generalisaties over moslims of mensen van Arabische of islamitische afkomst. De bovengenoemde enquête constateerde dat antisemitische opvattingen onder moslims in West-Europa aanzienlijk minder voorkomen dan onder inwoners van de landen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Bovendien zijn er vele moslims, in de politiek en daarbuiten, die zich inzetten in de strijd tegen antisemitisme.

2.7 Extreemlinks

Sommige linkse en progressieve groeperingen die zich tegen racisme en kolonialisme zeggen te keren, hebben een blinde vlek voor antisemitisme. Jodenhaat kan daardoor op onverwachte plekken subtiel en toch virulent aanwezig zijn.

Ondanks de belofte van gelijkheid heeft linkse politiek (en communisme in het bijzonder) een geschiedenis van anti-Joodse stereotypen over geld en kapitalisme. Clichés als die van de ‘beursjood’ die met zijn geld de media en politiek beheerst, combineerden antikapitalistische politiek met reeds bestaande antisemitische stereotypen. Complotmythes over ‘Rothschilds’ worden ook vandaag veelvuldig aangehaald op sociale media en bij anti-overheid protesten.

In (extreem)linkse politiek bestaat weleens de neiging om ongelijkheid vooral te zien in termen van kleur en sociale klasse. Joden worden echter vaak gezien als wit en welvarend. Dat is ten onrechte: een Joodse afkomst staat helemaal los van huidskleur of welvaart. Als gevolg bestaat vaak een tegenzin om tegen antisemitisme op te treden (tenzij daders een duidelijk politiek rechts profiel hebben), juist in die groepen waar de strijd tegen andere vormen van racisme en xenofobie centraal staat.

De Sovjet-Unie bouwde voort op denkbeelden in extreemlinks antisemitisme door Israel als ‘de Jood onder de staten’ te vereenzelvigen met Westerse onderdrukking en imperialisme. Propaganda met die boodschap werd niet alleen gericht tegen Sovjetische Joden, maar werd ook verspreid in bevriende regimes. In de internationale politiek bereikte de campagne een dieptepunt met de beruchte resolutie 3379 van de Algemene Vergadering van de VN in 1975, met de stelling “zionisme is racisme”.

Zionisme is een politieke beweging die streeft naar een Joodse staat in Israel. Het is in de kern niets anders dan een van de vele vormen van nationalisme, maar dan Joods. Zionisme kan samengaan met xenofobie, maar evengoed met inclusieve en progressieve waarden. Politieke krachten in Israel die het meest voorstander zijn van een tweestatenoplossing in het conflict met de Palestijnen zijn bijvoorbeeld vaak zionistisch.

Door zionisme niet te zien als politieke stroming die op zeer uiteenlopende manieren kan worden ingevuld, maar bij voorbaat als “racistisch” neer te zetten, is niet alleen een verkeerde analyse. Het is ook duidelijk een bewuste poging om de acceptatie van Israel als Joodse staat te demoniseren, oftewel weg te zetten als kwaadaardig.

De resolutie werd in 1991 ingetrokken, maar de stelling wordt tot vandaag opvallend veel geaccepteerd in progressieve kringen. Het woord ‘zionist’ dient regelmatig als scheldwoord; ‘zionistisch’ staat dan gelijk aan ‘kwaadaardig’.

Geen ‘Jewish pride’, maar “kwetsend” en “zionistisch” in sommige progressieve kringen

Toen Joodse LHBTI-activisten wilden deelnemen aan een *Dyke March* (een manifestatie voor rechten van lesbiennes) in Washington DC in 2019, kregen zij van de organisatoren het vriendelijke doch dringende verzoek om géén regenboogvlaggen met davidster erop te tonen. De reden: de ster zou geassocieerd kunnen worden met het zionisme, en dus als “kwetsend”. “Om de Joodse regenboogvlag niet-zionistisch te laten zijn, hoef je alleen maar de ster weg te halen!”, kregen zij te horen.

Een voorbeeld van links antisemitisme dicht bij huis komt uit Groot-Brittannië. De grootste oppositiepartij in het land, Labour, kreeg tijdens het partijleiderschap van Jeremy Corbyn tussen 2015 en 2020 stapsgewijs te maken met een golf van antisemitische intimidatie en bedreiging binnen eigen gelederen. Corbyn, die vaak antisemitische uitingen van politieke medestanders heeft gebagatelliseerd en zelfs ondersteund, weigerde tijdens zijn partijleiderschap verantwoordelijkheid te nemen. Hij moest het veld ruimen toen de *Equality and Human Rights Commission*, de Britse evenknie van het College voor de Rechten van de Mens, uit een uitgebreid onderzoek concludeerde dat zijn partij “ernstig

nalatig” is geweest in de aanpak van het probleem, en de *Equality Act* (een wet voor gelijke behandeling) op meerdere punten had geschonden.

Een bevriende adviseur van Corbyn heeft over diens beleid opgemerkt: “Jeremy is heel empathisch, maar hij is empathisch met de armen, kansarmen, migranten, gemarginaliseerden, met de mensen onderaan de ladder. Gelukkig is dat niet de Joodse gemeenschap vandaag de dag”. Het behoeft geen uitleg dat Joden heus ook tot de benadeelden van de samenleving kunnen behoren. De suggestie dat politici zich niet om antisemitisme hoeven te bekommeren, omdat Joden het toch allemaal mooi voor elkaar zouden hebben, is veelzeggend over de weigering in sommige linkse kringen om antisemitisme überhaupt als probleem te erkennen.

2.8 Vergelijkingen Israel en nazi-Duitsland

Het gelijkstellen van Israel met nazi-Duitsland is bijna altijd antisemitisch geladen. Het heeft geen enkel nut om de situatie in Israel, of het conflict tussen Israel en de Palestijnen, uitgerekend aan de hand van het nazisme en de Holocaust uit te leggen. De beide situaties zijn zo verschillend dat er eigenlijk nooit een nuttige vergelijking te maken is.

Toch is er bijna geen enkel ander land op de wereld dat zo regelmatig wordt vergeleken met nazi-Duitsland, als Israel. Vooral in het publieke discours rondom het conflict wordt de parallel vaak aangehaald. Dit geeft aan dat het gaat om bewuste pogingen om Israel te krenken in haar Joodse identiteit als staat.

Belangrijk is ook te noemen dat dergelijke vergelijkingen veronderstellen dat Joden vanwege een (veronderstelde) collectieve ervaring met de Holocaust aan strengere morele maatstaven moeten worden onderworpen dan andere groepen. De impliciete boodschap is: ‘dit is extra verwerpelijk, want uitgerekend jullie, Joden, zouden beter moeten weten’. Maar die redenering deugt niet: als er een partij is die zou moeten leren van onrecht, is het de dader, en misschien de omstander die kon ingrijpen, maar dat niet deed. Maar je kunt zeker niet het slachtoffer moreel de les lezen. Auschwitz was geen opvoedingskamp met lessen in ethiek.

In december van 2020 kwam een anti-Israeldemonstratie in Den Haag in 2014 opnieuw in de belangstelling van media, toen bleek dat een kandidaat-Kamerlid van een progressieve partij aan de demonstratie had deelgenomen. Bij de demonstratie waren borden te zien die Israel en Nazi-Duitsland één op één gelijkstellen, getoond door de vlaggen van die landen, en een “=”-teken ertussen. Ook werd een grote Palestijnse vlag getoond met de tekst “Stop doing what Hitler did to you”. Bij dezelfde demonstratie beschuldigde rapper Appa onder meer ‘de zionisten’ ervan de media te beheersen.

Het kandidaat-Kamerlid nam naar aanleiding van de ophef in 2020 afstand van de vergelijking. Tekenend was echter dat een groot deel van het publiek niet te spreken was over haar voortschrijdende inzicht. Op sociale media waren tal van commentaren te lezen in de trant van: ‘prima vergelijking!’, ‘buigen voor zionisten’, ‘Jodenstaat Israel geen haar

beter tegen Palestijnen dan Hitler was tegen Joden’, en ‘Israel is het nieuwe Nazi-Duitsland!’.

2.9 Antisemitisme en antizionisme: wat is het verschil?

Antizionisme is een politieke opvatting over het bestaansrecht van Israel als Joodse staat. Het is in principe iets anders dan antisemitisme (een op vooroordelen gebaseerd beeld van Joden).

Juist omdat antizionisme in haar woordenboekdefinitie een politieke opvatting is (en antisemitisme, als vorm van racisme, als taboe geldt) wordt het antizionisme niet zelden gebruikt als dekmantel voor anti-Joodse sentimenten. Uitingen van antizionisme laten daarom vaak raden of de onderliggende intentie antisemitisch is of niet.

Van een ‘blauwdruk’ over welke antizionistische uitingen automatisch antisemitisch zijn, is dus nauwelijks sprake. Zoals besproken in Hoofdstuk 1 kan de IHRA-werkdefinitie echter helpen te bepalen in welke gevallen alertheid is geboden. Zo kunnen uitingen over Israel antisemitisch zijn, als ze in antisemitische termen worden uitgedrukt. Denk bijvoorbeeld aan demonisering van Israel met klassieke vooroordelen over vermeend Joodse samenzweringen, of met de hierboven genoemde nazi-vergelijkingen.

Ook een belangrijk voorbeeld genoemd in de IHRA-werkdefinitie is het verantwoordelijk houden van Joden als collectief voor beleid van Israel als staat. Het is geen onbelangrijk punt: uit onderzoek blijkt dat zo’n 80% van Joden in Nederland zich wel eens aangesproken voelt voor wat Israel doet. 42% zegt dat zelfs ‘vaak’ of gewoon ‘de hele tijd’ mee te maken¹².

2.10 Voetbal: antisemitisme verhinderd, maar niet uitgeroeid door COVID

Het voetbal in Nederland heeft een structureel antisemitisme probleem, dat in elke CIDI Monitor Antisemitisme tot op heden is beschreven. Fans van Ajax noemen zichzelf en de club al decennialang bij de geuzennaam ‘(super)Joden’, en de reacties van rivaliserende fans staan bekend als zeer onsmakelijk.

Aangezien voetbalwedstrijden met publiek tijdens 2020 nauwelijks mogelijk waren, bleef het aantal antisemitische incidenten rondom de sport beperkt in vergelijking met voorgaande jaren. Wel getuigden de incidenten die er waren van een sluimerend probleem in de sport, dat bij gelegenheid nog steeds geregeld opborrelt. Een typisch geval was de bekerwedstrijd van Ajax tegen FC Utrecht op 4 maart 2020. Bij aankomst van de spelersbus van Ajax in Utrecht, joelden tientallen supporters van FC Utrecht de te veel voorkomende leus: “*Hamas, Hamas, Joden aan het gas!*”

¹² ‘Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU’, Fundamental Rights Agency, december 2018

3 Antisemitisme in de VS, VK en Duitsland

Dit hoofdstuk presenteert kort de bevindingen van enkele van CIDI's collega-instanties in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, en Duitsland. Deze geven per land de situatie omtrent antisemitisme weer, evenals de meest opvallende internationale trends in het antisemitisme dat pandemiejaar 2020 voortbracht.

In grote lijnen zag men wereldwijd een daling in het aantal antisemitische incidenten, aangezien lockdowns wereldwijd plaatsvonden. Er ontstond al vanaf het begin van de lockdowns in de VS en Europa een kenmerkende reproductie van de complotmythe dat Joden de ziekte zouden verspreiden: het internet kwam vol te staan met de bewering dat de Joden of Israël achter corona zouden zitten. Dit werd ook geconstateerd door VN-rapporteur Ahmed Shaheed van de VN Mensenrechtenraad, die sinds 2019 antisemitisme apart bijhoudt.

3.1 Verenigde Staten

In Amerika voerde de American Jewish Congress (AJC) een enquête uit onder 1.334 Joden, waarvan de bevindingen op 20 oktober 2020 verschenen in het rapport *The State of Antisemitism in America 2020*. 37 procent van ondervraagden gaf aan in de afgelopen vijf jaar het slachtoffer geweest te zijn van enige vorm van antisemitisme. Een meerderheid van (herkenbaar) orthodoxe Joden (55 procent) bleek bepaalde plekken te mijden uit angst voor antisemitisme.

De online en *real life* aanwezigheid van extreemrechtse terroristische groepering Proud Boys werd sterker. Deze groepering kreeg erkenning van president Donald Trump, die zij trouw steunden, tijdens een verkiezingsdebat op 29 september 2020. Op de vraag of de president bereid was om ook gewelddadige extremistische groeperingen onder zijn aanhangers te veroordelen, beantwoordde de president: "Proud Boys, houd je gedeisd en sta klaar." Na het debat steeg het aantal leden van Telegram-groepen van Proud Boys met meer dan 10%. Deze groep was prominent aanwezig bij de bestorming van het Capitool op 6 januari 2021, opgeruid door Trump. Vele van hen hadden voorafgaand aan de bestorming T-shirts en truien laten bedrukken met '6MWE': *6 Million Wasn't Enough*.

3.2 Verenigd Koninkrijk

De Britse antisemitismewaakhond Community Service Trust (CST) registreerde in hun *Antisemitic Incidents Report 2020* een lichte daling in het aantal incidenten ten opzichte van 2019, dat evenals in Nederland een absoluut recordjaar was qua antisemitische incidenten. Alsnog telde CST 1.668 incidenten in 2020, wat daarmee het op twee na hoogste aantal was ooit geteld in één kalenderjaar. In maanden waarin de lockdown het strengst was in het land, werden ook in het Verenigd Koninkrijk minder incidenten geteld.

CST publiceerde ook een rapport over online rechts-extremisme, *Hate Fuel*. Het rapport beschreef uitgebreid de online verzamelaarsplaatsen voor extremisten, vaak met uitgesproken gewelddadig en terroristisch gedachtegoed in de stijl van de antisemitische schietpartijen van Christchurch, Halle en Pittsburgh. De inhoud van het rapport werd bekendgemaakt aan CIDI, met het nadrukkelijke verzoek het rapport zelf niet te verspreiden. Het gedetailleerde onderzoek naar de meest extremistische sites van het internet zou gemakkelijk kunnen dienen als handboek voor zelfradicalisatie.

3.3 Duitsland

In Duitsland was 2019 eveneens een recordjaar qua antisemitisme, volgens onderzoeksbureau Recherche- und Informationsstelle Antisemitismus Berlin (RIAS), en werd ook in 2020 veel antisemitisme gesignaleerd: 410 incidenten alleen al in Berlijn in het eerste halfjaar van 2020.

Daarbij hoorde één bijzonder schokkend incident: de brandstichting van een door Israël's uitgebate bar in Berlijn, 'Morgen Wird Besser', op 14 augustus 2020. Bekladdingen met davidsterren maakten het antisemitische motief meer dan duidelijk. De eigenaar was daarvoor jarenlang meermaals in persoon en telefonisch bedreigd door neonazi's. Het interieur was verwoest, maar de barman heeft gezegd niet voor de terreur te zwichten.

Interieur van Berlijns-Israëlische bar Morgen Wird Besser na brandstichting in augustus 2020

4 Politie en Justitie

Een effectieve aanpak van antisemitisme vereist duidelijk zichtbare, effectieve en proportionele maatregelen door politie en justitie. Niet alle antisemitisme is strafbaar. Daar waar dat wel zo is en aangifte wordt gedaan, moeten potentiële daders zien dat delicten met een antisemitisch aspect niet zonder gevolgen blijven. Ook slachtoffers moeten zien dat de wet gehandhaafd wordt, hun aangiften serieus genomen worden, en dat daders worden gestraft. Dit is noodzakelijk om het vertrouwen in de rechtstaat te behouden en herstellen. De maatschappij moet antisemitisme luid en duidelijk verwerpen, en daarnaar handelen.

4.1 Aangiftebereidheid laag bij antisemitisme

Waar politie tegen antisemitisme optreedt, wordt een duidelijk boodschap van afkeur afgegeven. Waar er laks mee om wordt gegaan, wordt het omgekeerde signaal afgegeven en voelen daders zich niet belemmerd om zich antisemitisch te uiten.

Veel mensen die een antisemitisch incident meemaken, melden dit noch bij politie, noch bij CIDI of een andere instantie. Een grootschalige enquête van de Fundamental Rights Agency (FRA) dat eind 2018 is gepubliceerd meldt dat in Nederland de meldingsbereidheid laag is.¹³ Maar liefst 74 procent van de Joodse ondervraagden die een antisemitisch incident hadden meegemaakt, hebben er geen melding van gemaakt bij de politie of andere instanties.

Gebrekkig vertrouwen in de opvolging van aangifte speelt hierin vermoedelijk een grote rol. Overigens blijkt uit dezelfde enquête dat slechts 61 procent van de Nederlandse respondenten überhaupt op de hoogte is van het verbod in de wet op groepsdiscriminatie (art. 137c, 137d, 137e, 137f, 137g of 429quater, Wetboek van Strafrecht).

Wanneer eenmaal aangifte is gedaan, duurt de procedure (het strafrechtelijk vervolgen van verdachten) lang – minstens enige maanden en vaak veel langer, soms jaren. Aangevers worden niet of nauwelijks op de hoogte gehouden van de stand van zaken aangaande de aangifte. Ook de opsporing van verdachten laat te wensen over en het scheelt wel eens aan doortastendheid.

Dergelijke problemen spelen niet alleen bij strafbaar antisemitisme, maar ook bij andere vormen van strafbare discriminatie. Nu gebrekkigheden in de strafrechtketen steeds duidelijker aan het licht komen, ligt er een taak bij politiek en beleidsmakers om snel tastbare verbeteringen aan te brengen in de strafrechtelijke aanpak van delicten met een discriminatoir aspect, en zo het vertrouwen in het nut van meldingen weer te doen toenemen.

CIDI spoort slachtoffers en melders altijd aan om aangifte te doen als het gaat om een strafbare vorm van antisemitisme. Juist omdat antisemitisme in het verleden vaak niet of te

¹³ 'Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU', Fundamental Rights Agency, december 2018

mild is aangepakt in de publieke perceptie, is de bereidheid bij slachtoffers om aangifte te doen vaak behoorlijk laag. In bepaalde situaties, bijvoorbeeld wanneer een maatschappelijk belang speelt, doet CIDI zelf aangifte.

CIDI werkt nauw samen met het Joods Politie Netwerk (JPN) bij knelpunten in contact tussen aangevers en politie, en in bredere zin om het belang van melden blijvend aan te kaarten. Het JPN is een landelijk netwerk van politieagenten die vanuit hun functie de verbinding tussen politie en slachtoffers van antisemitisme kunnen maken.

4.2 Antisemitismecijfers politie en OM

Omdat de jaarlijkse rapporten van de politie later in het jaar worden gepubliceerd, worden hier de rapporten van 2019 besproken.

Discriminatiecijfers politie in 2019

De Nederlandse politie registreerde in volgens het rapport *Discriminatiecijfers in 2019* een totaal van 5.487 discriminatie-incidenten. Hiervan waren 768 antisemitisch van aard, oftewel 14 procent. In 2018 lag het totale aantal geregistreerde incidenten van discriminatie lager, op 4.674, waarvan 599 gevallen van antisemitisme (13%). Het totale aantal gemelde discriminatie-incidenten is dus met 17 procent gestegen in 2019. Gekeken specifiek naar het aantal bij de politie gemelde antisemitische incidenten gaat het om een aanzienlijke toename van 28 procent. Procentueel gezien bleef het aandeel aan antisemitische incidenten van het totale aantal gemelde discriminatie-incidenten min of meer constant.

De politie stelt dat de aangiftebereidheid bij discriminatie in het algemeen en ook bij antisemitisme omhooggegaan is na diverse oproepen vanuit de Nederlandse politiek en maatschappij om discriminatie als probleem serieuzer aan te pakken. De door de politie gerapporteerde toename is in lijn met de trend die de vorige CIDI-Monitor weergaf: het aantal daarin geregistreerde incidenten nam met 35% toe ten aanzien van het jaar ervoor.

Discriminatiecijfers OM 2019

Het aantal discriminatiezaken dat in behandeling genomen werd door het Openbaar Ministerie in 2019 steeg sterk ten opzichte van het jaar ervoor, blijkt uit het rapport *Cijfers in Beeld 2019*. Met 83 specifieke discriminatiefeiten in 2018 naar 123 discriminatiefeiten in 2019 bedroeg de toename maar liefst 48 procent. Daarbij vormde antisemitisme een veel groter percentage van het aantal in behandeling genomen delicten: 49 antisemitische incidenten werden behandeld door het OM in 2019, 40 procent van het totale aantal behandelde zaken, tegenover 19 procent van de zaken waar het OM zich in 2018 over boog.

In 52 procent van de bij het OM ingestroomde discriminatiezaken ging het over tot strafvervolgning. Van de behandelde zaken werden er 47 verdachten van discriminatiedelicten uiteindelijk vervolgd en bestraft, 78 procent van alle delicten

waarvoor vervolgd werd. Dit is vrijwel hetzelfde aandeel als in 2018, toen 77 procent van alle vervolgingen voor discriminatiedelicten leidde tot een veroordeling met straf.

4.3 Registratiesysteem politie

De cijfers van de politie komen tot stand met behulp van een *query*, oftewel een zoekopdracht op basis van trefwoorden, die wordt losgelaten op de voorvallen die zijn opgenomen in de Basisvoorziening Handhaving (BVH). Op basis van de query wordt gefilterd op voorvallen die kunnen wijzen op een van de verschillende discriminatiegronden of -aspecten, waaronder antisemitisme.

Het voordeel van deze methode is dat de politie omvattend kan zoeken uit aangiftes, meldingen en waarnemingen die politieagenten zelf hebben geregistreerd. Het nadeel is dat deze methode niet nauwkeurig is. Zo kunnen incidenten als discriminatoir worden aangemerkt, terwijl discriminatie eigenlijk geen rol speelt. Andersom werkt deze zoekmethode alleen als meldingen van antisemitisme goed worden opgevangen, en het antisemitische aspect duidelijk naar voren komt in een proces-verbaal.

CIDI krijgt vaak signalen dat het aangifteproces niet vlekkeloos verloopt. Zo komt het te vaak voor dat het discriminatoire aspect door een verbalisant niet wordt opgenomen, omdat de dienstdoende agent te weinig kennis heeft over antisemitisme als fenomeen of zelfstandig oordeelt dat dit niet opportuun zou zijn. Het blijft zelfs voorkomen dat melders te horen krijgen dat ze geen aangifte kunnen doen van een antisemitisch incident, omdat het niet strafbaar zou zijn. Dit is strijdig met het feit dat aangiften altijd opgenomen moeten worden.

Zaak uit januari 2020: Een man wordt ernstig en in antisemitische bewoording bedreigd door een oud-medewerker van zijn bedrijf. In appberichten dreigt hij hem en zijn kinderen aan te vallen. De man doet aangifte bij de politie, maar de verbalisant weigert om het woord ‘antisemitisme’ op te nemen, omdat dat ‘toch geen zin’ zou hebben. Pas bij een tweede bezoek aan de politie lukt het de aangever om te laten bevestigen dat er sprake is van een discriminatoir aspect (wat overduidelijk naar voren komt in de bewijslast).

Hoewel een verdachte in beeld is en de bedreigingen aanhouden, hoort de aangever maandenlang niks. Achteraf blijkt dat de officier van justitie in juni alsnog oordeelt dat de zaak dermate dringend is, dat de verdachte moet worden aangehouden. CIDI doet later in 2020 navraag naar de stand van zaken. Daaruit blijkt dat het aanhoudingsbevel ruim een half jaar op de plank heeft gelegen. Ook na de datum dat de dader eindelijk zou zijn aangehouden, is de aangever daarvan niet op de hoogte gebracht.

In de tussentijd heeft de aangever, wetende dat zijn bedreiger op vrije voeten is, zich gedwongen gezien om flink te investeren in fysieke beveiliging rondom zijn huis.

Momenteel kent het registratiesysteem waarin aangiftes worden opgenomen een ‘vinkje’ waarmee vanaf het begin van het proces-verbaal kan worden aangegeven dat er volgens de aangever sprake is van antisemitisme. Dit stroomlijnt de aangifte, als het ware, door relevante vragen voor te leggen die van belang kunnen zijn voor de opvolging van dit type delict. Het ‘vinkje’ voor antisemitisme is in het huidige systeem echter nauwelijks vindbaar voor agenten, die zelden van de optie op de hoogte zijn. Dit is zonde, omdat de praktijk van het ‘vinkje’ wel goed is geïmplementeerd voor bijvoorbeeld anti-LHBTI+ haatmisdrijven in de zogenaamde Projectcode, en dus ook op die plaats ten aanzien van antisemitisme zou kunnen worden toegepast.

Een onderzoeksrapport van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) naar strafbare discriminatie¹⁴ is tevens kritisch op het registratiesysteem van de politie. Het merkt zelfs op dat ongeveer een derde van de strafbare feiten dat bij het OM de classificatie ‘discriminatie’ meekrijgen, niet in de politieoverzichten voorkomt. Dit wijst erop dat veel discriminatiedelicten mogelijk spaak lopen in het begin van de strafrechtketen door gebrekkige herkenning van het discriminatoire aspect.

4.4 Discriminatiezaken in de strafrechtketen

Aangifte van discriminatiedelicten mag de politie niet eigenhandig seponeren zonder het proces-verbaal voor te leggen aan de officier van justitie. Dat staat in de Aanwijzing Discriminatie uit 2018¹⁵, dat de werkwijze van politie en OM ten aanzien van discriminatie en delicten met een discriminatieaspect (de zogeheten CODIS-feiten) vaststelt. Helaas zijn er veel signalen dat de Aanwijzing Discriminatie niet volledig wordt nageleefd, en dat de politie eigenhandig sommige zaken seponeert.

Ook wanneer een aangifte wel juist terecht komt, gebeurt het vaak dat er weinig prioriteit wordt gegeven aan de opsporing van verdachten, of dat opsporingsmogelijkheden veel te gering zijn. De politie mist bijvoorbeeld de mogelijkheid om buiten heterdaad te kunnen aanhouden, zoals dat wel bestaat bij ander soort delicten. Anderzijds valt op dat agenten niet altijd op de hoogte zijn van de alle bestaande bevoegdheden en vervolgingsmogelijkheden.

Zo heeft CIDI in 2019 aangifte gedaan van een anonieme Facebookgebruiker, die onder de naam ‘Lodewijk Dijkstra’ tientallen mensen, met name Joodse vrouwen, sterk antisemitische beledigingen en bedreigingen toestuurde. Terwijl een politie-eenheid in Den

¹⁴ P. Kruize en P. Gruter, ‘Discriminatieaspect als strafverzwarende omstandigheid - cijfers en praktijkervaringen’. WODC, 2020

¹⁵ Aanwijzing discriminatie, Staatscourant 2018, 68988

Haag de zaak liet bergen vanwege een gebrek aan opsporingsmogelijkheden, ging een eenheid in Amsterdam op basis van dezelfde informatie uit een aangifte wel over tot het vorderen van het IP-adres van de dader bij Facebook. De stap bleek voldoende om de dader te achterhalen. Een vrouw die van hetzelfde Facebookprofiel en om dezelfde reden aangifte deed op een politiebureau in Groningen kreeg maanden later echter te horen dat de opsporing is stopgezet vanwege een gebrek aan bewijslast. Tegen die tijd was de officier van justitie echter al de strafzaak tegen de verdachte aan het voorbereiden.

Zaak uit juni 2018: Een als Joods herkenbare man loopt met zijn gezin over straat in Amsterdam, wanneer hij vanuit een langsrijdende auto door een aantal jongeren wordt toegeschreeuwd met “kankerjoden” en “fuck alle Joden”. Het lukt de man om het kenteken van de auto te registreren en overhandigen aan de politie bij een aangifte. De politie kan daarmee de eigenaar van de auto opzoeken, maar deze kan op zijn beurt vervolgens ontkennen zelf de dader te zijn, door te stellen dat hij de auto op het bewuste moment had uitgeleend. Bij antisemitisme heeft de politie geen bevoegdheid tot vordering aan de kentekenhouder, zoals wel het geval is bij bijvoorbeeld verkeersdelicten.

4.5 Antisemitisch schelden

Uit het eerdergenoemde WODC-rapport over strafbare discriminatie blijkt tevens dat verschillende partijen in de strafrechtketen soms zeer uiteenlopende opvattingen hebben over wat een discriminatoir aspect überhaupt is.

Dit wordt bijvoorbeeld duidelijk bij de behandeling van scheldincidenten met woorden als ‘Jood’ of ‘homo’. Deze woorden worden opvallend vaak, in combinatie met andere beledigingen of simpelweg op zichzelf, gebruikt als scheldwoord. Zulk schelden impliceert duidelijk een haatdragende of denigrerende opvatting over Joden en homo’s in het algemeen.

Desalniettemin zijn sommige agenten en officieren geneigd om dit enkel als ‘belediging’ te zien, zonder enig discriminatoir aspect erin te herkennen. Vooral in bepaalde contexten waar zulk scheldgedrag aan de orde van de dag is, zoals bijvoorbeeld bij voetbalwedstrijden, wordt vaak aangenomen dat de uiting ‘niet zo bedoeld is’. Deze houding is zorgwekkend, omdat het de deur openzet voor normvervaging, door haatspraak moedwillig door de vingers te zien en discriminerend (en mogelijk strafbaar) scheldgedrag in feite te accepteren.

Zelfs als in absolute zin vastgesteld zou kunnen worden of iemand die scheldt met woorden als ‘Jood’ en ‘homo’ al dan niet ook daadwerkelijk een hekel heeft aan de genoemde groepen, mag dergelijk gedrag niet getolereerd worden wanneer het de grens van het strafbare overschrijdt.

5 Aanbevelingen

Antisemitisme en discriminatie in het algemeen pak je bij de wortel aan door het te herkennen, te benoemen en te veroordelen zodra het de kop op steekt. Belangrijk is om hier altijd alert op te zijn, of het nu op straat gebeurt, op school, in het voetbalstadion, in Facebook-discussiegroepen of in de plenaire zaal van de Tweede Kamer. De bescherming van de norm tegen antisemitisme is een taak voor de samenleving in het algemeen, en gezagsdragers zoals politici, journalisten en ambtsdragers in het bijzonder.

Initiatiefnota tegen antisemitisme

In 2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de [Initiatiefnota voor een effectievere aanpak van antisemitisme](#) van Kamerleden Yeşilgöz-Zegerius (VVD) en Segers (CU)¹⁶. CIDI verwelkomt de brede steun voor de initiatiefnota. De hierin opgenomen beslispunten zijn belangrijke initiatieven om het antisemitismeprobleem kordaat aan te pakken. Het is daarom van groot belang dat de overheid zorgvuldig uitvoering geeft aan de initiatiefnota en de daarin opgenomen beslispunten.

Hieronder volgen de belangrijkste aanbevelingen die CIDI maakt voor antisemitismebestrijding. Deze hebben betrekking tot zowel overheid als niet-overheidsinstellingen.

5.1 Onderwijs

Geef les over de Holocaust én Joodse cultuur

Besteed aandacht in het curriculum, naast de Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog en (het ontstaan van) Israël, ook aan de geschiedenis van Joden in Nederland. Op die manier wordt niet alleen geleerd over Joden als slachtoffer, maar ook als onlosmakelijk deel van de Nederlandse maatschappij.

Veel leerlingen gaan naar school zonder (bewust) Joodse klasgenoten te hebben, waardoor Joden snel alleen maar in verband worden gebracht met de Holocaust of het Israëlisch-Arabisch conflict. Dergelijke beelden gaan voorbij aan het feit dat er ook nu in Nederland en de rest van de wereld een levendige Joodse gemeenschap is.

Bied docenten handvatten

In menig klaslokaal zijn complottheorieën over Joden en bagatellisering of zelfs ontkenning van de Holocaust aan de orde van de dag. Bied docenten handvatten om met deze 'theorieën' om te gaan. Creëer ook een overzichtelijk platform waar docenten bijscholing en ad-hoc advies kunnen vinden, zoals het door CIDI georganiseerde seminar over Holocaustonderwijs in Yad Vashem.

¹⁶ Initiatiefnota van de leden Yeşilgöz-Zegerius en Segers over een effectievere aanpak van antisemitisme. Kamerstuk 35 164, nr. 2

5.2 Veiligheid

Herken antisemitisme, hanteer de IHRA-werkdefinitie

De IHRA-werkdefinitie is een nuttig hulpmiddel om antisemitisme te kunnen herkennen in de praktijk. De Tweede Kamer heeft de regering inmiddels herhaaldelijk verzocht hier gebruik van te maken. Toch blijkt dat instanties waar dit cruciaal is, waaronder de politie en het OM, geen gebruik maken van de werkdefinitie en de aanbeveling naast zich neerleggen.

Dit is niet alleen een gemis voor individuele ambtenaren, maar de keuze kan ook ingrijpende gevolgen hebben voor beleid, of juist het uitblijven daarvan. Denk aan demonstraties die zich presenteren als 'anti-Israël', maar volgens de IHRA-werkdefinitie duidelijk antisemitische uitingen verkondigen. Openlijke groepsbelediging vergt, afhankelijk van de context, handhaving, ook waar het antisemitische groepsbelediging betreft.

Train politie om antisemitisme te herkennen

Het komt helaas geregeld voor dat mensen zich niet tot de politie wenden uit angst dat antisemitisme niet herkend wordt door de dienstdoende agent. Daarom moeten politieagenten worden getraind in het herkennen van antisemitisme en discriminatie in het algemeen.

Investeer in gespecialiseerde rechercheurs

Te vaak worden discriminatiezaken stilgelegd door gebrekkige capaciteit en materiekkennis bij opsporingsambtenaren. Dat kan worden opgelost door binnen de politie rechercheurs vrij te maken om zich te specialiseren en concentreren op discriminatiezaken. Gespecialiseerde rechercheurs bestaan al voor andere typen delicten.

Verruim opsporingsbevoegdheden waar nodig

Het ontbreken van bevoegdheden om daders op te sporen, is tevens een reden waarom discriminatiezaken soms nodeloos worden stilgelegd. Opsporingsbevoegdheden moeten worden verruimd voor discriminatiedelicten, vooral daar waar bevoegdheden al bestaan voor andere typen delicten.

Spoor daders op, ook online

Daders van antisemitische bedreigingen via sociale media moeten sneller en vaker worden opgespoord. Sommige publieke figuren ontvangen regelmatig een stroom aan dreigende en racistische privéberichten, maar ook mensen zonder publieke bekendheid hebben er evengoed onder te lijden.

Momenteel wanen daders zich te vaak vrij om lukraak iemand angst aan te jagen, waardoor ze geneigd zijn hun gedrag te herhalen. Wat buiten niet mag, mag online ook niet.

Neem antisemitisch motief expliciet op in aanklacht

Vandalisme, geweld, bedreiging en andere strafbare feiten zijn ernstig. Als dit (ook) een antisemitisch of racistisch motief kent, moet het OM dit als een expliciet onderdeel van de aanklacht opnemen.

Breng antisemitisme duidelijk in kaart

Op dit moment geven de rapporten van de politie en het Openbaar Ministerie onvoldoende inzicht in de aantallen, aanpak en het karakter van antisemitische misdrijven. De rapporten zouden niet alleen aantallen moeten tonen, maar ook inzicht moeten bieden in de daders van antisemitische misdrijven, de vorm van delicten en de uitkomsten van vervolging door het Openbaar Ministerie. Wanneer een misdrijf wordt gepleegd vanuit een antisemitisch motief moet dit ook als zodanig in de officiële communicatie worden erkend en geregistreerd.

Neem signalen van psychische stoornissen serieus

Meerdere antisemitische aanvallen die de afgelopen jaren in West-Europa hebben plaatsgevonden zijn begaan door mensen met een migratieachtergrond en/of psychische stoornissen of trauma's. Dat maakt deze daden echter niet minder gevaarlijk voor de Joodse gemeenschap, waarbinnen eenieder hiervan doelwit kan zijn. Verdacht of dreigend gedrag moet niet worden afgedaan als 'verwarring', ook als mentale problemen inderdaad een rol spelen. Psychische patiënten moeten behandeld worden op een manier die (antisemitische) agressie voorkomt.

5.3 Internet en sociale media

Dwing sociale mediabedrijven hun platforms 'schoon' te houden

Sociale media- en hostingbedrijven zijn nog te vaak een megafoon voor haatspraak. Zet reeds bestaande, effectieve herkenningstechnieken om content te verwijderen die inbreuk doen op auteursrecht ook in om de verspreiding van haat in te perken. Sociale mediaplatforms en internetproviders moeten gedegen beleid hebben tegen haatdragende uitingen op hun platforms, en zo nodig beboet worden als zij haatspraak niet zelf tijdig aanpakken.

Maak opvolging meldingen inzichtelijk

Geef de 'Code of conduct on countering illegal hate speech online' meer handen en voeten. Deze gedragscode is een overeenkomst tussen de grote sociale mediabedrijven en de Europese Commissie. Deze gedragscode regelt de verantwoording van die bedrijven over hoe zij haatspraak bestrijden. Onduidelijk blijft echter hoe effectief de code is en in hoeverre meldingen van gebruikers door de platforms worden opgevolgd. Social mediabedrijven moeten dat meer inzichtelijk maken.

5.4 Inburgering

Leer nieuwe Nederlanders over Joden en de Holocaust

Immigranten komen vaak uit landen waar antisemitisme gangbaar is. Het is belangrijk dat het inburgeringstraject voor nieuwe Nederlanders aandacht besteedt aan de geschiedenis van Joden in Nederland, de Holocaust en de wetgeving rond discriminatie en Holocaustontkenning.

Benadruk waarden van de democratische rechtsstaat

De herkomstlanden van nieuwkomers hebben vaak nauwelijks een democratische traditie en kennen niet de fundamentele waarden die daarbij horen, zoals respect voor minderheden. Benadruk in het inburgeringstraject deze waarden.

5.5 Voetbal

Antisemitisme in het voetbal is een hardnekkig probleem. In 2020 bleek dat zelfs de lockdown, waardoor de stadions leeg waren, antisemitische incidenten rondom het voetbal niet kon voorkomen.

Het door de KNVB en kabinet gelanceerde aanvalsplan 'Ons voetbal is van iedereen' tegen racisme is een welkom initiatief om discriminatie in het voetbal aan te pakken. Als onderdeel van het Voetbal voor Iedereen-netwerk van de KNVB juicht CIDI het plan toe. Om de hoge ambities van het aanvalsplan te verwezenlijken, moet onder andere aan de volgende maatregelen worden gedacht:

Maak snel ingrijpen mogelijk in stadions

Uit onderzoek blijkt dat stadionbezoekers vaak niet ingrijpen bij racistische uitingen uit angst voor represailles door daders, die weleens agressief of dronken zijn.¹⁷ Een mobiele applicatie waarmee supporters *real time* melding kunnen maken kan de drempel verlagen. Hiermee kunnen stewards direct ingrijpen waar en wanneer dat nodig is. Door terug te koppelen wat met de meldingen wordt gedaan zullen mensen zich serieus genomen voelen en kan het vertrouwen worden gewekt dat nodig is voor brede steun van het systeem.

Nultolerantie betekent nul tolerantie

Leg geloofwaardige en duidelijke sancties op, ook bij schijnbaar kleine incidenten zoals antisemitische spreekwoorden die op zichzelf niet tegen individuele spelers zijn gericht. Worden geen maatregelen genomen, zoals het (tijdelijk) stilleggen van de wedstrijd, dan bestaat het risico dat de norm tegen racisme in het voetbal vervaagt en het probleem blijft groeien.

Zet slimme technologie in bij opsporing

Zet slimme technologie in om discriminerende uitingen in en rond het stadion te registreren. Dit zal daders doen beseffen dat ze zich niet anoniem kunnen wanen in grote massa's.

¹⁷Onderzoek: Racisme in het profvoetbal' EenVandaag, 4 februari 2020

Sinds 2013 maakt de club ADO Den Haag al gebruik van een dergelijk systeem. De praktijk wijst uit dat het repressieve effect dat hiervan uitgaat leidt tot een grote vermindering van discriminerende uitingen.

Neem de IHRA-werkdefinitie over in het profvoetbal

De Engelse Premier League en het overige Engelse betaalde voetbal hebben in december 2020 de IHRA-werkdefinitie van antisemitisme al omarmd. Hierdoor kunnen zij voetbal gerelateerd antisemitisme beter als zodanig herkennen en aanpakken. De Eredivisie en KNVB zouden dat ook moeten doen. Het in januari 2020 gepubliceerde Handboek van de EU voor de toepassing van de IHRA-werkdefinitie biedt nuttige best practices voor de praktische toepassingen van dit nuttige instrument binnen de sport.

Maak gebruik van de positieve energie van supporters

Hooligans die zich racistisch uiten vormen een spel bedervende minderheid onder voetballiefhebbers. Voetbalsupporters kennen dikwijls oprechte liefde voor de rijke historie en tradities van hun club. Die energie kunnen clubs en supportersverenigingen omzetten in een positieve houding door de diversiteit van hun supporters te benadrukken.

Zo organiseert de Duitse voetbalclub Borussia Dortmund educatieve reizen naar Auschwitz voor haar fans. Centraal hierbij staat het verhaal van Joodse Borussia-fans die in 1943 uit Dortmund werden gedeporteerd naar Auschwitz. Dit is een krachtig voorbeeld van hoe verbintenis aan de club empathie kan bevorderen.

6 Overzicht antisemitische incidenten

In dit hoofdstuk zijn alle door CIDI geregistreerde antisemitische incidenten van 2018 omschreven. De incidenten zijn ingedeeld in zes domeinen en daarbinnen in categorieën, die soms weer zijn onderverdeeld in subcategorieën. Zo kan inzicht worden verkregen in de aard en ontwikkeling van antisemitisme in Nederland. Hoe dit overzicht tot stand is gekomen, kunt u lezen in de inleiding van deze monitor. De indeling van de domeinen is als volgt:

'Real life'-incidenten: gevallen waarbij een directe confrontatie tussen dader en slachtoffer plaatsvindt;

Vandalisme: bekladding met antisemitische boodschap en bekladdingen of vernielingen van doelen met een Joods karakter;

Incidenten in de directe omgeving: confrontaties met burens of buurtgenoten, collega's of medeleerlingen;

Schriftelijke uitingen: scheldpartijen op afstand, meestal anoniem, via flyers, brieven of e-mails. Persoonlijke directe privéberichten via andere sociale media-kanalen zoals Facebook en Twitter zijn meegenomen in dit domein;

Het maatschappelijk domein: incidenten die niet gericht zijn jegens één individu maar jegens meerdere personen. Sport en politiek zijn voorbeelden van categorieën binnen dit domein; en

Internet: algemene openbare online uitingen die beledigend en haatdragend zijn jegens Joden. In alle gevallen gaat het om incidenten met een directe relatie tot Nederland. Incidenten die in meerdere domeinen kunnen worden geplaatst, worden slechts eenmaal gerubriceerd en slechts eenmaal geteld. Rubricering vindt dan plaats binnen het domein en de categorie waar het incident de voornaamste kenmerken van heeft.

Overzicht aantal incidenten naar categorie sinds 2010:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
'Real Life' uitingen	17	33	21	28	54	33	36	29	27	61	26
Vandalisme	17	22	14	10	22	20	21	28	21	14	15
Incidenten in de directe omgeving	23	24	16	27	30	36	21	24	40	32	29
Schriftelijke uitingen	54	21	26	13	38	21	11	14	21	25	25
Maatschappelijk domein	13	13	19	22	27	16	20	18	26	50	40
Totaal meldingen (zonder internet)	124	113	96	100	171	126	109	113	135	182	135
Totaal uitingen (met internet)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	137	230	309	n.v.t.

6.1 'Real life'-incidenten

'Real Life'-incidenten zijn gevallen waarbij een directe confrontatie tussen dader en slachtoffer plaatsvindt. Onder dit domein vallen geweld, bedreigingen met geweld, scheldpartijen en telefonische bedreigingen. In **2020** zijn **26 incidenten** geteld in het samengesteld domein 'Real Life'-incidenten. In 2019 waren dit er 61, en in 2018 ging het om 27 incidenten.

6.1.1 Geweld

Onder 'geweld' zijn enkel incidenten geteld met gericht geweld tegen personen of instellingen, die lichamelijk letsel tot gevolg hadden of konden hebben. In 2019 werd 1 geweldsincident geteld. In **2020** waren dit er **0**.

4 juni

Een anonieme melder geeft bij MDRA aan dat hij bespuugd en geschopt is door drie jongens omdat hij een Jood zou zijn. Melder heeft aangifte gedaan.

Omdat de melding anoniem is gedaan en het incident niet volledig verifieerbaar is, wordt dit incident niet meegeteld.

6.1.2 Bedreigingen

Onder 'bedreiging' worden uitingen of berichten verstaan die door hun inhoud en gerichtheid door de ontvanger redelijkerwijs als bedreiging kunnen worden opgevat. In **2020** zijn **6 incidenten van bedreiging** gemeld. In 2019 waren dat er 10.

4 februari

Een advocaat krijgt een telefoontje vanaf een onbekend nummer. Hij hoort de persoon aan de andere kant van de lijn op dreigende toon zeggen "Binnen nu en 5 minuten komt er een Palestijn zich opofferen op jouw kantoor". De Joodse afkomst van de advocaat is bekend.

19 februari

Een Tweede Kamerlid van de politieke partij DENK ontvangt het volgende als privébericht via Facebook Messenger:

24 februari

Een vrouw ontvangt een audiobericht van haar ex-man, waarin hij tegen haar zegt “Ze moeten geen vuile, smerige kuthoer hebben die met Israëlieten omgaat.” Met “ze” doelt hij op de kinderen die ze samen hebben. Hij vervolgt in zijn audiobericht: “Dit soort tyfushoeren als jij moeten op een gegeven moment anders worden aangepakt. Fuck you, Joden.”

Aanleiding voor het bericht zijn foto’s van haar reis in Israel, die de vrouw onlangs op sociale media heeft gezet.

17 en 19 mei (twee incidenten)

Een vrouw ontvangt een handgeschreven brief in haar woning in Amsterdam met teksten als “vieze Joden”, “Joden zijn de duivel” en “ga naar de hel.” Ze maakt melding bij CIDI. Ze weet niet wat de aanleiding van de brief zou kunnen zijn.

Twee dagen later wordt een dreigbrief met teksten als “Joden moeten dood, want ze hebben Jezus vermoord” bezorgd op een adres iets verderop. Deze brief bevat poeder. Wanneer de ontvanger dit merkt belt ze de politie, die snel schakelt. Een team agenten komt langs om het huis te controleren, en isoleert ondertussen de ontvanger die de brief opende. Het blijkt gelukkig om neppoeder te gaan, en dus loos alarm. Er wordt aangifte opgenomen van bedreiging en belediging.

Op het bezorgadres wonen twee vrouwen. Ze vermoeden dat de Israelisch-Joodse afkomst van een van hen óf hun lesbische relatie de aanleiding is geweest voor de onbekende dader. Geen van de burens heeft een dergelijke brief ontvangen.

Ze melden het voorval ook bij CIDI, dat het handschrift op de brief herkent van het eerstgenoemde incident. CIDI licht de politie in, waarop de zaken worden samengevoegd.

17 november

Een journalist, bekend van onder meer berichtgeving over radicalisering, ontvangt de volgende email. Hij maakt hiervan melding op Twitter:

Met 'jodenknecht' suggereert de afzender dat de journalist een handlanger zou zijn van 'Joden'. Dit wijst op een antisemitisch denkbeeld van de afzender, waarin Joden samenzweren om onrecht te plegen in de wereld.

6.1.3 Schelden

Onder 'schelden' wordt mondeling schelden verstaan gedaan door onbekenden in directe confrontaties. Vaak gebeurt dit op straat of vanuit een auto, waarmee de schelders weg kunnen komen zonder herkend te worden. Schelden door burens, buurtbewoners, collega's of op school valt onder het domein 'Incidenten in de directe omgeving'. In **2020** werden **16 scheldincidenten** geteld. In 2019 werden er 44 incidenten gemeld. In 2018 waren dat er 18.

28 januari

Een vrouw ziet op straat een aantal jongens die schijnbaar fietsenbellen aan het stelen zijn. Hierop spreekt ze hen aan met: "lees je in de Koran dat je mag stelen?". De vrouw wordt vervolgens uitgescholden voor "vuile zionist" en "kankerjood". Wanneer ze vraagt wat Joden met de situatie te maken hebben, rennen de jongens weg, terwijl een van hen een fietsenbel naar haar gooit.

De vrouw erkent aan CIDI dat haar eigen opmerking ook niet correct was, en zegt te hopen op een kans om wederzijds excuses te kunnen aanbieden.

7 februari

Twee (Joodse) vriendinnen kijken naar een film in een bioscoopzaal in Amsterdam. Na een onderlinge opmerking moeten ze plots allebei lachen. Een vrouw in de rij voor hen raakt snel geïrriteerd en maant ze te stoppen met "kankerjood, houd je bek!".

7 februari

Een vrouw bestelt een taxirit naar huis na een ziekenhuisbezoek in Amsterdam. Terwijl ze in de taxi zit en haar woning in Amstelveen nadert, gaat het gesprek met de chauffeur over de woningnood. De chauffeur zegt opeens: “Ja, die rijken en die vuile Joden kunnen hier wel wonen”. De vrouw schrikt van de uitspraak, temeer omdat ze een halsketting met een davidster draagt. Ze doet snel de rits van haar jas omhoog, om die te verbergen. De vrouw maakt melding bij CIDI. Tegen de tijd dat de melding behandeld wordt, bestaat het bewuste taxibedrijf niet meer, vermoedelijk vanwege een faillissement door de coronapandemie.

18 februari

Een vrouw zit in een trein. Verderop ziet ze een man zitten, die aan zijn kleding als Joods herkenbaar is. Een voorbijganger in de coupé hoort ze tegen hem zeggen: “Wanneer vertrekt de trein naar Auschwitz?”. De voorbijganger loopt rustig door. De mensen in de coupé die het horen lijken perplex, niemand reageert zichtbaar.

21 februari

Melding uit de media:

Een man staat in de rij voor de kassa bij een supermarkt in Amsterdam. Twee jongeren achter de kassa hebben ondertussen een gesprek met elkaar. De man in de rij hoort een van de jongens tegen de ander roepen: “Haha, Jooood! Je bent een Jood, man! En wanneer krijg ik die vijftig euro van je terug?”

30 april

Een anonieme melder bij MDRA geeft aan dat hij door een groep jongens uit zijn buurt steeds voor ‘kankerjood’ en ‘kankerhomo’ wordt uitgescholden.

17 juni

Een man meldt bij MDRA dat hij over de Amsterdamse Nassaukade fietste, toen twee jongens op een scooter ‘kankerjood’ tegen hem schreeuwden.

21 juni

De protestgroep ‘Viruswaanzin’ houdt een demonstratie in Den Haag. In de loop van het protest ontstaan rellen waarbij politieagenten worden aangevallen door een deel van de

betogers. Op meerdere plekken in de binnenstad wordt er gescholden met ‘kankerjoden’ naar de politie.

Volgens de veiligheidsdiensten hebben zich die dag groepen aangesloten bij de betogers, waaronder voetbalhooligans, die er niet op uit waren om te demonstreren, maar alleen om onrust te stoken.

25 juni

Een man loopt over straat in Utrecht terwijl hij lukraak leuzen schreeuwt als “Joden moeten dood” en “Joden halen streken uit”. Een vrouw die langsloopt denkt eerst aan een liedje uit een voetbalsupporterscultuur, maar merkt al snel dat het iets anders betreft. Na een moment van twijfel besluit ze de man voorzichtig aan te spreken op zijn gedrag. Daarop wendt hij zich tot de vrouw en antwoordt (weer schreeuwend) “Wat nou, gast? Gaskamer!”.

De vrouw is van Joodse afkomst, maar niet als zodanig herkenbaar aangezien ze haar halsketting met een davidsster uit voorzorg verborgen heeft onder haar kleding.

De vrouw doet melding bij CIDI en aangifte bij de politie. CIDI legt het incident ook voor aan het ADV Artikel 1 Midden-Nederland.

4 juli

Een man loopt over straat door een rustige buurt in Den Haag, onderweg naar huis vanaf een synagogedienst op de sjabbat. Hij draagt een keppel. Er komt een man langs op zijn fiets, die naast voor man met de keppel inhoudt. Op die manier blijft hij ‘enkele minuten’, zo herinnert de melder zich, lachen terwijl hij wijst naar de man en herhaaldelijk “Jew!” schreeuwt. Hij schreeuwde ook een aantal andere teksten, maar die waren onverstaaanbaar. De man met de keppel besluit de fietser te negeren en loopt, via een trap, een viaduct op om van hem af te zijn.

11 juli

Een anonieme melder meldt bij MDRA dat hij of zij op zaterdag 11 juli met een vriendin bij Oostpoort liep in Amsterdam, aan de Oranje-Vrijstaatkade. Zij lopen een groepje tienerjongens tegemoet. Eén van de jongens roept 'kankerjood' naar hen.

5 augustus

Een man loopt over straat in Den Haag, herkenbaar als Joods doordat hij een keppel draagt. Een onbekende man schreeuwt hem plotseling toe: "Duitsland!", en doet vervolgens een Hitlergroet naar hem. Hij is net te laat om het voorval te filmen met zijn telefoon. Een vrouw die getuige is van het incident spreekt haar medeleven uit tegen de man, wat hij erg op prijs stelt.

13 en 15 augustus (twee incidenten)

In de Haagse Schilderswijk veroorzaken groepen jongeren rellen en opstootjes met de politie. Een buurtbewoner hoort in de nacht van 12 op 13 augustus jongens, die op een brommer onderweg zijn naar een rel, "kankerjoden" schreeuwen.

Twee dagen later ontstaat er weer een opstootje door een groep jongeren tegen een aantal politieagenten. Als de politie moet ingrijpen omdat een collega door de groep wordt aangevallen, worden agenten uitgescholden voor "kankerjoden".

23 augustus

Een buitenlandse reiziger die aankomt op Schiphol krijgt van twee onbekenden op het vliegveld te horen: "You kill Palestinian kid, I kill you". De man is als Joods herkenbaar aan zijn kleding.

Wanneer hij melding wil maken bij beveiligers in de buurt, stuit hij op onbegrip, en wordt hij niet verder geholpen. Hij besluit een boze tweet te plaatsen, met luchthaven Schiphol daarin *getagged*. Hierop wordt zijn melding wel opgenomen.

13 november

Een buschauffeur hoort een passagier in zijn bus schelden met het woord 'Jood'. De precieze bewoording herinnert hij zich niet precies, maar hij herkent de opmerking als antisemitisch wanneer hij hiervan melding maakt.

6.1.4 Telefoon

Scheldpartijen over de telefoon, per sms en in WhatsApp vormen een aparte categorie. De dader is in deze categorie veelal een bekende van het slachtoffer omdat hij of zij beschikt over het telefoonnummer van degene tegen wie de uitingen zijn gericht. In **2020** kwamen hier **4 meldingen** over binnen, in 2019 waren dat er 5.

15 april

De ouders van een meisje van 10 jaar klagen bij MDRA dat hun dochter in een Whatsapp-groep geconfronteerd werd met een sticker van een portret van Hitler en de tekst 'Victory Royale 6000000'. Ze ervaren dit verheerlijking van de Holocaust. De ouders nemen contact op met de ouders van degene die de sticker postte.

6 juli

Een man verkoopt een exemplaar van "Wegen van de Tora", een publicatie uit een reeks schoolboeken over godsdienst, als tweedehands artikel op Marktplaats. Naar aanleiding van de advertentie wordt hij gebeld door een onbekende, die plots in het gesprek vroeg "of het niet beter is om het boekje in de gasoven te doen." De man is perplex en hangt op.

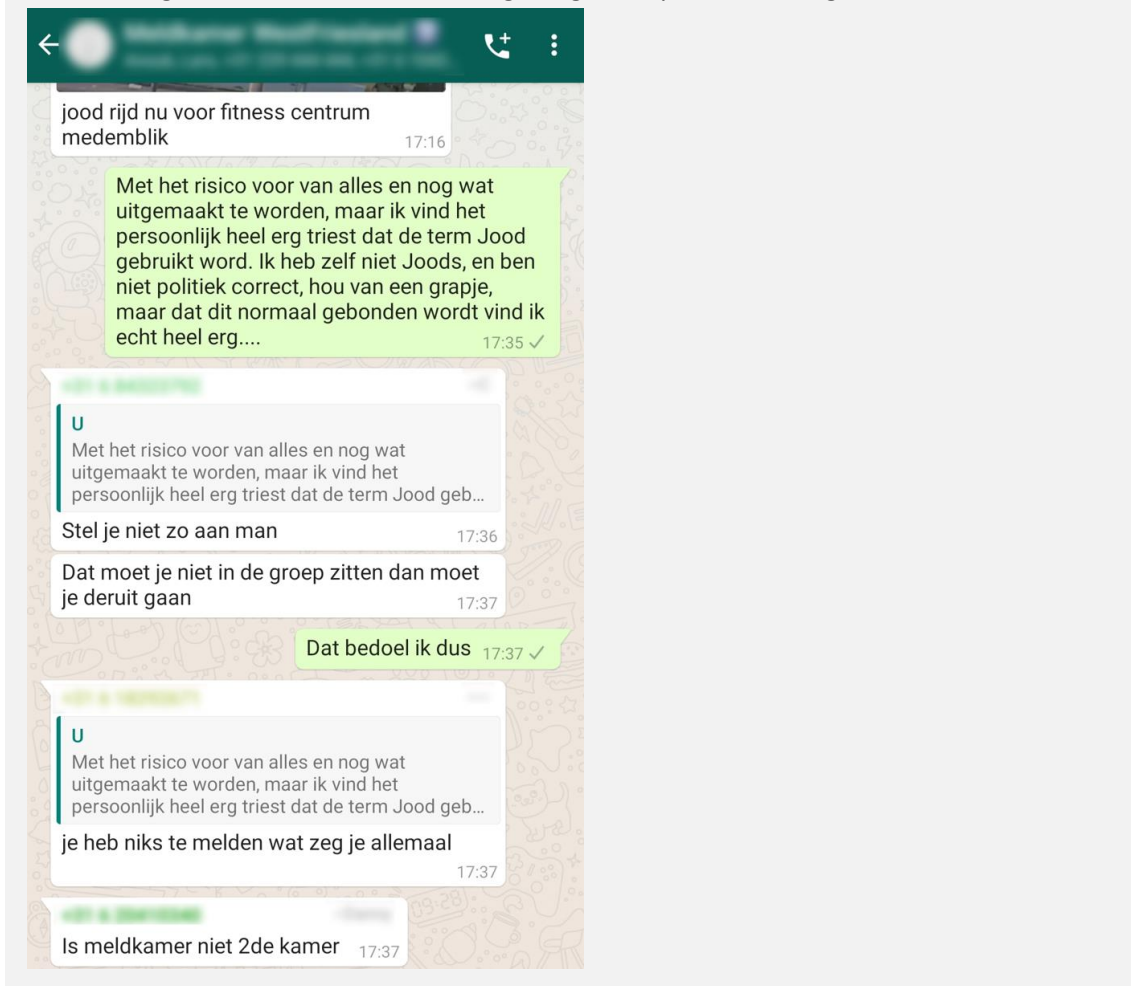
23 oktober

In een appgroep van buurtbewoners in een middelgrote gemeente in Noord-Holland waarschuwen groepsleden elkaar over zaken die spelen in het verkeer, waaronder controles door de politie. Een vrouw merkt dat in de groepsapp het gebruik ontstaat om met het woord 'politie' te vervangen door 'jood'.

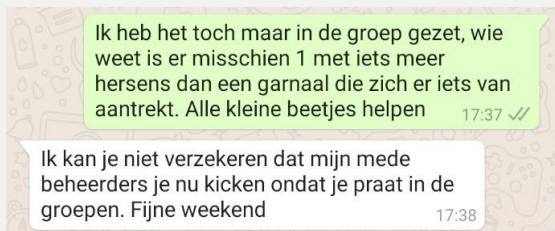
De vrouw meldt dit bij een beheerder van de groep. Die zegt hier niets tegen te kunnen doen: "Helaas zijn het gewoon veel gebruikte bijnamen". Hij is bang "publiek" te verliezen als hij zou handhaven tegen zulk taalgebruik:

De vrouw besluit alsnog zich uit te spreken in de betreffende groep. Helaas komen de verwachtingen uit dat afkeurend wordt gereageerd op haar melding:

De beheerder ziet dit, en suggereert in de privé chat met de melder dat ze deze reactie aan zichzelf te danken heeft:

De melder is nu overtuigd dat ze alleen maar moeilijkheden krijgt door dit aan de kaak te stellen. Ze besluit melding te doen bij CIDI om dit anoniem te kunnen tonen, maar ziet bewust af van verdere actie. De appgroep heeft zo'n 250 deelnemers.

Het verwijzen naar politie als 'Joden', of het uitschelden van agenten voor 'Jood', komt veel voor in Nederland. Het suggereert een beeld van Joden als laf, onderdrukkend of onrechtvaardig. Ook schelden met het woord 'homo' komt veel voor op vergelijkbare wijze. Het hier genoemde incident geeft aan dat er veel draagvlak blijft bestaan voor deze vorm van haat.

15 december

Een man wordt op zijn mobiele telefoon gebeld vanaf een anoniem nummer. Een onbekende begint hem dingen toe te schreeuwen als "Je bent toch een Jood? Kankerjood!", "Moet ik je komen doodschieten?", "Je bent een oplichter!", en "Ik heb een hekel aan Joden!".

De man maakt melding bij CIDI, waarop hij wordt aangeraden om aangifte te doen. De mobiele netwerkprovider wil het telefoonnummer van de beller alleen verstrekken aan de politie, en dat zodra die op basis van een aangifte besluit dat dat nodig is. Het resultaat hiervan is nog niet bekend.

6.2 Vandalisme

Onder 'vandalisme' registreert CIDI vernielingen en bekladdingen van Joodse doelen, maar ook bekladdingen die beledigend zijn ten aanzien van Joden op plekken in de openbare ruimte. Het gaat om fysieke maar niet-vernietigende aanvallen op gebouwen, monumenten en begraafplaatsen met een Joods karakter. In 2020 kwamen vernielingen van specifiek Joodse doelen **5 keer** voor tegenover 4 keer in 2019 en 9 keer in 2018. In 2020 zijn er **4** bekladdingen van Joodse doelen geregistreerd, terwijl het er in 2018 nog 0 waren en in 2018 4. Het totale aantal aan vernielingen en bekladdingen was **15** in **2020**. In 2019 waren dit er 14 en in 2018 registreerde CIDI in totaal 21 incidenten.

6.2.1 Vernieling van Joodse doelen

15 januari

Er wordt een nep-explosief neergelegd in de portier van het koosjere restaurant HaCarmel in Amsterdam. Op camerabeelden van het restaurant, dat inmiddels vaak doelwit is geweest van vernielingen en bekladdingen met antisemitisch motief, is te zien hoe een doos 's nachts wordt neergelegd door iemand die daarna snel weer wegrent. Er steken draadjes uit de doos.

Een voorbijganger merkt het pakket 's ochtends op en waarschuwt de politie. Deze laat het pakket inspecteren door de Explosieven Opruimingsdienst, waarvoor de straat wordt afgezet en omliggende woningen tijdelijk worden geëvacueerd.

Bij gebrek aan een passendere categorie, wordt dit incident in deze Monitor opgenomen als 'vernieling'.

1 februari

De bloemenkransen bij het Joods Monument in Baarn worden 's nachts door vandalen vernield. Het monument toont de namen van 45 Joden uit Baarn die tijdens de Holocaust in verschillende vernietigingskampen zijn vermoord. De bloemenkransen zijn er een week eerder neergelegd bij een herdenkingsceremonie.

Rond dezelfde datum wordt in het nabijgelegen Hoevelaken het Bevrijdingsmonument vernield, dat de Canadese bevrijders van het gebied eert.

7 februari

Van een woning in Amstelveen wordt de mezoeza (een koker die volgens Joodse traditie op een deurpost wordt gehangen) losgerukt. De bewoner van het huis merkt dit 's middags na thuiskomst, en ziet dat de losgerukte mezoeza in zijn voortuin is gegooid. Hij vindt geen getuigen van het incident. Hij doet aangifte bij de politie.

8 mei

Het koosjere restaurant HaCarmel in Amsterdam wordt belaagd, waarbij de voorruit wordt ingeslagen. Een Israelische vlag die binnen staat wordt door de aanvaller deels in brand gestoken. De dader blijkt Saleh A., dezelfde dader die ook in 2017 met veel geweld de ruiten van hetzelfde restaurant vernielde.

Na zijn aanhouding besluit de rechtbank dat A. opnieuw onderzocht moet worden. In oktober levert het onderzoeksbureau NTA een rapport op in opdracht van Justitie. Daaruit wordt geconcludeerd dat de dader is geradicaliseerd en een terroristisch oogmerk heeft gehad met zijn acties.

15 juni

De galerij van een flatbewoner in Breukelen wordt volgens routine schoongemaakt door medewerkers van een schoonmaakbedrijf. Bij de voordeur van de melder staan ze

langer stil, om met een hogedrukreiniger tegen zijn mezoeza op de deurpost te spuiten, totdat deze eraf valt. De melder ziet het voorval door de deels geblindeerde voorruit, waardoor de schoonmakers zich vermoedelijk niet bekeken voelden.

6.2.2 Bekladdingen van Joodse doelen

1 februari

Op de Joodse begraafplaats in Dordrecht worden grafstenen beklad met een hakenkruis en de tekst “KKR jood”. Het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap (NIK) doet bij de politie aangifte van vernieling en discriminatie. “Het aanvallen van de doden is de gemeenste van menselijke laagheid”, laat het in een persbericht weten.

Foto: Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap (NIK)

24 juni

Het standbeeld van Elieser bij de Joodse begraafplaats Beth Haim in Ouderkerk aan de Amstel wordt beklad met oranje verf. Het gezicht van het standbeeld is helemaal besmeurd, op de torso zijn groot de letters “WLM” geklad. Die afkorting staat voor

“White Lives Matter”, een racistische zinspeling op de protestbeweging Black Lives Matter uit de VS.

Het standbeeld herinnert aan Elieser, een lid van een prominent Portugees-Joods huishouden in Amsterdam halverwege de 17^e eeuw die vermoedelijk van Afrikaanse afkomst was.

Dit incident is gecategoriseerd als vernieling van een Joods doel, hoewel het doel niet exclusief een Joods karakter heeft.

30 augustus

Het Joods monument in Beek wordt beplakt met posters van de extreemrechtse groepering ‘Volksverzet’.¹⁸ De groepering wil, blijkens haar website, “met alle mogelijke middelen strijden om de macht terug te nemen van de zionistische elite die onze wereld economisch en militair in haar macht heeft”.

Het monument is ter nagedachtenis aan de Beekse Joden die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn vermoord, en mensen uit de omgeving die Joden hielpen onderduiken. Het monument is gegraveerd met de Hebreeuwse psalmtekst “Dit is de poort naar de Eeuwige. Rechtvaardigen mogen hierdoor binnengaan”.

13 december

In de nacht van 12 op 13 december worden in het centrum van Utrecht de Ulumoskee, het gebouw van de voormalig Grote Synagoge en het huidige gebouw van de Joodse gemeente in Utrecht beklad met hakenkruisen en andere haatsymbolen.

De vermoedelijke dader kan op heterdaad betrapt worden. Door snelle melding van de bekladdingen kunnen ze snel worden verwijderd. Slechts van een deel van de bekladdingen worden daarvoor foto’s gemaakt:

¹⁸ ‘Joods monument in Beek beplakt met extreemrechts affiche, passerende oud-wethouder grijpt in’. *De Limburger*, 30 augustus 2020.

De letters OAS, een motief in de bekladdingen, zijn vermoedelijk een afkorting. De OAS was een Franse rechtsextremistische paramilitaire organisatie die meevocht tijdens de Algerijnse Oorlog (1954-1962).

Het gebouw van de Grote Synagoge (foto's links) is in de 80'er jaren verkocht, omdat de joodse gemeenschap in Utrecht te klein was om het grote gebouw te onderhouden. Het gebouw wordt nu gebruikt door een christelijke geloofsgemeenschap, die het Joodse karakter van het exterieur intact heeft gehouden. Het gebouw van de kleine synagoge (foto's rechts) is van buiten niet als synagoge herkenbaar. Dat beide beklad worden met hakenkruisen wijst dus op een (deels) antisemitisch motief van de bekladding.

Het incident roept afschuw op bij de joodse en islamitische gemeenschappen, temeer omdat het plaatsvindt op de derde dag van Chanoeka, het 'lichtfeest' in het Jodendom.

6.2.3 Overige vernielingen en bekladdingen

10 maart

De auto van een gezin in Velp wordt beklad met de tekst "only white please". Bij de tekst zijn ook hakenkruizen geklad. De 'S' in "please" verwijst naar het logo van de Waffen-SS. Het woord "white" krijgt van de vandalen een hartje. De bekladding wijst daarmee op witte suprematie-denken van de daders.

De vader van het gezin weigert de auto te gebruiken met de bekladding, die hij niet met schoonmaakmiddelen kan wegpoetsen. Hij heeft een getinte huid, en schrikt ervan te

horen dat dit mogelijk de aanleiding is geweest van de daad. Op aanraden van CIDI doet hij aangifte bij de politie.

Omdat een uitsluitend antisemitisch motief niet kan worden vastgesteld is dit incident alleen ter vermelding opgenomen.

16 maart

Een wandelaar in Amsterdam ziet de volgende bekladding op een appartementencomplex:

De bekladding is vermoedelijk als kritiek op GroenLinks bedoeld en niet als ondersteuning. In beide gevallen is de antisemitische ondertoon duidelijk.

8 juni

Een vrouw meldt bij MDRA dat er in de Halvemaansteeg te Amsterdam op de grond gekalkt staat: 'Devilish jew brother' met een hakenkruis en een hakenkruis. MDRA neemt contact op met de Gemeente Amsterdam om de tekst te laten verwijderen.

16 juni

In de coupé van een NS-trein rondom Amsterdam wordt de volgende bekladding aangetroffen:

Een passagier meldt dit bij CIDI. Op basis van haar omschrijving neemt CIDI contact op met NS, dat nog dezelfde dag de bekladding laat weghalen.

3 november

Op een fietspad in een kleine gemeente in Groningen wordt een reeks nazistische leuzen en symbolen geklad:

Een voorbijganger meldt dit bij CIDI en de gemeente, die de bekladdingen laat verwijderen.

Dit incident wordt in deze Monitor niet meegeteld in verband met de tellingsystematiek (zie Bijlage II).

15 november

Posters langs wegen in Etten-Leur met de leus “Met Elkaar” worden beklad met zwarte hakenkruisen en Jodensterren. De posters hebben als doel een gevoel van saamhorigheid te wekken in de gemeente, en het dragen van mondkapjes te bevorderen.

Bron foto: Facebook

Datum onbekend

Bureau Gelijke Behandeling Flevoland meldt dat een school in Lelystad beklad is met hakenkruizen en de tekst 'KKR Jood'.

6.3 Incidenten in de directe omgeving

Incidenten in de directe woon-, werk- of schoolomgeving zijn vaak onderdeel van een bredere sociale interactie. In 2020 zijn er **29 incidenten** geregistreerd. In 2019 waren dit er 32 en in 2018 ging het om 40 registraties.

6.3.1 Buren, kennissen en familie

In 2020 werden **16 meldingen** geregistreerd in deze categorie. In 2019 waren dat er 10, in 2018 waren het er 18.

6 januari

Een vrouw meldt het volgende bij CIDI:

“Samen met mijn broer praat ik over de overname van enkele zaken uit de verzorgingsflat die mijn moeder onlangs verlaten heeft. Alles is nog geen twee jaar oud en in goede staat. De tegenpartij wil de zaken wel hebben, maar bijna niets betalen. Mijn broer noemt de verstoorde balans van geven en nemen en oppert: ‘Desnoods stort u het geld op een goed doel...’ Zegt hij ‘Ja, dat doen jullie graag hè, dan kun je je handen in onschuld wassen’. Pardon – jullie? Ter achtergrond: wij hebben een Joodse achternaam”.

De tegenpartij in kwestie is een zaakwaarnemer van de nieuwe eigenaar. De vrouw besluit de nieuwe eigenaar ook van het voorval op de hoogte te brengen.

24 januari

Een vrouw voert een gesprek met een man, die laat blijken dat hij “niet gelooft” in de Holocaust. De vrouw is met stomheid geslagen, en besluit te vragen waarom hij zo denkt. De man reageert met “Het is een leugen om Israel te stichten”. De vrouw in het gesprek is geschokt, en doet een poging om de man bij te praten met een deel van haar kennis van de geschiedenis. Zijn antwoord tegen haar blijft bij “jij weet van niks”.

25 januari

Een vrouw heeft een moeizame relatie met haar burens in een flatgebouw in Almere. Spanning tussen haar en haar burens is er al langer, maar op de genoemde datum komt dit tot een hoogtepunt waarbij een buurvrouw haar luidkeels toeschreeuwt “alle Joden moeten dood”. Voor de vrouw is dit aanleiding om aangifte te doen bij de politie. Omdat het haar is gelukt om geluidsopnames te maken, is het voor de politie makkelijker om de wijkagent in te schakelen.

Een agent doet de uitspraak ermee af dat de buurvrouw psychiatrisch patiënt is, en de aangifte dus niet behandeld zou hoeven worden. Een officieel bericht van een sepot blijft echter uit.

6 februari

Een vrouw wordt geholpen door een verpleegster van thuiszorg, die op de genoemde datum een vragenlijst komt afnemen over de gezondheid van de vrouw. Een van de vragen is hoe de vrouw zich voelt bij haar ziekte. “Klote”, antwoordt de vrouw, die later verklaart hiermee op zijn Amsterdams te antwoorden. “Aha, Joods, dus”, antwoordt de verpleegster, die inderdaad “Joods” invult op het antwoordvel.

De vrouw is met stomheid geslagen door de rare uitspraak. Ze heeft geen idee wat de verpleegster ertoe heeft geleid om deze invulling te geven aan haar antwoord, maar het is duidelijk negatief bedoeld. Ze is bekend met typisch Amsterdams taalgebruik, maar heeft nog nooit gehoord van dergelijk gebruik van het woord “Joods”.

Iets later heeft ze telefonisch contact met de verpleegster en kan ze uitleggen dat ze het gedrag onacceptabel vindt. De verpleegster past het antwoord op het formulier aan naar “Amsterdams”, wat niet minder raar is.

De vrouw meldt het voorval bij CIDI en onderneemt zelf actie om dit aan te kaarten bij haar zorgverzekeraar. Ze besluit te wisselen van aanbieder.

10 februari

Een gezin in Gorinchem ondervindt last van een buurman. De man, die op leeftijd is, heeft er een handje van om het gezin naast hem te treiteren, en doet dat vaak met antisemitische bewoordingen. Hij weet van de Israëliëse afkomst van een deel van het gezin.

De zoon van het gezin besluit een vervelende ontmoeting met de buurman buiten te filmen, om de gang van zaken uit het ongewisse te halen. Op een video is duidelijk hoorbaar hoe de man zijn buuren aanspreekt met “Vuile teringjood. Godverdomme, daar kan ik niks aan doen dat ze de trein gemist hebben naar Auschwitz.”

De zoon wil aangifte doen van de uitingen en intimidaties van de buurman. In eerste instantie wordt zijn aangifte niet opgenomen en wordt de reeks incidenten afgedaan als burenruzie. Dit gaat in tegen het uitgangspunt dat aangifte van een delicten met een discriminatoir aspect altijd moeten worden opgenomen. Na melding bij CIDI wordt hulp ingeschakeld van het Joods Politie Netwerk (JPN), dat alsnog een afspraak laat inplannen op een bureau in Gorinchem om aangifte op te nemen.

17 februari

De bewoner van een gemeente in Gelderland heeft last van het gedrag van zijn buurman. De burenruzie kan niet worden bijgelegd, en de man wendt zich tot de burgemeester van de kleine gemeente om een poging te doen de zaak bij te leggen. De drie corresponderen per e-mail. De buurman uit zich in een van de berichten in antisemitische bewoording over de bewoner. In eerste instantie negeert de burgemeester de antisemitische bewoording, tot onvrede van de bewoner.

De bewoner is een man op leeftijd, die als kind zijn ouders heeft verloren in de Jodenvervolging. Door zijn leven heen heeft hij zich ingezet voor een respectvolle herinnering aan de Holocaust, onder meer als medeklager in een rechtszaak tegen een voormalig concentratiekampbewaarder en als spreker op plaatselijke

herdenkingsceremonies. In zijn gemeente is de Joodse afkomst van de bewoner dan ook bekend.

De bewoner neemt contact op met CIDI over het voorval om raad te krijgen. Vanwege zijn levensloop is hij diep geraakt door het uitblijven van afkeur van de burgemeester ten aanzien van de antisemitische opmerking.

CIDI kaart het probleem bij de burgemeester aan, die besluit alsnog de houding van de buurman af te wijzen.

18 februari

Een vrouw neemt met haar ex-partner deel aan een bemiddelingsgesprek bij een daarin gespecialiseerde instelling. Tijdens het gesprek doet de man een Hitlergroet en roept 'Heil', volgens de vrouw bedoeld om op agressieve wijze een punt te maken. De vrouw is verbijsterd, des te meer omdat niemand van de drie begeleiders van de instelling ingrijpt, terwijl het pal voor hen zich afspeelt. Ze laat weten dat dit voor haar een grens overschrijdt. Ook wanneer ze na de sessie verhaal haalt mijden de hulpverleners het onderwerp, door te claimen dat ze het voorval niet hebben gezien. De vrouw is zelf van Joodse afkomst.

13 maart

Een vrouw werkt als kunstenaar vanuit een kleine studio in Den Haag. Een buurman gaat rommelig om met een gemeenschappelijke ruimte net buiten de aan elkaar grenzende adressen. De vrouw wijst hem op een dag daarop, met het vriendelijke verzoek om zorgvuldiger met de omgeving om te gaan. Hierop scheldt hij haar uit voor "vuile Jodin". Ook roept hij haar beledigingen toe in het Arabisch, wat zij verstaat.

De vrouw is geschokt, temeer omdat ze de buurman (die 20 jaar is) en zijn familie al jarenlang kent, en een goede band met hen dacht te hebben. Ze meldt het voorval bij de moeder van de man, die het bagatelliseert: "het zal zijn dag niet zijn", reageert ze.

5 juni

Een anonieme melder bij MDRA geeft aan dat hij en zijn vrouw uitgescholden zijn toen hij wilde parkeren. Een buurman wilde op dezelfde plek parkeren. De buurman scheldt melder uit om zijn Nederlandse afkomst, spuugt melder's vrouw in het gezicht, en schopt melder's hond. Buurman noemt melder een 'kankerjood'. Melder neemt contact op met politie, maar deze ontraadt hem om aangifte te doen.

19 juni

Een man is opgenomen in een GGZ-kliniek in Drenthe. Hij is open over zijn Joodse identiteit, onder andere met zijn wens om koosjer te eten. Hij wordt door andere bewoners van de kliniek regelmatig uitgescholden met opmerkingen in de trant van “vieze vuile kankerjood” en “ga maar dood”.

Volgens de man worden zijn meldingen bij de kliniek intern niet opgepakt. Hij zoekt extern hulp, waardoor een rabbijn met zijn tussenkomst het probleem weet te verhelpen.

7 juli

Een predikant van een gereformeerde gemeente in Houten gaat in een preek in op de theologische betekenis van Jeruzalem voor christenen. Hierin wijdt de predikant plotseling uit met de volgende tekst:

“Jadajiem betekent, lieve mensen, ‘er zijn twee Jeruzalems’. In Israel – nog helemaal in lockdown, toeristen mogen er niet heen. Wonderlijk hè? Joden verwerpen de Here Jezus, ze worden boos als je de naam van de Here Jezus noemt – even de messias belijdende Joden halen we er vanaf – maar ze willen wel geld verdienen. Ze verloochenen Jezus, maar 20% van de inkomsten komt van de christenen die als toerist naar Israel gaan. Dat is huichelachtig, toch? Willen wel wat verdienen, maar zijn helemaal tegen. Nou, Jeruzalem, Jeroesjalajiem...”

Van de tekst is een geluidsopname gemaakt, die aan CIDI wordt voorgelegd door een aanwezige bij de preek. CIDI laat hem weten duidelijk de vijandige clichés te herkennen van Joden als gierig en huichelachtig, en raadt aan om bij de predikant om opheldering te vragen.

De predikant reageert in een e-mail met “Ik ben geen anti-semiet, maar u hebt gelijk dat ik die uitspraak niet had mogen doen”. Hij vraagt om vergiffenis bij de melder, die zegt de excuses als oprecht te ervaren.

Het incident is in de categorie ‘directe omgeving’ opgenomen bij gebrek aan een passendere categorie in de Monitor.

30 juli

Een jonge man bezoekt met zijn grootouders een winkel in Utrecht. De voormalige eigenaar is een bekende van de grootouders. Ze komen een praatje maken met diens kleinzoon, die de zaak heeft overgenomen. Hij vertelt over zijn grootvader, maar niet

bepaald positief: hij ziet hem als rijk en gierig, wat hij toelicht met de woorden: "Hij is echt een Jood die man (...) echt een witte Jood. Ja, ik mag het eigenlijk niet zeggen, maar hij is echt zo'n Jood".

De jonge man heeft geen behoefte om verder te luisteren, en loopt naar buiten. Nadat zijn grootouders aan de eigenaar uitleggen dat hij de opmerking als antisemitisch herkent, zou hij zich verdedigd hebben door te zeggen: "Oh nou, ik heb genoeg Joodse vrienden, hoor".

18 september

Een bewoner van een studentenhuus in Enschede heeft last van een huisgenoot die regelmatig antisemitische en nazistische uitingen deelt zowel thuis als in de groepschat van de bewoners.

Een voorbeeld: de bewoner, die dit bij CIDI meldt, zegt dat hij naar Amsterdam gaat om een Joodse feestdag te vieren. Hierop vraagt zijn medebewoner: "Ga je Holocaust spelen?" Daags later stuurt hij een foto in de van zichzelf duidelijk poserend met een Hitlergroet.

De melder zoekt medestand om de huisgenoot aan te spreken op zijn gedrag. Hoewel iemand het met hem eens is, houdt een ander het erbij dat de bewoner "nu eenmaal gefascineerd is door de Tweede Wereldoorlog".

16 oktober

Een man woont met zijn vrouw in een pand met seniorenwoningen. Het stel krijgt nieuwe burens, waarmee onderlinge irritaties ontstaan onder meer over het gebruik van gemeenschappelijke ruimtes. Bij een confrontatie uit een buurvrouw haar frustratie met "ze moeten jou vergassen, ze moeten alle Joden vergassen!"

Het stel, dat er al meerdere jaren woont, zegt tegen CIDI alleen 'verborgen Jodendom' uit te dragen omdat ze zich niet meer helemaal veilig voelen in de wijk. Sinds een paar jaar hebben ze hun mezoeza, een traditionele koker die naast de deurpost hangt, aan de binnenzijde van de voordeur. De man van het stel gaat niet meer met keppel over straat, maar is hem onlangs wel eens vergeten om buiten af te doen. Ook is er veel onderling contact tussen burens. Ze vermoeden daarom dat het geen toeval is hoe ze door de nieuwe buurvrouw zijn toegeschreeuwd.

4 november

Een vrouw verkeert in een moeilijke situatie met de familie van haar echtgenoot, met wie ze in scheiding ligt. Voor een familieaangelegenheid zoekt haar stiefdochter (de

dochter van haar echtgenoot) contact met haar. Als een agressief appbericht onbeantwoord blijft, wordt ze gebeld. De stiefdochter schreeuwt meteen na het opnemen: “gore rotjodin, blijf met je gore rotjoden van mijn vader af!”. De vrouw is Joods, waardoor ze des te meer pijn voelt door het incident.

18 december

Een man heeft een conflict met een andere man, die tot voor kort in zijn vriendenkring was. Hij wordt in het – moeizaam lopende – contact met hem uitgescholden voor ‘Jood’. Omdat het gescheld gepaard gaat met bedreigingen, besluit hij advies te vragen bij CIDI. Hij besluit aangifte te doen bij de politie.

De melder is niet Joods, maar herkende de genoemde opmerking als racistische haatspraak, die hij niet onvermeld wil laten.

6.3.2 School

De meeste incidenten in deze categorie vinden plaats in de context van pesterijen die over een langere periode plaatsvinden. Uit gesprekken met ouders en scholen blijkt dat scholen soms huiverig zijn om een racistisch of antisemitisch aspect aan te pakken, en incidenten afdoen als ‘het niet lekker in zijn of haar vel zitten’ van een leerling. CIDI adviseert ouders om discriminatie en uitsluiting altijd bij de schoolleiding ter sprake te brengen en doet dit soms ook zelf (enkel op verzoek van melders). De ontwikkeling over de laatste jaren van incidenten in deze categorie laat zien dat het gebruik van sociale media en de continue bereikbaarheid per mobiele telefoon het bereik van pesterijen en het effect ervan op de slachtoffers vergroot. In **2020** telde CIDI **3 incidenten op of rond scholen**. In 2019 waren dat er 11 en in 2018 werden er 12 incidenten geteld.

24 mei

Een jongen in groep 8 van zijn basisschool in Noord-Holland wordt antisemitisch getreiterd door twee klasgenoten. Op genoemde datum krijgt hij een foto toegestuurd van een klasgenootje die de Hitlergroet doet. Van een ander krijgt hij vage bedreigingen wanneer hij vertelt dat hij het voorval met zijn vader heeft besproken. De jongen wordt regelmatig uitgescholden voor ‘rotjood’. De klasgenootjes weten van de Joodse afkomst van de vader.

Het incident wordt bij CIDI gemeld door de ouders van de jongen. Er wordt melding gedaan bij verschillende instanties, inclusief de school zelf. CIDI biedt begeleiding aan bij het contact met de school.

1 juli

Een vrouw spreekt op een familiegelegenheid een kind uit haar familiekring, een meisje van 10 jaar. Ze zit in groep 6 van een basisschool in Den Haag. Ze praten over de school van het meisje, dat vandaag les heeft gehad over de Tweede Wereldoorlog. Wanneer de vrouw uit nieuwsgierigheid vraagt wat het kind dan geleerd heeft, zegt ze “dat Joden altijd rijk zijn”. “De juffrouw” zou dat tegen de klas hebben gezegd.

De vrouw schrikt ervan dat een les op school dit als resultaat kan hebben, en (naar eigen zeggen) des te meer omdat het zou gaan om een “witte school” in een “rijke buurt”.

14 september

Leerlingen van een middelbare school rondom Amsterdam zijn op het schoolplein aan het voetballen. Een jongen voegt zich bij hen en vraagt ze, zonder specifieke aanleiding, “Zijn hier Joden bij? Want die schiet ik dood”. Tot zijn eigen verbazing – en die van anderen – antwoordt een jongen rustig: “Ja, ik ben Joods”. De leerlingen zijn even stil, en gaan daarna verder met voetballen.

De ouders van de Joodse jongen zijn met stomheid geslagen door het voorval, en melden het bij CIDI. Op aanraden melden ze dit bij de schooldirecteur. Deze besluit de betreffende klas een lessenserie over meerdere weken te laten volgen over het Jodendom, om de leerlingen kennis te maken met wat dat eigenlijk is. De ouders vinden het een positieve benadering, en hebben hoop dat het zijn vruchten afwerpt.

6.3.3 Werk

Incidenten worden in deze categorie gerekend als ze volledig plaatsvinden binnen de werksfeer, of als een antisemitische uiting gericht is op iemand tijdens het uitoefenen van zijn of haar beroep. In **2020** registreerde CIDI **10 incidenten in de werksfeer**. In 2019 waren dit er nog 11 en in 2018 waren het er 10.

23 januari

Een medewerker van apotheek in Amsterdam voert tijdens een middagpauze een gesprek met collega's. Wanneer iets over financiën ter sprake komt, zegt een collega tegen haar plots, op een oprechte toon, “maar alle Joden zijn toch rijk?”. De medewerker is met stomheid geslagen en weet niet meteen hoe om te gaan met zo een cliché. Ze meldt het voorval bij CIDI.

3 februari

Een man is met zijn collega in gesprek over de Tweede Wereldoorlog. Opeens uit zijn collega zich met “Ik begrijp Hitler wel hoor, wat hij heeft gedaan met die Joden. Want

die Joden zijn toch een stelletje”, en noemt vervolgens een aantal antisemitische stereotyperingen.

Het onderwerp houdt geen verband met de werkplaats van de collega's.

De man is met stomheid geslagen, en meldt het voorval bij CIDI. Hij besluit ook zijn werkgever van het voorval op de hoogte te brengen.

10 maart

Een uitzendkracht bij een bouwvakkersbedrijf in Rotterdam is doelwit van een cultuur van antisemitische opmerkingen door collega's. Steeds vaker krijgt hij tijdens het werk 'grappen' te verduren met verwijzingen naar de Holocaust. De opmerkingen beginnen nadat de Israelische afkomst van de werknemer ter sprake komt. Volgens hem heeft sindsdien ook een Poolse collega te maken met beledigende opmerkingen over zijn afkomst en de Holocaust. De werknemer geeft aan dat hij niet van zulk gedrag gediend is. Hierop wordt hij niet langer opgeroepen en effectief de laan uit gestuurd door zijn werkgever.

CIDI adviseert de werknemer om hierover te klagen bij het uitzendbureau, desnoods bij een daarvoor aangewezen vertrouwenspersoon, en biedt daarbij hulp aan. Terwijl contact daarover loopt, zoekt het slachtoffer werk bij een ander bedrijf.

20 april

Een leidinggevende op een werkplaats in Limburg roept regelmatig de leus "Arbeit macht frei" naar zijn werknemers, bedoeld om ze tijdens het werk op te jatten. Ook zegt hij "de oude Duitse regels" te willen toepassen. Een van de werknemers is hier niet van gediend en maakt melding bij de afdeling personeelszaken van het bedrijf. In afwachting van respons heeft de melder moeite zich überhaupt nog op de werkplaats te melden. Hij voelt maar weinig begrip voor zijn reactie, die hij zelf wijt aan zijn Joodse afkomst.

14 mei

Een Turks-Joodse man doet melding bij het College voor de Rechten van de Mens van ernstige pesterijen op zijn werk, met een antisemitisch karakter. Zo werd een hakenkruis op zijn werkkast gekrast.

28 mei

Een Joodse vrouw klaagt bij het College voor de Rechten van de Mens over het gedrag van haar burens. Zij krijgt van hen opmerkingen dat ze "met de veewagon afgevoerd had moeten worden" en ontvangt van hen speciaal op Joodse feestdagen pestbrieven.

2 juli

Een Amsterdamse huisarts, met een duidelijk Joods klinkende naam, heeft een Google-pagina van haar praktijk. Een (voormalig) patiënt plaatst een boze review op die pagina, waarin hij klaagt te zijn behandeld door een stagiair, wat hij 'goedkoop' en een 'Jodenstreek' noemt.

N.B. "Jodenstreek" wordt door Google Translate in het Engels foutief vertaald als "Jewish area", wat mogelijk verklaart waarom het techbedrijf het commentaar niet als mogelijke haatspraak herkent. Ondanks dat CIDI dit bij Google aankaart, blijft de review openbaar.

9 juli

Een fysiotherapeut in Groningen behandelt een patiënt. Zonder concrete aanleiding begint de patiënt te spreken over de Holocaust en zijn waanidee dat deze zou zijn verzonnen, evenals het dagboek van Anne Frank. Ook zegt hij dat Joden schuldig zijn aan het verspreiden van het coronavirus.

De fysiotherapeut gaat niet op zijn opmerkingen in. Na afloop zet ze de man uit haar praktijk met de mededeling dat hij nooit moet terugkomen.

11 november

Melding bij MDRA:

Een supermarktmedewerkster klaagt bij MDRA over haar nieuwe collega. Deze collega heeft de meldster valselijk beschuldigd van discriminatie op de werkvloer. Dit is intern afgehandeld, waarbij werd vastgesteld dat er geen sprake was van discriminatie. De nieuwe collega blijft de meldster echter van discriminatie beschuldigen. De nieuwe collega doet ondertussen tegen meldster negatieve uitlatingen over homoseksualiteit en Joden. De meldster is zelf homoseksueel en Joods, maar dit weet haar collega niet.

30 december

Een man is op zijn werk in gesprek met een collega. Het gesprek gaat over de coronapandemie. Al snel blijkt dat de collega gelooft in complottheorieën, door opmerkingen zoals dat achter het ontstaan van de pandemie alleen financiële motieven

zouden zijn, en zelfs dat het coronavirus niet zou bestaan. Vervolgens sprak de collega naadloos verder over dat “de Joden” de schuld zouden dragen voor de pandemie.

De man schrikt er erg van dat iemand klaarblijkelijk zulke denkbeelden kan hebben. Hij vraagt CIDI om advies, omdat hij vindt dat de opmerking niet zonder gevolgen mag blijven.

6.4 Schriftelijke uitingen

Incidenten in deze categorie betreffen meldingen van e-mail berichten, persoonlijke berichten via Facebook Messenger (PM’s), direct messages via Twitter, brieven, stickers en flyers met een antisemitische boodschap. CIDI telde **25 meldingen van schriftelijke uitingen** in 2020. In 2019 waren dit er 25, in 2018 telde CIDI er 21.

6.4.1 Brieven, stickers en flyers

In 2020 heeft CIDI **6 papieren meldingen**. In 2019 werden er 2 gemeld, in 2018 waren het er 3.

19 februari

Een sticker van een galg met de tekst “410% anti-Jood” wordt geplakt op een gebouw in Culemborg. Een voorbijganger die de sticker opmerkt verwijdert hem en doet melding bij CIDI. De voorbijganger zegt op dezelfde plek al eens eerder deze sticker te hebben zien hangen.

De sticker is een duidelijk voorbeeld van voetbalsupporterscultuur die tegen Ajax gekant is, maar resulteert in antisemitische haatspraak.

1 mei

Een voorbijganger ziet op een verkeersbord in Alphen aan den Rijn een sticker van een neus met een rode streep erdoor. Het karikaturale beeld met de suggestie “verboden voor neuzen” wordt in extreemrechtse kringen gebruikt als antisemitische codetaal.

Stickers met dezelfde afbeelding duiken sinds een aantal jaar af en toe op in het straatbeeld.

21 juni

Een voorbijganger treft de volgende sticker aan op de Calandbrug in Rotterdam:

Het lukt hem de sticker te verwijderen. "Joden hebben kanker" of "JHK" komt als leus voor in sommige voetbalsupporterskringen.

28 juli

Een vrouw verstuurt een postpakket aan haar kleinkinderen, die met hun ouders in Tel Aviv wonen. Ze laat het pakket bezorgen via een servicepunt van PostNL in een kiosk in Den Haag. Nadat de bezorging een wekenlange vertraging oploopt, vindt ze via de track & trace-applicatie dat als bezorgadres de tekst "FUCKJEWS" is ingevoerd door de winkelbediende.

Nadat het incident aandacht krijgt in media, reageert PostNL geschokt en biedt excuses aan de familie. De eigenaar van de kiosk waar het pakket op de post is gegaan laat weten dat de vermoedelijke dader kort na het incident was ontslagen vanwege slecht gedrag, maar van dit incident was hij niet op de hoogte.

Het pakket kan uiteindelijk bij de geadresseerde aankomen, maar raakt beschadigd bij de douane in Israel, die uit voorzorg het pakket extra heeft moeten controleren. PostNL biedt aan de schade te vergoeden.

21 oktober

Een man koopt een tweedehands artikel via Markplaats. De verkoper stuurt het artikel per post in een pakketje. Eenmaal aangekomen blijkt het pakketje op bizarre wijze beplakt te zijn met krantenknipsels van antisemitische complottheorieën.

De man informeert voorzichtig bij de verkoper of hij 'altijd spullen zo verpakt' voor kopers. De verkoper beaamt dat, en hij blijkt een obsessie te hebben met antisemitische complottheorieën.

18 november

Een vrouw ontvangt thuis een envelop van een anonieme afzender, met daarin een A4-formaat papiervel met een groot hakenkruis erop. De envelop is verder leeg. De envelop is aan haar geadresseerd (inclusief volledige naam).

De vrouw voelt zich erg geïntimideerd. Ze is van Joodse afkomst, maar van kinds af aan heeft ze meegekregen om die verborgen te houden om moeilijkheden te vermijden. Ze maakt melding van het incident bij CIDI, dat aanraadt om aangifte te doen. De politie is in eerste instantie terughoudend om te helpen, maar via een wijkagent kan alsnog een afspraak gemaakt worden.

Een aantal weken later volgt weer een geadresseerde, anonieme brief. Dit keer valt alleen maar te lezen: "vieze kankerhoer".

6.4.2 Digitaal

Onder deze categorie vallen digitale berichten direct verstuurd naar een specifieke ontvanger, zoals bijvoorbeeld e-mails en privéberichten via Facebook. In een aantal gevallen kunnen dergelijke berichten vanwege hun heftigheid als dreiging worden opgevat – zie daarvoor de eerdergenoemde categorie. In **2020** telde CIDI **19 incidenten met antisemitische privéberichten**. In 2019 waren dit er nog 23 en in 2018 waren het er 18.

Januari – zomer 2020 (omstreeks)

De redactie van een nieuwsmedium met een Joodse inslag ontvangt regelmatig antisemitische haatmails, waaraan de redactieleden intussen “wel wat gewend” zijn. Een serie-mailer stuurt naast antisemitische boodschappen ook e-mails met irrelevante bijlagen, bedoeld om de mailbox van het nieuwsmedium te overbelasten. De e-mailbarrage laat hij automatiseren. Blokkades door de host van de ontvanger omzeilt hij van tijd tot tijd door nieuwe mailadressen aan te maken. Het kat-en-muisspel gaat maandenlang door.

15 januari

Voor het koosjere restaurant HaCarmel in Amsterdam wordt een verdacht pakket gevonden. De Explosieven Opruimingsdienst Defensie wordt opgeroepen, en bevestigt later loos alarm. Tot die tijd plaatst de lokale tv-zender AT5 een livestream van de gebeurtenissen op Facebook. In het commentaarveld naast de video verschijnt een reeks generaliserende en beledigende reacties over Joden, waaronder (zie ook incident van 15 januari onder H. 6.5.4 ‘Media’):

The screenshot shows a Facebook comment thread with the following visible comments:

- Replying to Mimi Lorenzo**: Wil je zeggen dat dit Joods restaurant geen Israëlsche vlag heeft binnen wapperen? Een Duits restaurant met een Duitse vlag tijdens de holocaust zou je toch ook niet cool vinden.
- Bo Mohamed**: FREE PALESTINA
- Risa**: Free palestina!!!!
- Henry V**: Vreze mensen die zionisten
- Replying to Debbie Jones**: Debbie Kronenburg zit rustig, je doet alsof israel onschuldig is ofzo. Wees gewoon realistisch
- Replying to Debbie Mohamed**: Kijk komen de sympathisanten van kindermoordenaar onder hun steen vandaan.
- Johanna**: VREDE PALESTINA VRIJ NU
- Henry V**: Oprotte met die joden, is ons land!
- Mino Ghannam**: Vrijheid voor de Palestijnen daar zijn de bommen echt
- Aimad**: Die eigenaar carcamel is zelf ook niet kosjer. Het zal mij niks verbazen als....
- Boy**: FREE UYGURS!!! FREE PALISTINAAA!!!!
- Replying to Zootje Harris**: Joden he
- Replying to Zootje Zootje**: Zijn honden daarom Joods is heilig
- Willem**: They say the at Jew but they not the at the synagoge of satan
- Willem**: Amalek Nazizionist
- Mino Ghannam**: Deze bommen ontvangen ze elke dag in openlucht gevangenis Gazal

Een Facebookgebruiker stoort zich hieraan, en schrijft in een commentaar: “Daar komen de Israelhaters onder hun stenen vandaan”. Hierop krijgt ze in haar privé-inbox berichten van onbekenden in de trant van “joodse kankerhoer” en “jammer dat je ouders niet zijn vergast”. De gebruiker doet melding bij CIDI.

17 februari

CIDI publiceert de Monitor Antisemitische Incidenten over het jaar 2019. Uit de Monitor blijkt een toename in het aantal antisemitische incidenten. Veel mensen blijken dit bericht enkel te koppelen aan misstanden in Israëls beleid ten aanzien van de Palestijnse gebieden, of zelfs CIDI daarvoor verantwoordelijk te houden.

Een mailer schrijft aan CIDI het volgende:

“Jahahaaaa, de volgende zelf geïnitieerde sponsoractie voor het antisemitisme is een feit. Wederom door mister Netanyahu himself (...) Ondertussen janken dat het antisemitisme groeiende is. Toch steeds verbazingwekkend, dat gebrek aan zelfreflectie!”

Een andere mailer, over de vraag wat de toename in antisemitisme in Nederland veroorzaakt:

“Je moet toch wel volledig door Israël gehersenspoeld zijn of totaal afgestompt, om niet te zien welke afgrijselijke terreur er door de joodse staat, de apartheids-staat Israël, op andersdenkenden, Palestijnse Moslims vooral maar ook Christenen, Druzen, Bedoeinen wordt uitgeoefend (...) Hoezo antisemitisme? Hoezo antizionisme? Hoezo anti-Israël? Deze terreur-staat gesteund door uw cidi roept walging en woede op. Deze houding van het grootste deel van de Israëliërs roept steeds weer anti-joodse gevoelens op. Wij zijn hierover niet zo verbaasd.”

Ook op sociale media zijn veel berichten te lezen in die trant. Onder een nieuwsbericht van NOS over de Monitor op Facebook blijven bijvoorbeeld deze commentaren staan:

Dergelijke opmerkingen rechtvaardigen antisemitisme door Israëlisch beleid te generaliseren naar Joden in Nederland.

24 februari

Een e-mailer meldt aan CIDI dat hij een donatie heeft gedaan aan een liefdadigheidsorganisatie die zich inzet voor het welzijn van Palestijnse kinderen. Hij vraagt aan CIDI of men daar van mening is dat hij hiermee “discrimineert” tegen Joden.

CIDI antwoordt hem dat dat niet het geval is, en wijst erop dat meerdere factoren leiden tot de erbarmelijke omstandigheden waarin veel Palestijnse kinderen leven, zoals het bewind van Hamas in de Gazastrook. In zijn reactie schrijft de e-mailer vervolgens:

“Terreurorganisatie Hamas? Nee hoor, daarin verschillen wij van mening. Hamas is een politieke partij. Een partij die verzet pleegt en niet zoals de Joodse Raad meewerkt met de bezetter”.

Het commentaar is een gelijkstelling van Israël met nazi-Duitsland. Dat bagatelliseert de misdaden van het nazisme en suggereert dat Joden tegen hogere morele maatstaven moeten worden gehouden vanwege hun collectief geheugen aan de Holocaust. Het is bovendien duidelijk bedoeld om Joden in hun Joods-zijn te kwetsen.

24 februari

Naar aanleiding van het protest van CIDI tegen antisemitische karikaturen in het carnavalsfeest van Aalst in België, ontvangt het een e-mail van iemand die het daar niet mee eens is. Hij schrijft onder andere:

“Wat dit betreft zie ik een grote overeenkomst tussen moslims en joden. Zeer snel beledigd en niet kunnen relativeren (...) Op zich heel vreemd [dat CIDI antisemitische karikaturen heeft herkend] want velen in Israël en Nederland hebben (groot)ouders die hetzelfde hebben

ondergaan voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog wat nu de Palestijnen moeten ondergaan”

Het commentaar is een gelijkstelling van Israël met nazi-Duitsland. Dat bagatelliseert de misdaden van het nazisme en suggereert dat Joden tegen hogere morele maatstaven moeten worden gehouden vanwege hun collectief geheugen aan de Holocaust. Het is bovendien duidelijk bedoeld om Joden in hun Joods-zijn te kwetsen.

25 februari

Het Franse medium Valeurs Actuelles plaatst een verhaal waarin rechtspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in verband worden gebracht met George Soros, een Amerikaanse zakenman van Hongaars-Joodse afkomst. Een Nederlandse ‘veelmailier’ gebruikt het bericht om Soros neer te zetten als poppenspeler die via het Hof aan de touwtjes van de Europese politiek trekt, met zinnen als: “Je kunt je haast afvragen wie Soros niet in zijn zak heeft” en “De Franse oud-minister Philippe de Villiers voegde toe dat Soros veel machtiger is dan president Macron”.

Het beeld van de ‘almachtige Jood’ die achter de schermen aan de touwtjes trekt bij vijandige ontwikkelingen, is een diepgeworteld antisemitisch cliché. Dit wordt vaak toegepast op Soros, wiens Joodse afkomst alom bekend is.

De e-mail wordt verstuurd aan verschillende prominente politici en rechtbanken in Nederland.

5 maart

Het tv-programma Zembla maakt een uitzending over rechtspraak naar aanleiding van een Israëlische luchtaanval in Gaza in 2014. In dat jaar voerde Israël een militaire operatie uit tegen terreurorganisatie Hamas, dat de macht heeft in de Gazastrook. Naar aanleiding van de uitzending ontvangt CIDI een e-mail met de volgende tekst:

Vanavond de reportage van Zembla gezien..????

Heb het lefeens om mij een verklaring te geven...!

[...]

[achternaam]

PS:

weleens afgevraagd waarom een heleboel mensen een hekel aan jullie hebben.. nee zeker

Met de laatste opmerking wordt CIDI verantwoordelijk gehouden voor specifieke daden uitgevoerd door de Israelische overheid.

6 maart

Het nieuws over een Joodse jongen die maandenlang antisemitisch wordt bejegend door zijn voetbalcoach komt in media te staan. Een e-mailer stuurt het bericht door aan CIDI, begeleid met zijn commentaar:

“ik heb met eigen ogen joodse jongetjes van 18 Palestijnse opa's en oma's zien doodschieten”.

Het commentaar suggereert dat het illegitiem is om Jodenhaat in Nederland te benoemen, zolang Israel verwickeld is in een conflict met Palestijnen.

31 maart

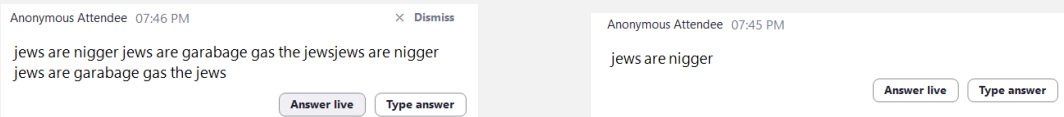
Een journalist van het Nieuw Israëlietisch Weekblad wordt in een privébericht aangeschreven met “Je bent een schijnheilige kut jood” door een frequente deelnemer aan het online interviewprogramma *Café Weltschmerz*. “Ik heb lak aan jou en je weggevoerde familieleden” en “Je bent een lafaard en een tot leven gekomen Duitse cartoon uit de jaren dertig”, schrijft hij verder. Het bericht is naar aanleiding van een kritisch artikel dat de journalist schreef over antisemitische tendensen van de deelnemer, wiens video's duizenden keren bekeken worden.

April - december

Lezingen en ontmoetingen van meerdere Nederlands-Joodse organisaties worden door het jaar heen verstoord met antisemitische leuzen en bedreigingen.

Publiekelijk toegankelijke webinars georganiseerd met Zoom geven eenieder de gelegenheid geschreven teksten als vraag te sturen naar panelleden. Via die optie worden vaak racistische en antisemitische commentaren gestuurd.

Dit doet zich voor bij ongeveer de helft van de lezingen die CIDI verzorgt. In sommige gevallen komen de haatberichten van meerdere gebruikers tegelijk om moderatie te vermoelijken, zodat het lijkt te gaan om gecoördineerde acties.

18 april

Een sjoerdienst (religieuze studie) van een synagoge in Amsterdam wordt vanwege het coronavirus via Zoom gehouden. Bij het Zoomgesprek wordt plots ingebroken door een aantal jongens, die met microfoon en webcam zichzelf toegang verlenen en leuzen beginnen te roepen als “vuile Joden” en “nazi’s”.

Bij een latere synagogedienst worden deelnemers in Zoom opgeschrokken met “doodsbedreigingen” “aan Joden in het algemeen”, weet een deelnemer aan CIDI te melden.

5 mei

Naar aanleiding van zijn 4 mei-voordracht ontvangt schrijver Arnon Grunberg een reeks antisemitische haatberichten. In zijn voordracht stelde Grunberg “Voor mij was het van begin af aan duidelijk: als ze het over Marokkanen hebben, dan hebben ze het over mij”, en legt hij uit (mede) vanuit zijn Joodse afkomst tot die overtuiging te zijn gekomen.

Zijn uitspraken worden door velen opgevat als de stelling dat Marokkaanse Nederlanders “de nieuwe Joden” zouden zijn, ondanks dat Grunberg zich daar nadrukkelijk niet in herkent.

In een tv-uitzending van Op1 citeert hij een van de e-mails die hij naar aanleiding van zijn voordracht heeft ontvangen:

*“Jij bent helemaal gestoord, een veiligheidsrisico voor dit land, een landverrader en dom. Hoe meer mensen als jij en Jesse Klaver, hoe radicaler ik word. Adolf heeft de verkeerde vergast. Hij had de moslims moeten nemen, en al helemaal de Marokkanen, Turken, Somaliërs, en ander Afrikaans vuilnis. Vergassen die rotzooi, en de linkse fascistten zoals jij ook in de wagons en afvoeren. Ik haat jou en hoop dat je snel sterft.
Met diepe minachting,”*

Grunberg zegt regelmatig e-mails te ontvangen met opmerkingen als “jij bent geen echte Nederlander” en waarin hij “Joodse kapo” of “Joodse fascist” wordt genoemd.

19 mei

Verschillende landelijke Joodse instellingen ontvangen van een onbekende afzender een warrige e-mail met enigszins dreigende toon.

De afzender zegt als vluchteling te zijn in Nederland. Hij beklagt zich bij de Joodse instellingen om het gegeven dat hij geen naturalisatie krijgt, 'want jullie Joden haten ons en martelen ons'. Hij stelt dat het openbaar bestuur praktisch alleen uit Joden en 'crypto Joden' zou bestaan, die een complot zouden voltrekken tegen christenen, moslims en zwarten.

CIDI maakt melding bij de politie.

20 augustus

Een aantal raadsleden en bestuurders van tenminste drie gemeenten ontvangt rond dezelfde datum lange e-mails van een complotdenker die erop aandringt dat Joden gezien moeten worden als aanstichters van de Holocaust. Joden zouden ook de protestbeweging Black Lives Matter gepland hebben met als doel het 'witte ras' te ondermijnen.

De mails zijn afkomstig van dezelfde afzender. Er wordt onderzoek naar de dader ingesteld.

6 september

Onder een Instagrambericht over opmerkelijk nieuws uit Israel ontstaat in het commentaarveld een discussie over het Israelisch-Palestijns conflict. Een gebruiker met een naam die als Joods herkend kan worden, wordt onder meer met de volgende berichten bejegend:

De gebruiker die doelwit wordt, besluit het laatste bericht ("dit is waarom Joden uitgemoord moesten worden") te rapporteren bij Instagram. Het platform stuurt later als terugkoppeling dat het bericht "waarschijnlijk niet in strijd is" met de gebruiksrichtlijnen. Hij meldt het voorval bij CIDI, dat de misstap kan aankaarten bij Facebook (moederbedrijf van Instagram). Het bericht wordt alsnog verwijderd.

Een aantal andere antisemitische commentaren blijft overigens wel staan in het 'gesprek':

The image shows two screenshots of social media posts. Each post features a video player with the 'JONKOS' logo in the top left corner. The video player has a play button in the center and a purple 'opmerkelijk' (remarkable) label at the bottom left. Below the video player, there are two white text boxes with black text: 'Wiet komt uit de lucht' and 'vallen in Tel Aviv'. To the right of the video player is a comment section. The top comment is from a user with a yellow profile picture, containing the text: 'Ten eerste Israel was sinds de beun der tijden van de Arabieren , ten tweede Israel heeft meer dan 80 miljoen onschuldige moslims vermoord de afgelopen 1400 jaar ten derde israel heeft meer kinderen vermoord dan adolf hitler'. Below this comment is a 'Reply' button and the date 'SEPTEMBER 5, 2020'. The bottom comment is from a user with a yellow profile picture, containing the text: 'Ga a izan ye kk zionist hoor jij niet je vader te zuigen voor zakgeld kk homo, Israel vermoord moslims omdat ze weten dat in 2060 de islam grootste religie op aarde zal zijn met 54%'. Below this comment is a 'Reply' button, '1 like', and the date 'SEPTEMBER 5, 2020'. At the bottom of each comment section is a text input field with a smiley face icon and the text 'Add a comment...', and a 'Post' button.

De melder is onaangenaam verrast over de antisemitische retoriek, temeer omdat de oorspronkelijke post nauwelijks politiek te noemen is. Het berichtte op een vrolijke toon over een ludieke actie rond de genoemde datum, waarbij actievoerders zakjes met wiet uitstrooiden boven Tel Aviv vanuit een drone.

28 november

Een dag voor de genoemde datum komt in het nieuws dat Mohsen Fakhrizadeh-Mahabadi, een van de kopstukken van het Iraanse nucleaire wapenprogramma, is vermoord. Naar aanleiding hiervan wordt CIDI benaderd door een e-mailer, die zijn denkbeelden over Joden en Israël kwijt wil met zinnen als:

“Joden zouden beter moeten weten dan mensen te deporteren, maar al 70 doen ze niet anders. joden zijn echt EXACT hetzelfde als nazi's met de massamoorden die ze plegen. Ze moeten dan ook precies hetzelfde worden behandeld als nazi's. Uitroeien die hufters. De hele wereld is de schuldige volgens jullie, maar ondertussen moorden jullie als decennia lekker verder, en plegen jullie genocide en doen jullie aan etnische zuivering”

“Racistische varkens, die hun eigen familie niet willen opeten”

“Nogmaals, joden weg uit Palestina, ALLEMAAL. Wat mij betreft de zee in na de wandaden die ze hebben gepleegd, laten plegen en het plegen hebben toegelaten. Joden zijn niet zielig, ze zijn walgelijk. Net als christenen en moslims”

7 december

CIDI ontvangt een e-mail met de volgende tekst:

“Geachte heer / mevrouw,

Het door joden terugvorderen van geroofde kunst is regelmatig in het nieuws. Dit terwijl joden elke dag zelf roven en stelen van Palestijnen. Helaas niet alleen dit, maar ook mishandelen en doden van Palestijnen is regelmatig in het nieuws. Graag verneem ik Uw verklaring hiervoor.

Met vriendelijke groet, “

De mailer suggereert dat Joden in Nederland ongelijk behandeld zouden moeten worden vanwege vermeende misdaden tegen Palestijnen door Israël.

13 december

CIDI ontvangt per e-mail een ‘steunbetuiging’:

Geachte CIDI,

EN OOK ALLE LOF VOOR:

<https://proudboysusa.com/>

<https://proudboysusa.com/>

<https://proudboysusa.com/>

<https://proudboysusa.com/>

<https://proudboysusa.com/>

Proud Boys is een extreemrechtse politieke groepering uit de VS, die dusdanig gekenmerkt wordt door het gebruik van geweld dat het als neofascistisch wordt omschreven. Leden van de groep in de VS uiten zich vaak antisemitisch, racistisch en extreem seksistisch. Canada beschouwt Proud Boys als terroristische groepering.

Het bericht komt van een 'veelmailer' die vaker dergelijke berichten stuurt naar CIDI en verschillende politici.

26 december

CIDI ontvangt een e-mail met de volgende tekst:

"Het is tijd om het ongedierte in Palestina te bestrijden. Wat mij betreft is Zyklon B een prima middel daarvoor.

De kakkerlakken horen daar niet, die zijn daar illegaal. Uitroeien dus maar."

6.5 Incidenten in het maatschappelijk domein

Deze categorie omvat antisemitische uitingen die zich voordoen in de publieke ruimte. Het gaat bijvoorbeeld om spreekkoren in het kader van voetbalwedstrijden, uitingen in de media of uitingen door politici. Deze uitingen zijn meestal niet gericht tegen specifieke personen, maar door de aard ervan worden grote aantallen mensen ermee geconfronteerd. In deze categorieën bij elkaar telde CIDI in dit domein **40 incidenten in 2020**, ten opzichte van 50 incidenten in 2019 en 26 in 2018.

6.5.1 Sport

CIDI registreerde in deze categorie **6 incidenten in 2020**. In 2018 waren dat er 16 en in 2017 waren dat er 5.

25 januari

Bij een voetbalwedstrijd in Den Haag tussen twee jongensteams wordt een speler door een tegenstander bij het handen schudden na afloop van de wedstrijd uitgescholden voor “brillejood”.

De vader van de jongen kaart het incident aan bij de coaches van beide teams, en wijst op onwenselijkheid van racisme in het voetbal. Hij stelt voor van het incident een leermoment te maken. De coach van de tegenpartij is echter van mening dat het niet meer dan een scheldpartij betreft, en blijft het racistische aspect van het voorval ontkennen. Dit roept moedeloosheid op bij de vader, die zich graag had ingezet voor een betere aanpak.

Na verder aandringen spreken de betreffende clubs uiteindelijk af om een bericht over het voorval te plaatsen in hun nieuwsbrief, waarin het antisemitische voorval wordt afgekeurd.

2 februari

Tijdens de wedstrijd Ajax-PSV roepen supporters van de bezoekende club spreekkoren, waarvan de tekst eindigt met “alle Joden moeten dood”. Op beelden is te zien dat bijna het hele vak, bestaande uit naar schatting honderden supporters, met de spreekkoren meedoet. Een toeschouwer die iets verderop zit in het stadion, en na afloop melding doet bij CIDI, laat bovendien weten dat daarna ook de leus “Hamis, Hamis, Joden aan het gas” werd geroepen door een kleiner deel van de supporters in het bezoekersvak.

PSV laat op navraag van CIDI weten dat stewards ter plekke wilden ingrijpen om de spreekkoren een halt toe te roepen, en op bestuursniveau het incident te willen evalueren samen met het bestuur van Ajax.

10 februari

Melding uit de media:

Een 11-jarige Joodse jongen wordt regelmatig door zijn voetbalcoach antisemitisch toegesproken en uitgescholden met woorden als “teringjood” en “kankerjood”. Ten overstaan van het hele jeugdteam spreekt hij regelmatig tegen en over de jongen met opmerkingen als “die kankerjood mag in jullie team.” Het jonge kind wil zelf moeilijkheden voorkomen door het te negeren. Het schandaal komt pas aan het licht wanneer teamgenoten die erover praten tegen hun ouders, die op hun beurt de ouders van de Joodse jongen inlichten.

De opmerkingen zouden zijn begonnen toen de trainer bij de jongen een kettinkje met de davidster zag. Daarop vroeg hij: “Ben je voor Ajax of ben je Joods?” Toen de jongen bevestigend antwoordde over het tweede, vroeg hij: “Schaam je je daar niet voor?”

De ouders van het kind sturen een brief naar de club om aan de bel te trekken, maar stuiten in eerste instantie op onwil om het probleem te onderzoeken. De klachten worden afgedaan als onbewijsbaar. Na enige druk, onder andere dankzij een bericht in *Het Parool*, vraagt de club de KNVB om onderzoek in te stellen.¹⁹ Later blijkt hieruit dat de klachten gegrond zijn. De trainer wordt geschorst.

12 februari

Voorafgaand aan de voetbalwedstrijd Vitesse-Ajax verzamelt een groep Vitesse-supporters zich naast station Arnhem Centraal. Er wordt een liedje met de tekst “Joden gaan eraan” gescandeerd. Een voorbijganger maakt een korte opname, en meldt dit bij CIDI. Op de video is te zien en horen dat een aantal tientallen supporters meedoet.

5 september

Vooraf aan de vriendschappelijke voetbalwedstrijd tussen FC Groningen en het Duitse Arminia Bielefeld raken hooligans van beide clubs slaags in het centrum van Groningen. Bij een vechtpartij wordt luidkeels gescholden met “kankerjoden”. Omwonenden zetten een video online van een vechtpartij, waarin dit duidelijk hoorbaar is.

5 november

Een groep Feyenoord-supporters loopt door het centrum van Rotterdam, vooraf aan de voetbalwedstrijd Feyenoord – CSKA Moskou. Meerdere van hen schreeuwen lukraak “kankerjoden” door de straat.

¹⁹ “Ouders geschokt: voetbaltrainer scheldt kind uit voor ‘kankerjood’”. *Het Parool*, 6 maart 2020

Bron: schermopname RTV Rijnmond

Een bewoner van de betreffende straat heeft zijn raam openstaan, zodat de kreten plotseling duidelijk hoorbaar zijn in zijn huiskamer. Hij beschrijft tegen CIDI hier heel erg van te schrikken. Vanuit een appartement worden beelden gemaakt die RTV Rijnmond uitzendt. Ze bevestigen precies de omschrijving van de melder.

6.5.2 Demonstraties

In **2020** telde CIDI **10 antisemitische incidenten tijdens demonstraties**. In 2019 waren dat er 18 en in 2018 waren dat er 5. Extreemrechtse en extreemlinkse demonstraties, hoewel een punt van zorg, worden niet meegeteld als daarbij geen specifieke antisemitische uitingen worden gedaan (via spreekwoorden of symbolen). Wanneer incidenten plaatsvinden in de context van een demonstratie worden zij onder deze categorie gerekend. Zo hebben de BDS-demonstraties op de Dam in Amsterdam, die doorgaans meerdere keren per week plaatsvinden, sinds 2018 tot steeds meer meldingen van antisemitische incidenten geleid.

7 januari

Een groepje van ca. 50 mensen demonstreert bij de Amerikaanse ambassade in Wassenaar naar aanleiding van de liquidatie van de Iraanse generaal Qassem Soleimani.

Meerdere demonstranten dragen een bord met een karikaturale afbeelding van *Uncle Sam* en stereotype Joodse man (zwarte jas en hoed), zittend op een plank waar bloed van afdruipt. De afbeelding wordt begeleid door de tekst "The makers of terrorism". De afbeelding stelt dat niet alleen de VS (in de vorm van *Uncle Sam*), maar dus ook Joden in het algemeen verantwoordelijk zijn voor deze militaire actie van de VS.

CIDI krijgt inzage in foto's waarop de protestborden duidelijk zichtbaar zijn, en doet aangifte van groepsbelediging.

Cartoon gebruikt als bord bij de demonstratie. De tekst in het midden leest 'Terrorisme' in het Arabisch. Op het gebruikte bord werd de cartoon begeleid met de tekst "The makers of terrorism".

16 mei – 30 augustus (zeven incidenten)

Een man protesteert met een Israelische vlag in de buurt van BDS-demonstraties op de Dam en het Museumplein in Amsterdam, die regelmatig worden georganiseerd. Hij wil hiermee de sterk antisemitische retoriek van de BDS-demonstraties laten zien, die hij regelmatig vastlegt met een bodycam.

Een aantal voorbeelden van antisemitische leuzen die worden vastgelegd:

- Twee mannen komen intimiderend aflopen op de tegendemonstrant met de Israelische vlag. Terwijl hij achteruit loopt, schelden zij hem uit in een vreemde taal, trekken ze de vlag uit zijn handen en duwen ze hem bijna omver. Omstanders grijpen in om de belagers verder tegen te houden (16 mei)
- Een groepje mannen begint te scanderen: "Free, free, Palestina!" Meteen daarna gaan ze door: "Israel, dood, dood!" (31 mei)
- De tegendemonstrant is in gesprek met een voorbijganger. Het gesprek gaat over de Tweede Wereldoorlog: "... apartheidspolitiek van Nazi-Duitsland, in samenwerking met de Nederlandse overheid..." Een andere voorbijganger vult dan aan: "En toen dachten die Joden: 'Dat gaan wij beter doen! Dat gaan wij met die Palestijnen doen! Die gaan wij uitmoorden! Kindertjes doodschietsen op straat!'" Terwijl hij weggaat roept hij om zijn schouder: "stelletje gore fascistten zijn jullie" (5 juni)

- De tegendemonstrant wordt bespuugd door een sympathisant van de BDS-demonstranten (27 juni)
- Een voorbijganger roept naar de tegendemonstrant: “Ik neuk jou en je hele ras” (30 augustus)

Ook verschillende voorbijgangers, die niet op de bodycam te zien zijn, hebben door het jaar heen meldingen gedaan bij CIDI over de demonstraties:

- Een man hoort een van de demonstranten, dan wel iemand die zich bij hen heeft gevoegd (voor de toeschouwer is dat onduidelijk) schreeuwen “alle Joden hadden vergast moeten worden”. Hij herhaalt dit vier tot vijf keer. Pas als de voorbijganger zich kwaad maakt naar hem, loopt de man weg. Het valt de melder op dat de BDS-demonstranten, die alles waarnemen, instemmend reageren op de bedreigingen (17 mei).
- Een vrouw besluit in gesprek te gaan met een van de BDS-demonstranten, en wisselt een paar woorden uit. Net wanneer ze wegloopt, hoort ze hem zeggen “ik zou uzi's inzetten tegen die zio's” (zionisten). Wanneer ze vraagt wat hij zei, herhaalt hij precies hetzelfde. Als ze een andere demonstrant erop aanspreekt met wie hij zich inlaat, onderbreekt dezelfde man door toe te roepen dat hij nadrukkelijk niet op mensen doelt, maar op “zio's” – daarmee implicerend dat mensen met een zionistische inslag geen mensen zijn, in zijn ogen (27 juni).

Omdat de BDS-demonstraties een constante te noemen zijn in hun frequentie en organisatoren, worden bovengenoemde voorbeelden als één incident gerekend. Het valt echter op dat veel van deze uitingen afkomstig zijn van voorbijgangers of anderen die zich niet regelmatig bij de BDS-demonstranten voegen.

Beelden van antisemitische incidenten rondom de demonstraties, inclusief de hier genoemde voorbeelden, kunnen worden geraadpleegd op <https://bds.amsterdam/>

Augustus – doorlopend

Melding uit de media:

Op een plein in de Amsterdamse Bijlmer wordt op zaterdag gedemonstreerd door aanhangers van een sekte genaamd Afrikaanse Hebreërs, in de VS bekend als Black Hebrew Israelites²⁰. Aanhangers geloven in de theorie dat zij afstammelingen zijn van de Bijbelse Israelieten, en dat Joden (behalve zwarte Joden) valselijk de Joodse identiteit claimen – een variant op de traditioneel christelijke vervangingstheologie.

De groep draagt een karikatuur mee van Evelyn de Rothschild, die symbool zou staan voor het absolute kwaad. Het op die manier afschilderen van leden van de Rothschild-

²⁰ ‘Ganzenpoort is sekte beu: ‘Winkelcentrum is geen podium voor haatpredikers’. *Het Parool*, 8 augustus 2020

bankiersdynastie is een oud antisemitisch cliché. Ook wordt de samenzweringstheorie aangedragen dat Joden heimelijk een wit systeem in stand zouden houden om zwarten systematisch te onderdrukken.

De groep is verder bijzonder vijandig tegenover witte mensen, in het bijzonder tegen vrouwen, onderbouwd met krankzinnige theorieën. Zo krijgt een witte vrouw in een rolstoel van de demonstranten te horen dat haar handicap een straf zou zijn voor het slavernijverleden.

Winkeliers en bewoners rondom het plein ondernemen actie om het groepje demonstranten te verbannen, uit boosheid en irritatie met hun haatdragende boodschap waarmee voorbijgangers worden geconfronteerd. Met behulp van de politie dwingen ze af dat de groep voortaan alleen bij Station Bijlmer verzamelt.

29 september

Voor het Tweede Kamergebouw in Den Haag wordt geprotesteerd tegen coronamaatregelen. Door een megafoon worden verschillende leuzen geroepen.

Een Tweede Kamerlid is verderop aanwezig in zijn fractiegebouw, en hoort daarvandaan op een gegeven moment onder andere “maar Joden branden toch het best” door de megafoon. Hij meldt dit op Twitter, waarop CIDI contact met hem zoekt om aangifte te kunnen doen bij de politie.

6.5.3 Extreemrechts

In 2020 telde CIDI **3 incidenten in de categorie ‘Extreemrechts’**. In 2019 was dat er 1, in 2018 waren dat er 2. In de afgelopen jaren is gebleken dat extreemrechts antisemitisme zich zelden in het openbaar uit, maar online des te meer.

24 februari

In een rechtsextremistisch chatkanaal wordt besproken om het coronavirus opzettelijk te verspreiden onder Joden en mensen met een donkere huidskleur. Dat blijkt uit onderzoek van een Amerikaans collectief, waarover NRC rapporteert²¹.

De internationale groep heeft meerdere Nederlandse (of in Nederland woonachtige) leden en streeft een witte etnostaat na en roept op tot geweld tegen onder meer Joden, zwarten en LHBTI+'s.

augustus – doorlopend

De extreemrechtse groepering 'Volksverzet' beplakt 's nachts openbare ruimtes in verschillende steden, met name in Noord-Brabant en Limburg. De groep typeert zichzelf als nationaalsocialistisch. De posters en stickers tonen duidelijk de ideologie van antisemitisme en witte suprematie van de groepering:

Bij een van de plakacties wordt het Joods monument in Beek met deze posters beklad – zie het incident van 30 augustus onder H. 6.2.2. Bekladdingen van Joodse doelen.

18 juli

Melding uit de media²²:

In Heerlen wordt een kopstuk en medeoprichter van een neonazistische groepering aangehouden. Dat gebeurt op verzoek van het Duitse Openbaar Ministerie, als onderdeel van een gecoördineerde actie. In Duitsland worden zes anderen

²¹ "Neonazi-club geleid vanuit Nederland". NRC, 25 maart 2020

²² 'Leider van Duitse rechts-extremistische partij opgepakt in Heerlen'. NRC, 17 juli 2020

aangehouden en hun huizen doorzocht, die ervan verdacht worden leiding te geven aan de groepering.

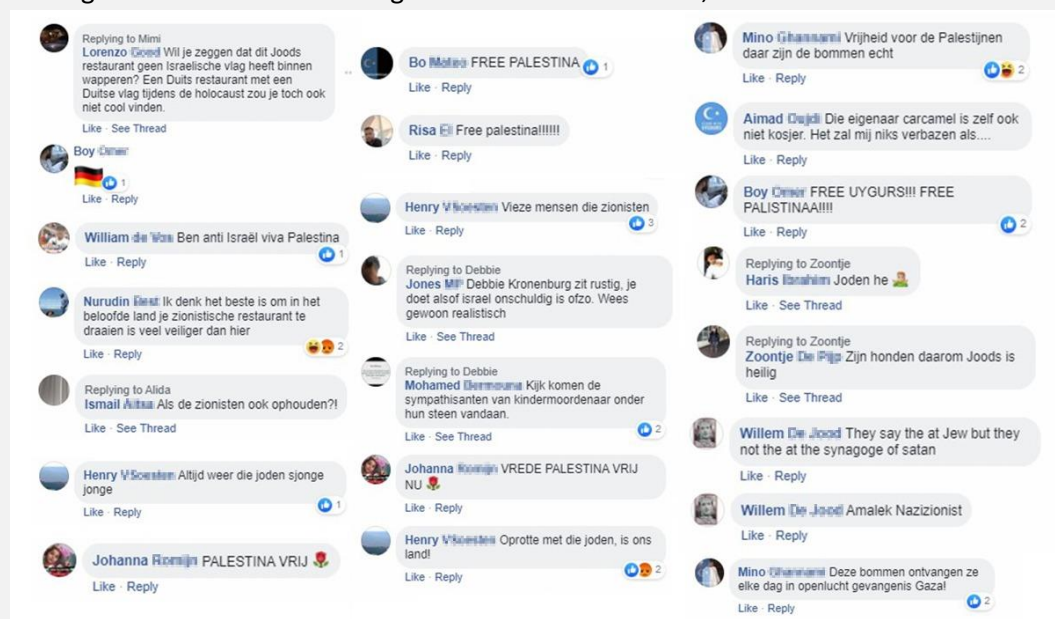
De groepering is actief in Duitsland en Nederland, vooral via sociale media. In een officiële verklaring laat de Duitse aanklager dat de leden worden verdacht van het aanzetten tot haat en het “oproepen tot geweld tegen Joodse medeburgers”. Ook zouden de kopstukken zich actief bezighouden met het rekruteren van nieuwe leden.

6.5.4 Media

In 2020 registreerde CIDI **13 incidenten in de media**. In 2019 waren dit er 7 en in 2018 telde CIDI er 5.

15 januari

Voor het koosjere restaurant HaCarmel in Amsterdam wordt een verdacht pakket gevonden. De Explosieven Opruimingsdienst Defensie wordt opgeroepen, en bevestigt later loos alarm. Tot die tijd plaatst de lokale tv-zender AT5 een livestream van de gebeurtenissen op Facebook. In het commentaarveld naast de video verschijnt een reeks generaliserende en beledigende reacties over Joden, waaronder:

Een Facebookgebruiker die zich in de commentaren mengt om dit af te keuren, krijgt de wind van voren en ontvangt naar aanleiding daarvan nog een reeks antisemitische berichten in haar privé-inbox (zie het incident van 15 januari onder H. 6.4.2. Digitaal).

AT5, dat de Facebookpagina beheert, grijpt na een aantal uur in door het commentaarveld naast de livestream in zijn geheel uit te zetten.

18 januari, 21 augustus (twee incidenten)

In Amsterdam wordt een evenement gehouden ter promotie van de Nation of Islam, een islamitisch-extremistische beweging uit de VS. De beweging heeft een ideologie van zwarte suprematie.

De voornaamste spreker op het evenement is een man die zich voorganger noemt en 'Europa-gezent' van Nation of Islam-voorman Louis Farrakhan. Farrakhan is berucht vanwege zijn uitspraken over Joden, die hij "satanisch" noemt en de schuld geeft van zaken onder meer de Trans-Atlantische slavenhandel en de aanslagen op 11 september 2001. Ook reproduceert Farrakhan een reeks clichés over Joden, die volgens hem de media en politiek beheersen. De Holocaust zou een Joods complot zijn.

In augustus wordt een aantal Nederlandse leden van de Nation of Islam geïnterviewd in een podcast. Op de vraag waarom de organisatie bekend staat als antisemitisch, antwoordt een van hen: "Ik denk dat mensen verkeerd geïnformeerd worden door de media. En die worden weer beheerst door de Joden".

20 januari

Koning Willem-Alexander vertrekt naar Israël om Nederland te vertegenwoordigen bij het Wereld Holocaust Forum in het herdenkingscentrum Yad Vashem. Een aantal Nederlandse pro-Palestina activisten op sociale media reageert op het nieuws met exact dezelfde zin: "Vergeet de afslag Gaza niet te nemen voor het echte Holocaustgevoel".

Hiermee wordt het Israelische beleid ten aanzien van Gaza vergeleken met dat van nazi's tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bovendien wordt de herinnering aan slachtoffers van de Holocaust geschoffeerd voor politieke doeleinden.

18 februari

Het weblog Joop, onderdeel van BNNVARA, plaatst een opiniestuk met de titel 'De politiek van Israël werkt antisemitisme in de hand'. Het stuk is naar aanleiding van de publicatie van de CIDI Monitor Antisemitische Incidenten 2019, die een toename in het aantal geregistreerde incidenten meldde over dat kalenderjaar.

De schrijver spreekt herhaaldelijk van een "Joodse lobby", bestaande uit Joden met invloed op politiek en media. Hij ondersteunt zijn argument door een aantal "Joodse 'rijksten der aarde'" op te sommen, zoals Sheldon Adelson, Michael Bloomberg, Michael Dell, Joseph Safra, Carl Icahn en James Simons.

Dat rijtje zou tonen dat:

“We zien dat de Joodse gemeenschap wereldwijd gezien een medebepalende rol speelt op het wereldtoneel en dat die rol, gezien de door hen zo nadrukkelijk gesteunde politiek van Israël, er niet één is van tact en vredelievendheid”.

De schrijver concludeert:

“Die scheve situatie, de twee-maten politiek, en de invloed van de Joodse lobby op de wereldpolitiek gaan opspelen, en leidt wellicht tot een toenemende afkeer van Israël en daarmee van de Joodse medeburger.”

Het opiniestuk is daarmee een kritiekloze reproductie van het cliché van Joden als rijk en samenzwerend, met een kwaadaardige politieke agenda. Ook wordt antisemitisme impliciet gelegitimeerd aan de hand van vermeende misdaden van Israelisch politiek beleid.

BNNVARA besluit het opiniestuk offline te halen.

April – december

Exemplaren van het blad ‘De Andere Krant’ worden op grote schaal verspreid in Nederland. Het blad ziet zichzelf als alternatief medium en bevat veel complottheorieën gerelateerd aan de coronapandemie.

Ook edities over andere thema’s worden verspreid, waaronder de aanslagen van 9/11. Zelfverklaarde experts stellen hierin onder meer “[9/11] komt een bepaald land in het Midden-Oosten wel erg goed uit”, “het complot zoals Bush, Blair, Barak en ‘Bibi’ (Netanyahu) het presenteren kan onmogelijk waar zijn” en “Kritiek op Israel is in sommige staten al verboden”. Volgens hen is er sprake van een “Anglo-Zio-Saoedische Deep State”. De stellingen worden niet onderbouwd. Tezamen is het een reproductie van het antisemitische stereotype dat Israel heimelijk verantwoordelijk zou zijn voor dramatische gebeurtenissen die de wereld beïnvloeden.

Bij CIDI worden ongeoorloofde bezorgcampagnes van het blad gemeld bij woningen en kiosken (die de bladen niet wensen te verkopen).

17 augustus

Een activist tegen de coronamaatregelen probeert zichzelf een podium te verschaffen om zijn complottheorieën over de overheid te verspreiden. Via video’s op YouTube, waaronder livestreams, roept hij op tot een opstand tegen de regering en het opsluiten van specifieke ministers. Hij noemt het coronavirus een “hoax” en spreekt van “duivelse krachten” in de regering. Ook spreekt hij van regeringsleiders wereldwijd als een

“satanische sekte van kinderrovers, misbruikers en moordenaars”. De woorden en ideeën lijken te zijn overgenomen van de QAnon complottheorie.

In een livestream gebruikt hij een antisemitische complottheorie om zijn circa duizenden kijkers te overtuigen:

“Wat je kunt doen, als je deze video ziet, en je denkt, er zijn mensen in mijn omgeving, die nog niet helemaal weten hoe het zit. (...) Begin eens bij het begin. (...) Laat ze bijvoorbeeld eens kijken naar de Protocollen van Zion, om maar eens te beginnen met de achtergrond van waarom dit zo gaat, zoals dit eigenlijk gaat”

Het boek *De Protocollen van de Wijzen van Zion* is een uitgebreid beschreven antisemitische complottheorie, dat stelt dat Joden met een samenzwering bezig zijn om niet-Joden te onderdrukken.

De betreffende video's worden van YouTube enkele weken na publicatie verwijderd. Vermoedelijk worden ze door YouTube geïdentificeerd als QAnon-complottheorie, welke het platform niet langer wil toestaan.

20 augustus

Een melder klaagt per brief bij MDRA dat Amsterdamse plaatselijke tv-zender Salto een evangelisch programma heeft uitgezonden van Israel United for Christ, een Nederlandse groep Black Hebrew Israelites, heeft uitgezonden met daarin ‘agressieve, antisemitische en racistische uitlatingen gedaan naar witte mensen’. MDRA neemt contact op met Salto. Salto geeft aan dat het programma niet meer zal worden uitzenden, en dat alle eerdere afleveringen van het programma die online stonden, verwijderd zijn.

28 augustus

In een zelfgemaakt praatprogramma gaan twee producenten in gesprek over de aanslagen van 11 september 2001. Het gesprek is een wirwar aan complottheorieën over wie achter de aanslagen zou zitten. Met opmerkingen als “wij gingen Israels oorlogen voeren op basis van 9/11”, “verkiezingskas gevuld door rijke Joodse industriëlen”, “De Jeffrey Epsteins zonder eiland” wordt een reeks antisemitische clichés geopperd.

De video wordt in eerste instantie op YouTube geplaatst, waar het tienduizenden keren bekeken wordt. Later dit jaar blokkeert YouTube de makers van het kanaal als onderdeel van aangescherpt beleid om “schadelijke samenzweringstheorieën” geen podium te bieden.

november

Een Nederlandse vlogger maakt een reeks video's die complottheorieën presenteert. Thema's van de video's zijn uiteenlopend, maar hebben meestal betrekking tot de QAnon-beweging, waarbinnen de vlogger een groot publiek heeft.

Een van de video's in de reeks is volledig gewijd aan *De Protocollen van de Wijzen van Zion*. De vlogger stelt hierin dat theorieën dat het boek een smaadschrift is, van de hand gewezen moeten worden, en nodigt de kijker uit om verschillende passages uit het boek voor waar aan te nemen.

De video wordt honderdduizenden keren bekeken. Vertalingen van de video naar het Duits, Italiaans en Russisch worden eveneens duizenden tot tienduizenden keren bekeken.

De Protocollen van de Wijzen van Zion is een boek dat pretendeert het verslag te zijn van een ontmoeting van Joodse 'wijzen', en aldus bewijs te leveren van een vermeend Joods wereldcomplot. Zie hierover de kadertekst in H. 2.2, 'Complotmythes en antisemitisme'.

24 november

In de talkshow M op NPO wordt gesproken over de handhaving van coronamaatregelen in New York City. De gastvrouw en een tafelgast praten over de orthodox-Joodse gemeenschap in Brooklyn, waarvan veel leden geen gehoor geven aan maatregelen of waarschuwingen, en grootschalige evenementen blijven organiseren ondanks het coronavirus.

Een andere talkshowgast die op dat moment niet aan tafel zit, een cabaretier, onderbreekt dan het gesprek om te zeggen: "Het lijkt een beetje op zoals ze met de bezette gebieden omgaan!"

De opmerking suggereert dat Joden in het algemeen op een of andere manier verantwoordelijk zijn voor Israelisch beleid ten aanzien van Palestijnse bezette gebieden. De onderbreking slaat des te meer de plank mis, omdat het gesprek nadrukkelijk gaat over een specifieke orthodox-gelovige gemeenschap in de VS. Overigens hebben velen in die gemeenschap een antizionistische overtuiging.

CIDI zoekt contact op met de cabaretier, maar deze reageert niet op het verzoek.

4 december

De Volkskrant plaatst een cartoon waarin CIDI en het Nieuw Israëlietisch Weekblad (NIW) worden afgebeeld, gepersonifieerd door hun directeur en hoofdredacteur respectievelijk. Samen houden ze een grote hamer vast met de titel 'De antisemieten-hamer'. Om hun heen zijn mensen afgebeeld met een verwarde uitdrukking en een sterretje boven hun hoofd, om aan te geven dat ze een klap hebben gehad van de hamer. Drie van hen zeggen tegen elkaar: "Ik heb toch niks gezegd?", waarop een ander antwoordt: "Jawel, het P-woord". De derde: "Palestijnen".

Aan 'De antisemieten-hamer' hangt een label met de tekst: "Keep up the good work, girls

Bibi N[etanyahu]"

De cartoon suggereert dat de CIDI-directeur en NIW-hoofdredacteur, beide Joden die een Joodse organisatie vertegenwoordigen, in hun acties en standpunten worden aangestuurd door Israël.

26 december

Een Nederlandse vlogger raadt in een van zijn video's het boek *De Protocollen van de Wijzen van Zion* kritiekloos aan voor zijn publiek.

De vlogger presenteert zich als trainer in meditatie, maar ook bewustwording en "verlichting". Zijn denkbeelden zouden als esoterisch kunnen worden omschreven. In de bewuste video spreekt de vlogger een kerstboodschap uit, met nadruk op zijn bewondering voor de wederopstanding. Vervolgens neemt zijn tekst echter een onverwachte wending:

"Als ik heel eerlijk ben, dan heb ik het gevoel dat de mens op dit moment met de tong op de schoenen, op de knieën, eigenlijk op sterven na dood is. En dat klinkt heel dramatisch, maar dat komt ook omdat ik de laatste tijd op aanraden van (...) de Protocollen van Zion aan het lezen ben. En dat gaat dus over machthebbers, hè, dus de schaduwregering die niemand ziet, en die achter de Democraten en de Republikeinen, de liberalen en de socialisten, de, nou ja, de goeden en de slechten, en al die tegenstellingen, daar zit een derde partij achter, die feitelijk de touwtjes in handen heeft. En er alleen maar baat bij heeft dat er voortdurend twistende partijen zijn. Het maakt niet uit waarover wij als mensheid twisten, als we maar twisten. En die Protocollen van Zion schijnen, van alle geschriften die er zijn het duidelijkst, het meest helder te verwoorden waar die gasten eigenlijk op uit zijn. En dat is zeer onthullend"

(...)

“Alles wat ik lees in de Protocollen van Zion is niet leuk, maar is wel wat ik om mij heen zie, en in toenemende mate ook zie gebeuren. En ik wil jullie kerst helemaal niet bederven. Ik wil alleen maar zeggen: wij liggen met onze tong op onze knieën op dit moment. Maar: net als de Christus: wij zullen opstaan”

De vlogger deelt de video op zijn kanalen op Facebook, Instagram en YouTube, waar de vlog in totaal duizenden kijkers trekt. Vanwege zijn relatief grote bereik is dit incident dan ook in deze Monitor opgenomen in de categorie ‘Media’. Veel van zijn volgers tonen zich enthousiast over de aanbeveling, met berichten als deze:

Onder de commentaren zijn ook enkelen die kritisch zijn, en eraan herinneren dat *De Protocollen van de Wijzen van Zion* een antisemitisch smaadschrift is. Zij worden genegeerd.

Enkele weken later, na meldingen van de video's bij CIDI, neemt CIDI contact op met de vlogger. Hij besluit uiteindelijk de video te verwijderen, maar biedt geen excuses aan en zegt bij zijn standpunt te blijven over de inhoud van de *Protocollen*. In een e-mail aan CIDI schrijft hij:

Uitgangspunt van de video was mensen erop te wijzen dat er machthebbers zijn die achter de schermen de mensheid in een verdeel en heers strategie gevangen houden en er bij gebaat zijn dat we onderling blijven twisten. Dat is dus weer gelukt ;-))

Het antwoord is illustratief voor geloof in complottheorieën (zoals die in *De Protocollen van de Wijzen van Zion*), aangezien de vlogger de reactie van CIDI alleen ziet in het kader van diezelfde complotmythes.

6.5.5 Boeken, films, exposities en theater

In deze categorie worden creatieve uitingen geteld die een duidelijk antisemitische lading hebben. In 2020 registreerde CIDI 2 incidenten in deze categorie. In 2019 waren het er 3. In 2018 werden 2 incidenten geteld.

25 mei

In een nieuwe versie van Mario Kart, een videospel van Nintendo, komt een karakter voor met de naam "Jews did 911". Het is een bondige samenvatting van het cliché dat Joden achter de aanslagen van 11 september 2001 zouden zitten.

Opvallend is dat het karakter voorkomt in offline-modus. Hoewel de naam vermoedelijk door een natuurlijk persoon is bedacht, blijkt dat Nintendo hem hergebruikt dankzij geautomatiseerde kopieën van multiplayer-varianten. Omdat het gaat om de offlineversie is er geen moderatie-functie voorhanden.

CIDI kan na contact met Nintendo het probleem aankaarten. Het bedrijf excuseert zich en maakt er werk van om het probleem te verhelpen.

7 mei

In een filiaal van Albert Heijn in Schiedam ligt rond de genoemde datum regelmatig een stapel exemplaren van het boek "Geloof en Islam" (Hüseyn Hilmi Isik). Ze zijn bij de kassa neergelegd ter gratis distributie.

Een voorbijganger bladert door het boek heen, en vindt als snel verschillende antisemitische passages, waaronder:

“Onze Profeet heeft degene die zulke uitspraken doen [wahhabi moslims] vervloekt. Het zijn de joden en de Britten die moslims hebben verscheurd in deze drie groepen [soenni, sja en wahhabi moslims]” (p. 10)

Om de versplintering van de islamitische geloofsgemeenschap in de genoemde groepen te wijden aan joden en Britten, getuigt van een denkbeeld van joden als kwaadaardig en samenzwerend met als doel om de eigen groep (moslims, in dit geval) te verzwakken. De versplintering vond overigens plaats in tijden dat de joodse gemeenschap (maar ook ‘de Britten’) onmogelijk hiervoor verantwoordelijk gehouden kunnen worden.

“Vandaag, waarbij we aan het begin van de 21ste eeuw staan, zien we een joodse staat voor ons. Dit betekent dat het jodendom nog steeds bestaat ondanks het christendom. In feite hadden joden, ook voor de oprichting van de hedendaagse staat Israël, de leiding over alle bronnen van rijkdom, de banken, pers en grote industrieën in Europa, en genoten joodse advocaten een hoog aanzien over de hele wereld. Onder de joden verschenen er mensen zoals Lord Disraeli die de rijksten waren van het Britse Rijk en parlamentslid. Rothschild, ook een jood, was de rijkste mens ter wereld. En ook vandaag zijn de beurzen en talloze bedrijven in Europa en Amerika in handen van de joden” (p. 479)

Deze passage getuigt van een klassiek antisemitisch beeld van joden als rijke groep, die haar rijkdom zou gebruiken om disproportioneel macht uit te oefenen in de wereld.

“De Britten en joden hebben het islamitische Ottomaanse Rijk vernietigd door de moslim jeugd te misleiden middels leugens en laster en door hen geld en status te beloven. Ze verspreidden ongodsdienstigheid als een trend onder de jongeren. Het onbedekt rondlopen van vrouwen en meisjes ontucht, alcoholische dranken, onzedelijkheid en atheïsme noemen ze ‘voortuitstrevendheid’” (p. 497)

Deze passage getuigt wederom van complotdenken over joden als kwaadaardig. Om joden als groep verantwoordelijk te houden voor de liberalisering in het Ottomaanse Rijk gedurende de 19^e en vroege 20ste eeuw, is krankzinnig.

De voorbijganger, die CIDI een exemplaar van het boek toestuurt, ziet regelmatig ook vrijwilligers die het boek op straat aan mensen aanbieden.

Hij meldt zijn bevinding bij de filiaalmanager van de Albert Heijn, die de stapel boeken laat verwijderen.

6.5.6 Muziek

In **2020** werden **geen incidenten** in deze categorie geteld. In 2019 werden er 2 incidenten geteld en 2018 werd 1 incident geteld.

6.5.7 Politiek

De categorie 'Politiek' is sinds de monitor van 2017 toegevoegd aan het maatschappelijk domein. Hieronder worden uitingen begrepen die gedaan zijn in het politieke debat, bijvoorbeeld door (oud-)politici, kandidaten voor politieke functies of actieve aanhangers van een politieke partij. In **2020** telde CIDI **6 incidenten**, in 2019 werden er 3 geteld en 2018 werden er 6 geteld.

Januari, maart, april, juli

Een raadslid gemeente Den Haag van de 'Partij van de Eenheid' doet regelmatig antisemitische uitingen, veelal via Twitter.

Het vergelijken van een (verplichte) applicatie om corona tegen te gaan met een Jodenster uit WOII is een grove bagatellisering van de Holocaust. Het is daarmee een belediging voor slachtoffers van de Sjoa en aan de collectieve herinnering aan hen.

Het gelinkte artikel gaat over Israelische onderzoekers die werken aan een coronavaccin. Er wordt dus geïnsinueerd dat Israël het coronavirus zelf zou hebben ontwikkeld. Die insinuatie is niet los te zien van het antisemitische cliché dat Joden complotten uitvoeren om de wereld te verslechteren.

Dit is demonisering van 'zionisten', en suggereert dat zionisme – een streven naar een Joodse staat – moordzuchtig is. Het is bovendien een grove overdrijving van het aantal (onschuldige) dodelijke slachtoffers in het Israelisch-Palestijnse conflict.

Het overheidshandelen m.b.t. het Haga Lyceum vergelijken met het overheidshandelen ten aanzien van Joden tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, is een grove bagatellisering van de Holocaust. Het is daarmee een belediging voor slachtoffers van de Sjoa en aan de collectieve herinnering aan hen.

April – november

Onder leden van de Jongerenorganisatie FVD (JFVD) leeft een cultuur van rechtsextremisme waarbij antisemitische, racistische en homofobe uitingen worden gedaan. Dat blijkt uit screenshots van verschillende aan JFVD-gelieerde groepsapps, die op 28 april aan het licht worden gebracht door *HP/De Tijd*²³. Rechtsextremistische terreuraanslagen en de nazistische ideologie worden opgehemeld en gebagatelliseerd met *memes*, gedeelde video's en geluidsfragmenten of geschreven commentaren.

In een reactie stelt de FVD "geen gedachtenpolitie" te willen zijn. Drie dagen later worden alsnog drie leden geroyeerd, en drie geschorst. Na de zomer blijkt dat een van hen opzettelijk is verwisseld met een lid dat niets met de affaire te maken had, wat onopgemerkt kon gaan omdat de twee dezelfde voornaam hebben. Een lid dat zich antisemitisch uitte kon hiermee een functie vervullen als fractiemedewerker van FVD in de Tweede Kamer. Een aantal andere leden van wie extremistische berichten bekend waren, mocht tijdens en na de zomer functies vervullen voor de JFVD, terwijl sommige klokkenluiders die de problematiek in eerste instantie hadden aangekaart, door de jongerenvereniging werden geroyeerd.

Ondanks een intern onderzoek van FVD blijkt in november dat nog steeds leden actief zijn binnen de JFVD die extreemrechtse ideeën en nazisymptieën koesteren.

18 mei

²³ "FVD-jongeren 'fascistisch' en 'antisemitisch' in appgroepen". *HP/De Tijd*, 28 april 2020

Een Hilversums raadslid namens de PvdA uit zich op Twitter over het speculaties in het nieuws dat de Israelische regering plannen zou hebben om delen van de Westelijke Jordaanoever te annexeren, met de tekst:

“Annexatie Westelijke Jordaanoever. Het begrip ‘Lebensraum’ komt in gedachten”

Een dag later heeft hij de tweet verwijderd, en biedt hij op hetzelfde platform zijn excuses aan. Daarin zegt hij dat dergelijk gebruik van het woord ‘Lebensraum’ “op geen enkele wijze te verantwoorden is”.

Om Israelisch regeringsbeleid uitgerekend met nazistische begrippen te omschrijven, is antisemitisch geladen. Zie H. 2.8 van deze Monitor voor meer uitleg hierover.

7 juli

Politicus Geert Wilders deelt de teksten van een aantal bedreigingen aan zijn adres op sociale media. Daaronder zijn teksten als:

“We hebben een kapmes nodig om zijn hoofd eraf te hakken dat is de enige oplossing voor deze Joodse racist. Hij moet eraan”

“Ik steek je kanker huis in de fik. Je kanker moeder, met al die kanker Joden er in, vroeg of laat”

“Ik maak je zelf dood met die mes waar we een schaap mee slachten wallah. Op een dag kom ik je halen vieze vuile kanker racist, je kanker moeder op een fucking driewieler vieze Jood”

Door Wilders Joods te noemen (wat hij niet is), waarbij ‘Jood’ als scheldwoord wordt gebruikt, wordt gesuggereerd dat Joods-zijn op zichzelf kwaadwilligheid en racisme zou omhelzen.

16 juli

Het twitteraccount van politicus Geert Wilders wordt gehackt. De hacker verandert de profielfoto van het account in een karikaturale afbeelding van een zwarte man. In de profieltekst plaatst hij een link naar een chatkanaal op het platform Telegram dat hij zelf aanmaakt. Binnen korte tijd worden in die groep vele leuzen en *memes* gedeeld, inclusief door de hacker zelf. Een aantal voorbeelden:

CIDI doet aangifte bij de politie van de discriminatoire aspecten van de hack.

20 november

Tijdens een diner van de FVD-top ontstaat een discussie tussen Nicki Pouw-Verweij en partijleider Baudet. Op een gegeven moment zegt Baudet dat het coronavirus in de wereld is gebracht door George Soros “en anderen”. Hij voegt eraan toe: “Ik zal niet zeggen wie, want dan vindt Nicki me een antisemiet”.

De Amerikaans-Joodse filantroop Soros is vaak het mikpunt van antisemitische complottheorieën, waaronder het idee dat hij de coronapandemie teweeg zou hebben gebracht.

7 Bijlagen

Bijlage I: Uitgangspunten meldingsregistratie

Deze rapportage heeft de volgende uitgangspunten:

- Als leidraad voor het vaststellen van het antisemitische karakter van incidenten wordt de IHRA-werkdefinitie van antisemitisme gehanteerd.
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen ernstige en overige incidenten. Onder ernstig wordt verstaan: fysiek geweld, bedreiging met geweld en schending van monumenten en synagogen.
- Interpretatieverschillen over incidenten zijn mogelijk. Zo kan het een vraag zijn of iemand in een ruzie werkelijk antisemitisch wordt bejegend, of dat het slachtoffer de ruzie als antisemitisch interpreteert. CIDI verkiest in geval van twijfel voor niet opnemen, boven oneigenlijke discussies over het karakter van een opmerking.
- Regelmatige scheldpartijen in dezelfde omgeving tegen één en dezelfde persoon worden als één incident geteld. Dat geldt ook voor meerdere telefoontjes naar één en dezelfde persoon of instantie.
- Antisemitische uitlatingen via het internet worden niet bijgehouden, om twee redenen: het afbakenen van wat een ‘incident’ definieert op sociale media is erg moeilijk. Zo kan van tweets, blogposts of andere uitingen vaak niet vastgesteld wanneer en waarvandaan ze zijn gedeeld, en met wie. Bovendien is online haatspraak zo alom tegenwoordig, dat iedere afbakening zou dwingen om meer incidenten te registreren dan wat met de hand mogelijk is. CIDI is daarom gestopt met het tellen van incidenten op een aantal sociale mediaplatforms, zoals gedaan in de Monitoren tussen 2017 en 2019. In plaats daarvan zet CIDI in op aparte onderzoeken om de aard, omvang en ontwikkeling van online antisemitisme aan te tonen.
- Bekladdingen worden alleen opgenomen wanneer deze gecombineerd zijn met anti-Joodse uitlatingen of wanneer ze op gebouwen met een Joods karakter staan. Dit betekent dat hakenkruizen op viaducten, tunnels, e.d. niet worden geregistreerd.
- Het brengen van de Hitlergroet wordt alleen geteld wanneer deze in de richting van een Joodse persoon of instelling, of tijdens Dodenherdenking of Bevrijdingsdag wordt gebracht. Met een als “Joods herkenbaar persoon” worden personen bedoeld die bijvoorbeeld een keppel of halsketting met een Davidster dragen, of anderszins als Joods herkend zouden kunnen worden.

Negatieve en kritische uitingen over Israël, hoe virulent ook, worden niet als antisemitisch beschouwd. Beschuldigingen dat Israël mensenrechten schendt, de Palestijnen onderdrukt of oorlogsmisdaden pleegt, beschouwen wij als politieke uitingen. Het verschil tussen kritiek en antisemitisme kan, afhankelijk van de context, worden gemaakt wanneer:

- Israël wordt vergeleken met het nazisme of in nazistische termen wordt gesproken over Israelisch beleid;
- Israël wordt gedemoniseerd, bijvoorbeeld met suggesties dat Israelisch beleid niet alleen ‘slecht’ is, maar dat Israël als zodanig een van de grootste kwaden in de wereld zou zijn;

- Israel wordt neergezet met behulp van klassiek antisemitische frames, bijvoorbeeld door te stellen dat het een wereldcomplot nastreeft;
- Het bestaansrecht van Israel als zodanig wordt ontkend.

Ook hierin geldt de IHRA-werkdefinitie als leidraad. Zie Hoofdstuk 2 voor toelichting over het verschil tussen (politieke) kritiek op Israel en antisemitische anti-Israelretoriek.

Bijlage II: Incidenten in cijfers en tabellen

'Real Life' uitingen	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Geweld	4	1	4	3	6	5	3	4	1	2	0
Bedreiging	1	3	2	1	3	0	4	2	6	10	6
Schelden	9	28	14	21	40	24	25	18	18	44	16
Telefoon - Whatsapp	3	1	1	3	5	4	4	5	2	5	4
Totaal	17	33	21	28	54	33	36	29	27	61	27

Vandalisme	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Vernieling Joodse doelen	2	3	1	2	2	2	1	4	5	2	5
Bekladding Joodse doelen	5	6	3	4	5	4	2	3	4	0	4
Overige Vernielingen /Bekladdingen	10	13	10	4	15	14	18	21	12	12	6
Totaal	17	22	14	10	22	20	21	28	21	14	15

Incidenten in de directe omgeving	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Buren, kennissen of familie	10	11	8	8	10	12	10	11	18	10	16
School	7	5	5	11	15	16	10	9	12	11	3
Werk	6	8	3	8	5	8	1	4	10	11	10
Totaal	23	24	16	27	30	36	21	24	40	32	29

Schriftelijke uitingen	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Brief, fax, flyer, sticker	7	4	3	3	9	9	4	4	3	2	6
Digitale privéberichten	47	17	23	10	29	12	7	10	18	23	19
Totaal	54	21	26	13	38	21	11	14	21	25	25

Maatschappelijk domein	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sport	3	5	13	6	5	10	9	5	5	16	6
Demonstraties	0	0	1	1	8	3	3	3	5	18	10
Extreem-rechts				3	8	2	4	0	2	1	3
Media	7	3	4	9	2	0	3	0	5	7	13
Boeken, films, games, etc.	3	5	1	3	2	0	0	2	2	3	2
Muziek	0	0	0	0	2	1	1	1	1	2	0
Politiek	0	0	0	0	0	0	0	7	6	3	6
Totaal	13	13	19	22	27	16	20	18	26	50	40

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
'Real Life' uitingen	17	33	21	28	54	33	36	29	27	61	26
Vandalisme	17	22	14	10	22	20	21	28	21	14	15
Incidenten in de directe omgeving	23	24	16	27	30	36	21	24	40	32	29
Schriftelijke uitingen	54	21	26	13	38	21	11	14	21	25	25
Maatschappelijk domein	13	13	19	22	27	16	20	18	26	50	40
Internet – alg. uitingen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	24	95	127	n.v.t.
Totaal meldingen (zonder internet)	124	113	96	100	171	126	109	113	135	182	135

CIDI centrum
informatie en
documentatie
ISRAEL